

Для службового користування
Прим. _____

БОЙОВИЙ СТАТУТ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

СПЕЦІАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ Частина III

ЛЮТИЙ – 2021

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:
виготовлення копій з дозволу розробника бойової публікації.
КОМАНДУВАННЯ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Для службового користування
Прим. № ____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ командувача Сил спеціальних
операцій Збройних Сил України
від "23" лютого 2021 року № 3/дск

БОЙОВИЙ СТАТУТ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

СПЕЦІАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ Частина III

**Бойова публікація
військовим
організаційним
структурам що визначає
основні положення щодо
проведення спеціальних
операцій**

ЛЮТИЙ – 2021

**ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:
виготовлення копій з дозволу розробника бойової
публікації.**

**КОМАНДУВАННЯ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

ПЕРЕДМОВА

Тимчасовий бойовий статут ССПО “Спеціальні операції” (далі – Статут) розроблено робочою групою офіцерів Командування ССПО ЗС України спільно з Командуванням об’єднаних сил ЗС України та погоджено з заінтересованими органами військового управління Міністерства оборони України та структурними підрозділами Генерального штабу Збройних Сил України.

У цьому Статуті враховано вимоги керівництва держави та ЗС України щодо співробітництва у сфері оборони для приєднання до загальноєвропейської системи безпеки, досягнення взаємосумісності з державами – членами НАТО, а також досвід підготовки та застосування військових частин (підрозділів) ССПО ЗС України в ході проведення антитерористичної операції та операції Об’єднаних сил на території Донецької та Луганської областей (далі – ООС (раніше АТО)).

Апробацію положень цього Статуту передбачено здійснити протягом 2021 року. У подальшому, урахувавши отримані зауваження і пропозиції до його змісту та структури, передбачається видати доопрацьований або оновлений варіант цього Статуту.

Викладені рекомендації варто застосовувати творчо, не допускаючи формалізму і шаблону із урахуванням конкретних умов обстановки, резерву часу, рішень командувачів (командирів, начальників) та завдань військовим частинам (підрозділам) ССПО ЗС України.

Усі питання, що стосуються цього Статуту надсилати до Командування ССПО ЗС України на адреси: 07404, м. Бровари, Київська область, Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України; електронна адреса в ТКМ “Дніпро” hrey@grey.dod.ua; ТКМ “Седо-М” – індекс 331 (контактний телефон розробників для надання зауважень та пропозицій – 75-21-083).

№ з\п	Розділ	Стор.
	ПЕРЕДМОВА	4
	ВСТУП	8
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	9
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	11
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	18
1.	ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ	21
1.1.	Основи проведення спеціальної операції	21
1.2.	Порядок виконання завдань спеціальної операції	23
1.3.	Безпека застосування частин (підрозділів) в ході спеціальної операції	24
1.4.	Виведення підрозділів СпО у райони виконання завдань	26
1.5.	Виконання розвідувальних завдань	47
1.6.	Виконання спеціальних завдань	54
1.7.	Особливості застосування повітряного компоненту ССпО ЗС України	63
1.8.	Особливості застосування морського компоненту ССпО ЗС України	64
1.9.	Особливості застосування психологічного компоненту ССпО ЗС України	65
1.10.	Дії сил опору в інтересах спеціальної операції	67
1.11.	Специфічні завдання в ході проведення спеціальної операції	69
1.12.	Порядок відновлення боєздатності в ході ведення спеціальної операції	73
2.	УПРАВЛІННЯ В ХОДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ	74
2.1.	Порядок управління в ході проведення спеціальної операції	74
2.2.	Система пунктів управління	76
2.3.	Зв'язок та інформаційні системи	77
2.4.	Взаємодія в ході проведення спеціальної операції	80
2.5.	Особливості управління повітряним компонентом ССпО ЗС України в ході ведення спеціальної операції	81
3.	ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НА ПУ	83
3.1.	Організація роботи на ПУ	83
3.2.	Бойове чергування на ПУ	85
3.3.	Охорона та оборона пунктів управління	87
3.4.	Захист пунктів управління	87
4.	ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ЗВ'ЯЗКУ У ХОДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ	90
4.1.	Структура зв'язку та АСУ	90

№ з/п	Розділ	Стор.
4.2.	Порядок організації зв'язком військових частин СпО (СпП) в ході спеціальної операції	92
4.3.	Порядок організації зв'язком тактичної групи СпО в ході спеціальної операції	95
4.4.	Порядок організації зв'язком повітряного компоненту ССпО ЗС України в ході спеціальної операції	96
5.	ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ХОДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ	99
5.1.	Основи забезпечення	99
5.2.	Основні питання розвідувального забезпечення	99
5.3.	Основні питання логістичного забезпечення	99
5.4.	Логістичне забезпечення в різних видах бойових (спеціальних) дій	104
5.5.	Особливості логістичного забезпечення повітряного компоненту ССпО ЗС України	105
5.6.	Основні питання медичного забезпечення	106
5.7.	Основні питання морально-психологічного забезпечення	107
5.8.	Основні питання підтримки сил в ході спеціальної операції	111
5.9.	Основні питання правового забезпечення	118
Додатки:		
1	Розрахункові та вихідні дані для планування застосування повітряного компоненту ССпО ЗС України	121
2	Довідкові дані для планування застосування засобів зв'язку	124
	ДЛЯ ЗАМІТОК	126

ВСТУП

Наявність ССПО ЗС України у складі ЗС України обумовлена необхідністю ефективного реагування на сучасні загрози національній безпеці України у военній сфері, відбиття збройної агресії на території Донецької та Луганської областей України, особливо в умовах ведення Російською Федерацією так званої “асиметричної гібридної війни” та захисту суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності України, а також досягнення свроатлантичних стандартів та критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в НАТО (інтеграції всіх складових сил оборони України до системи колективної безпеки країн НАТО).

Успіх виконання завдань, покладених на ССПО ЗС України, потребує чіткого розуміння та дотримання положень усіх доктринальних документів, в частині що стосується спеціальних операцій.

Основним завданням Статуту є досягнення єдиного розуміння про спеціальні операції серед військовослужбовців ЗС України для успішної, в подальшому, взаємодії зі всіма складовими ССПО ЗС України під час підготовки та ведення спеціальної операції, з урахуванням досвіду підготовки та застосування військових частин (підрозділів) ССПО ЗС України в ході проведення ООС (раніше АТО) на території Донецької та Луганської областей, принципів та стандартів, прийнятих в збройних силах держав – членів НАТО та адаптованих під сучасні умови.

Статут є наступною ключовою публікацією, що визначає систему поглядів на сутність і зміст спеціальних операцій, умови їх ведення, загальні положення управління, підготовки та ведення спеціальних операцій.

Статут передбачає впровадження взаємосумісності ССПО ЗС України зі збройними силами провідних країн світу та держав – членів НАТО, тому його зміст та положення розроблені з урахуванням союзних публікацій НАТО: AJP-3.5 (Allied Joint Doctrine for Special Operations – спільна доктрина НАТО зі спеціальних операцій), FM 3-05 (Army Special Operations – бойовий статут ЗС США операції ССПО), FM 3-05.203 (Special Forces Direct Action Operations – бойовий статут ЗС США операції прямих дій ССПО), FM 5-0 (The Operations Process – Бойовий статут ЗС США про процес ведення операцій), GTA 31-01 (Special Forces Detachment Mission Planning Guide – Посібник ЗС США по порядку планування групами ССПО).

Усі положення і вимоги Статуту слід розглядати творчо, відповідно до обстановки яка склалася.

Протягом 2021 року Статут пройде апробацію у ССПО ЗС України та за результатами заходів оперативної та бойової підготовки буде доопрацьований.

ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
1	2
	а. Указ Президента України 03.03.2018 № 52/2018 “Про затвердження Положення про Сили спеціальних операцій Збройних Сил України”
	б. Наказ Генерального штабу ЗС України від 31.03.2020 № 124дск “Про затвердження та введення в дію Тимчасової доктрини застосування сил оборони держави”
	в. Наказ Генерального штабу ЗС України від 17.09.2018 № 10т “Про затвердження Основ ведення операцій військ (сил) Збройних Сил України”
	г. Наказ Генерального штабу ЗС України від 31.03.2020 № 3т “Про затвердження тимчасової Доктрини об’єднане планування”
СП 2-00(01).01	д. Наказ Генерального штабу ЗС України від 03.07.2020 № 75дск “Про затвердження Доктрини Об’єднана розвідка”
ВКП 3-00(01).01	е. Наказ Головнокомандувача ЗС України від 30.07.2020 № 101дск “Про затвердження Доктрини “Об’єднані операції”
ВКП 2-75(01).01	ж. Наказ Головнокомандувача ЗС України від 15.10.2020 № 5т “Про затвердження Доктрини “Спеціальна розвідка”
	и. Наказ Генерального штабу ЗС України від 30.05.2018 № 5т “Про затвердження Тимчасової настанови з підготовки та застосування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України”
	к. Наказ Генерального штабу ЗС України від 13.08.2019 № 301дск “Про затвердження Основних напрямів формування та розвитку морського компонента Сил спеціальних операцій Збройних Сил України на період до 2020 року”
	л. Наказ Генерального штабу ЗС України від 17.12.2018 № 446дск “Про затвердження Основних напрямів формування та розвитку повітряного компонента Сил спеціальних операцій Збройних Сил України на період до 2020 року”
AJP-3.5	м. NATO STANDARD, “ALLIED JOINT DOCTRINE FOR SPECIAL OPERATIONS” Edition B Version 1 August 2019

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
1	2
ADP-3.05	в. Army Doctrine Publication, "ARMY SPECIAL OPERATIONS", dated 31 July 2019 – Доктрина ЗС США із сухопутних спеціальних операцій
ВКП 3-00(18)03.01	п. Доктрина "Сили спеціальних операцій Збройних Сил України", затверджена Головнокомандувачем ЗС України від 25.11.2020 № 230/НВГШ/ДСК
ВКП 3-00(104)18.01	р. Доктрина "Спеціальні операції", затверджена начальником ГШ ЗС України від 28.12.2020 № 255/НВГШ/ДСК
ВКП 3-00(107)18.01	с. Доктрина "Рятування та евакуація заручників і полонених заручників і полонених", затверджена начальником ГШ ЗС України від 28.12.2020 № 254/НВГШ/ДСК
СП 2-22(01).01	г. Доктрина "Процедури розвідки", затверджена наказом Головнокомандувачем ЗС України від 12.10.2020 № 1166ДСК
FM 3-05	у. Field Manual, "Army Special Operations", dated 9 January 2014 – Бойовий статут ЗС США операції ССПО
FM 3-05.203	ф. Field Manual, "Special Forces Direct Action Operations", dated May 2004 – Бойовий статут ЗС США операції прямих дій ССПО
FM 3-60	х. Field Manual, "Targeting ", dated May 2015 – Бойовий статут ЗС США з порядку визначення та спільного ураження цілей
FM 5-0	ц. Field Manual, "The Operations Process ", dated 18 March 2011 – Бойовий статут ЗС США про процес ведення операцій
ВП 5-23(18).01	ш. Військовий посібник "Порядок планування виконання завдання (військовими частинами, підрозділами ССПО ЗС України) за процедурами (стандартами) НАТО"
ВКДП 1-00(03).01	щ. Наказ Генерального штабу ЗС України від 26.12.2018 року № 460 "Про затвердження Тимчасового порядку оформлення військових публікацій у Збройних Силах України"
	ю. "Special Forces Detachment Mission Planning Guide", dated January 2020 – Посібник ЗС США по порядку планування групами ССПО

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Авіаційне забезпечення спеціальних операцій (застосування ССпО) – це дії, які проводяться спеціально підготовленими та оснащеними повітряними суднами (літальними апаратами), групами повітряних суден (літальних апаратів) для сприяння досягненню мети та виконанню визначених завдань СпО (застосування ССпО).

Базовий табір – ділянка спеціально виділеної території з розташованими на ній будівлями (спорудами), наметовими містечками, місцями розташування озброєння і військової техніки, сховищами для розташування однієї або декількох військових частин (підрозділів).

Боротьба з тероризмом – діяльність щодо запобігання, виявлення, припинення, мінімізації наслідків терористичної діяльності.

Ведення повітряної розвідки із застосуванням БПЛА – спосіб розвідки який полягає у веденні розвідки з повітря з метою пошуку об'єкту, встановлення його координат, визначення характеру його діяльності, корегування ударів РВіА, авіації та вогню артилерії (посилення ж.).

Військова допомога – це комплекс заходів та дій, що проводяться визначеними силами і засобами ССпО ЗС України для розвитку, вдосконалення (набуття) спроможностей місцевих сил безпеки (оборони) дружніх країн та їх безпосередньої підтримки з метою підтримання стабільності всередині країни та захисту її суверенітету. (посилення м.)

Виявлення об'єкта розвідки – встановлення факту наявності об'єкта розвідки у вказаному районі та координат його розташування (посилення ж.).

Виведення об'єкту з ладу – тимчасова втрата об'єктом функціональних якостей, що суттєво впливає на його бойові можливості. (посилення ж.).

Виведення підрозділів ССпО ЗС України у райони виконання завдань – це комплекс заходів, що проводяться органом військового управління, командирами і штабами військових частин ССпО ЗС України щодо здійснення проникнення підрозділів ССпО у райони виконання завдань (посилення ж.).

Повернення – комплекс заходів щодо виведення підрозділів ССпО ЗС України в райони розташування своїх військ після виконання завдань або в екстрених випадках до завершення виконання завдань (посилення ж.).

Евакуація – позапланове повернення (евакуація) здійснюється в разі раптового виникнення непередбачених обставин, самостійно або із залученням виділених старшим начальником сил і засобів (посилення ж.).

Група спеціального призначення (спеціальних операцій) – штатна або тимчасово створена організаційна структура призначена для виконання розвідувальних, спеціальних та специфічних завдань ССпО ЗС України (посилення ж.).

Диверсія – це приховані, ретельно підготовлені спеціальні дії щодо знищення (виведення з ладу, пошкодження) найбільш важливих об'єктів противника або їх елементів шляхом підризу, підпалу, затоплення, із застосуванням механічного, хімічного, лазерного та іншого методів руйнувань, що не пов'язані з застосуванням засобів вогневого ураження (посилення ж.).

Допит полонених – спосіб добування розвідувальної інформації шляхом активного, цілеспрямованого опитування (впливу на) полонених та перебіжчиків (посилання ж.).

Дорозвідка – цілеспрямований фізичний збір розвідувальної та іншої інформації про конкретні місця, об'єкти або осіб. (посилання ж.).

Забазування – спосіб виведення підрозділу ССпО в район оперативного призначення, який являє собою завчасно підготовлене конспіративне укриття (розміщення) підрозділу на території, яку згодом можуть зайняти війська (сили) противника(посилання ж.).

Забезпечення ССпО – полягає в цілеспрямованій діяльності органів військового управління (штабів) щодо підготовки та здійснення комплексу заходів, спрямованих на підтримання сил у високій бойовій і мобілізаційній готовності, збереженні їх боєздатності та створення сприятливих умов для успішного і своєчасного виконання поставлених їм завдань (посилання ж.).

Засідка – це спосіб ведення спеціальних дій, який полягає у завчасно підготовленому раптовому нападі на противника на шляхах його руху з метою знищення, захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки, а також дезорганізації (зриву) його пересування (посилання ж.).

Зона інтересу ССпО – може знаходитись в межах однієї або декількох операційних зон (районів) та охоплює частину сухопутної території, водного та повітряного простору України, а також інформаційний та кібернетичний простори, а у перспективі – космічний (посилання ж.).

Зона впливу ССпО – може знаходитись в межах однієї або декількох операційних зон (районів) та охоплює частину сухопутної території, водного та повітряного простору України, а також інформаційний та кібернетичний простори, а у перспективі – космічний (посилання ж.).

Командування ССпО – орган військового управління, який призначений для управління діями підпорядкованих військових частин (підрозділів) у спеціальних (інформаційних, психологічних) операціях (акціях, діях), підтримання готовності підпорядкованих сил і засобів до виконання завдань за призначенням, організації розвитку, підготовки, всебічного забезпечення ССпО та планування їх застосування.

Конспірація – комплекс заходів і дій, що застосовуються для надійного приховування від спеціальних служб противника, а також від сторонніх осіб конкретної діяльності підрозділів ССпО (посилання ж.).

Легалізація – отримання особою формально законного права на перебування в тилу противника, в районі виконання поставлених завдань (права на проживання, трудову діяльність, медичне і соціальне забезпечення тощо), яке б виправдовувало перед відповідними органами та оточенням його існування, надійно приховувало належність до ССпО та сприяло успішному виконанню ним завдань (посилання ж.).

Легенда-біографія – відпрацьований на основі дійсних або вигаданих фактів опис минулого і теперішнього життя та діяльності особового складу, а також переконливе обґрунтування їх поведінки, окремих дій і вчинків, що забезпечує прихованість їхньої належності до ССпО (посилання ж.).

Легалізаційне прикриття – забезпечення надійного маскування діяльності особового складу, доступу до об'єкта виконання завдання, часу для виконання завдання та підтвердження (пояснення) джерела існування і перебування особового складу у визначеному районі оперативного призначення (посилання ж.).

Маневр – організоване пересування сил і засобів угруповань об'єднаних сил, запасів матеріальних засобів під час підготовки і ведення операції на новий напрямок (рубіж, район), а також перенесення ударів ракетних військ і авіації, сил і засобів радіоелектронної боротьби та вогню артилерії (посилання е.).

Медичне забезпечення – комплекс заходів, спрямованих на збереження боєздатності ССпО, яке досягається збереженням та зміцненням здоров'я особового складу, запобіганням виникнення і поширення захворювань, своєчасним наданням медичної допомоги пораненим і хворим, їх лікуванням, медичною реабілітацією та як найшвидшим відновленням їх праце- і боєздатності, виконанням заходів медичного постачання (посилання ж.).

Міжнародна операція з підтримання миру і безпеки – специфічні дії військових частин (підрозділів) ЗС з підтримання або відновлення міжнародного миру і безпеки під егідою ООН, ОБСЄ та інших організацій у сфері безпеки.

Міжнародна антитерористична (антипіратська) операція – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення злочинних діянь, здійснюваних з терористичною (піратською) метою, звільнення заручників, затримання, знешкодження терористичних груп (піратів), знищення (виведення з ладу, пошкодження) їх об'єктів, мінімізацію наслідків терористичного (піратського) акту чи іншого злочину, здійснюваного з терористичною (піратською) метою.

Морально-психологічне забезпечення підготовки та проведення спеціальної операції (застосування ССпО) – це вид забезпечення, який має за мету формування, підтримання та поновлення морально-психологічного стану особового складу ССпО, необхідного для успішного виконання завдань за призначенням (посилання ж.).

Наведення (цілевказання, корегування) ударів (вогню) авіації, РВіА – це дії щодо виявлення (розпізнавання) і повідомлення точного місцезнаходження цілей та надання можливості окремим носіям (платформам), що знаходяться на відстані, застосувати їх озброєння для ефективного ураження зазначених цілей. Вони включають будь-які електронні, механічні, голосові (звукові) і візуальні засоби зв'язку (цілевказання), що забезпечують засоби наведення (корегування) авіації чи зброї додатковою інформацією, що стосується точного місцезнаходження цілі (посилання ж.).

Наліт – це спосіб ведення спеціальних дій, який полягає у раптовому короткотривалому нападі на заздалегідь обраний об'єкт противника з метою його знищення (виведення з ладу, пошкодження), захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки з наступним швидким відходом за визначеними маршрутами у визначене місце (посилання ж.).

Не передбачене законом збройне формування – воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну,

вибухову чи іншу зброю (посилання ж.).

Об'єкт (ціль) розвідки – особа, установа (підприємство), держава або їх коаліція, збройне формування, зразок (система, комплекс) військової техніки або озброєння, місцевість або інженерна споруда, інформація про яку може вплинути на прийняття рішень щодо забезпечення національної безпеки і оборони держави, та ефективність застосування Збройних Сил (їх функціональних компонентів) (посилання є.).

Оперативна група Командування Сил спеціальних операцій – тимчасово сформований структурний підрозділ Командування ССпО ЗС України, що функціонує у структурі пункту управління Командування об'єднаних сил ЗС України (підпорядковується (оперативно) Командувачу об'єднаних сил ЗС України) з метою планування, узгодження дій сил і засобів ССпО ЗС України під час ведення спеціальної операції (спеціальних дій) та управління ними у ході виконання завдань в інтересах проведення операцій угруповань військ сил оборони (посилання м.).

Оперативна група Сил спеціальних операцій – тимчасово сформований структурний підрозділ ССпО ЗС України, що функціонує у структурі пункту управління угруповання військ (підпорядковується (оперативно) командувачу (командиру) угруповання військ) з метою планування, узгодження дій ССпО ЗС України під час застосування та управління ними у ході виконання завдань в інтересах проведення операції (бойових дій) угруповання військ (сил) (посилання м.).

Оперативне розгортання сил і засобів сил оборони – комплекс заходів, що здійснюються для створення угруповань військ (сил) сил оборони у визначених операційних зонах (районах) для організованого початку та ведення в подальшому воєнних (бойових) дій.

Операційна зона – частина сухопутної території, повітряного простору України, Чорного або Азовського морів (з виключною (морською) економічною зоною держави), Керченської протоки та річки Дунай, а також частина внутрішніх вод України, яка за своїми розмірами та властивостями дозволяє здійснювати стратегічне (оперативне) розгортання сил оборони, ведення протиповітряної оборони, проведення операції сил оборони, виконання інших, визначених законами України завдань відповідними угрупованнями сил оборони (посилання є.).

Оперативна обстановка – є ключовим фактором, що впливає на реалізацію оперативних (бойових) спроможностей об'єднаних сил в операціях. Вона характеризує стан, положення та характер дій противника, своїх і взаємодіючих військ (сил, органів), сусідів, особливості операційної зони (району). Оперативна обстановка охоплює різні простори – сушу, море, повітря, інформаційний та кібернетичний простори, електромагнітний спектр, а у перспективі – космічний простір (посилання є.).

Планування СпО (застосування ССпО) – це комплекс заходів щодо визначення послідовності, термінів, способів дій та необхідного складу угруповання Сил спеціальних операцій для виконання поставлених завдань, розподілу сил і засобів за районами (об'єктами) виконання завдань та

завданнями, порядку управління, взаємодії та забезпечення сил, а також розроблення відповідних оперативних (бойових) документів (посилання ж.).

Пошук – послідовний огляд місцевості у визначеному районі з метою виявлення об'єкта розвідки (посилання ж.).

Рятування та евакуація заручників і полонених підрозділами ССпО – метод, який включає в себе пошук, виявлення, ідентифікацію, звільнення та евакуацію заручників і полонених з території противника або тимчасово неконтрольованої державою території (посилання н.).

Правове забезпечення – це комплекс заходів із нормативно-правового регулювання підготовки і ведення спеціальних операцій (застосування ССпО) у сучасних воєнних (збройних) конфліктах відповідно до вимог чинного законодавства України та міжнародного права (посилання ж.).

Пункт збору – заздалегідь обумовлене місце збору особового складу у районі оперативного призначення. Пункти збору повинні відповідати таким вимогам: мати добре видимі вдень і вночі чіткі орієнтири; бути розташованими поблизу місця, яке забезпечує приховане розміщення підрозділу та зручні шляхи відходу; забезпечувати спостереження за місцевістю (посилання ж.).

Райони (зони, смуги) проведення об'єднаних операцій – у разі виникнення загрози збройної агресії або збройного конфлікту для підготовки та проведення операцій об'єднаних сил визначаються райони проведення операцій (посилання е.).

Район проведення операції сил оборони – визначається у ході оцінки противника в межах районів визначених для ведення воєнних дій. Цей район може знаходитись в межах однієї або декількох операційних зон (районів) та охоплює частину сухопутної території, водного та повітряного простору України, а також інформаційний та кібернетичний простори, а у перспективі – космічний (посилання ж.).

Район виконання завдань силами і засобами ССпО – визначається у ході оцінки противника в межах районів визначених для ведення воєнних дій. Цей район може знаходитись в межах однієї або декількох операційних зон (районів) та охоплює частину сухопутної території, водного та повітряного простору України та/або противника, а також інформаційний та кібернетичний простори, у перспективі – космічний.

Район вогневого впливу (area of influence — AoI) – це частина географічний простору, де командир здатен безпосередньо впливати на хід спеціальних дій (спеціальної розвідки) шляхом маневрування або надання вогневої підтримки підпорядкованим підрозділам. Зазвичай визначається ефективною дальністю вогню засобів вогневого підрозділу (ТГр СпО). Може включати частину географічного простору всередині та поза межами району операції (дій, виконання завдання). Визначається спільно представниками розвідувального та оперативно-планового підрозділу штабу (ОГ, ТГр СпО).

Район розвідувального інтересу (area of interest — AI) – це частина географічного простору, яка представляє інтерес для командира та включає у себе район операції, район вогневого впливу та райони на території, зайнятій противником, де знаходяться цілі поточних або майбутніх спеціальних дій.

Район розвідувального інтересу також включає територію, на якій розташовуються сили і засоби противника, які можуть поставити під загрозу виконання завдання Гр СпП; визначається командиром за пропозиціями групи розвідки та оперативно-планової групи штабу військової частини СпО, штабного елемента ТГр СпО. При визначенні меж району розвідувального інтересу враховуються завдання, результати аналізу противника та місцевості, погодні умови, соціально-політична обстановка. За площею зазвичай більший ніж зона вогневого впливу та потребує більше ресурсів розвідки для моніторингу обстановки.

Спеціальні завдання – активні (прямі) дії органів спеціальної розвідки, які здійснюються визначеними способами для добування розвідувальних даних (матеріалів), нанесення противнику втрат в особовому складі, озброєнні, техніці та обладнанні з метою часткового або повного порушення функціонування його системи управління і забезпечення. (посилання е.).

Спеціальна операція – сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом спеціальних дій підрозділів ССпО ЗС України, спрямованих на створення умов для досягнення стратегічних (оперативних) цілей, які проводяться за єдиним замислом і планом під керівництвом командувача (командира) угруповання ССпО ЗС України самостійно або у взаємодії з військовими частинами, підрозділами ЗС України та інших складових сил оборони.

Спеціальна розвідка – вид оперативної розвідки, яка ведеться для добування, опрацювання і доведення розвідувальних даних в інтересах підготовки та ведення (підтримки) операцій угруповань військ сил оборони, бойових та спеціальних дій з використанням визначених способів і методів (посилання е.).

Спеціальні дії – організоване застосування визначених сил і засобів у спеціальній операції або окремо (у тому числі під час інших операцій) для виконання спеціальних (специфічних) завдань у визначених зонах (районах) із застосуванням спеціальних способів (засобів). (посилання б.).

Специфічні завдання – організоване застосування визначених сил і засобів ССпО ЗС України у спеціальній операції або окремо (у тому числі під час інших операцій) для виконання завдань щодо підтримки діяльності, спрямованої проти терористичних загроз і піратства; протидії розповсюдженню хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної зброї; рятування та евакуації осіб, які вимушено перебувають на території противника або території тимчасово неконтрольованій державою; військової допомоги у визначених зонах (районах) із застосуванням спеціальних способів (засобів).

Спостереження (підслуховування) – це спосіб ведення розвідки, який полягає у добуванні відомостей (даних) про противника (місцевість, акваторію, тощо) шляхом встановлення прихованого візуального (технічного) контакту з об'єктом розвідки безпосередньо або із застосуванням засобів розвідки.

Тактична група СпО – вид тактичних сил, тимчасово створене формування підрозділів ССпО ЗС України під єдиним керівництвом, яке застосовується в межах проведення спеціальної операції, операції (бойових дій)

утруповань військ (сил) та структурно складається з штабного, бойового елементів та підрозділів забезпечення. Склад тактичної групи СпО залежить від характеру завдань, які їй визначаються. Тактичні групи СпО можуть бути наземними, морськими та повітряними (посилання ж.).

Тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Терористична група – група з двох і більше осіб, які об'єдналися з метою здійснення терористичних актів.

Терористична діяльність – діяльність, яка охоплює планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів; підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах; вербування, озброєння, підготовку та використання терористів; пропаганду і поширення ідеології тероризму; фінансування та інше сприяння тероризму.

Ціль ССпО – об'єкт противника (інтересу ССпО), по якому сплановане або ведеться прямий або непрямий вплив силами і засобами ССпО ЗС України.

Ціль важлива (high-value target) – ціль, що визначається командувачем (командиром), органом військового управління (штабом) як виключно важлива для вирішення поставленого завдання операції. Успішний вогневий вплив на таку ціль може серйозно перешкодити діям противника або надати підтримку своїм військам (силам). Такі цілі класифікуються за ступенем важливості для своїх військ (сил) під час бойових дій.

Ціль критична (high pay-off target) – важлива ціль, успішний вплив на яку створює непропорційно високі переваги для наших військ. Критичні цілі визначаються ступенем значення, яке вони мають для наших військ, а не для противника.

Ціль негайного ураження (time-sensitive target) – ціль, яка вимагає негайного реагування та ураження, оскільки становить або незабаром буде становити суттєву загрозу для наших військ, або ураження такої цілі створить дуже вигідні умови. До категорії цілі негайного ураження можуть належати цілі, що з'являються на короткий час та успішне ураження яких має пріоритетне значення для виконання завдань операції.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
1	2
АГС	Автоматичний станковий гранатомет
АОО	Агентурно-оперативна обстановка
АП	Авіаційна підтримка
АПД	Аналіз проведених дій
АУВ	Автоматизація управління військовими
ББМ	Броньована бойова машина
БпЛА	Безпілотний літальний апарат
ВМБ	Військово-морські бази
ВТЗ	Високоточна зброя
ВТМ	Військово-технічне майно
ГБУ	Група бойового управління
ГШ ЗС України	Генеральний штаб Збройних Сил України
ДПС	Державна прикордонна служба
ДРС	Диверсійно-розвідувальні сили
ЗІЗ	Засоби індивідуального захисту
ЗІС	Зв'язок та інформаційні системи
ЗМІ	Засоби масової інформації
ЗМУ	Зброя масового ураження
ЗРК	Зенітно ракетний комплекс
ЗС	Збройні Сили
ІнфоО	Інформаційно-психологічна операція
КП	Командний пункт
КСЛ	Командування сил логістики
КХ	Короткохвильовий
МЗ	Матеріальні засоби
НАТО	Організація Північноатлантичного договору
НЗФ	Не передбачене законом збройне формування
НШ	Начальник штабу
ОВТ	Озброєння та військова техніка
ОВУ	Орган військового управління
ОКП	Основний командний пункт
ОС ЗС України	Об'єднані сили Збройних Сил України
ОТУ	Оперативно-тактичне угруповання
ОУВ	Оперативне угруповання військ
ПАН	Передовий авіанавідник
ПЗР	Пункт збору і розходження
ПЗС	Пункт збору і спостереження
ПКП	Передовий командний пункт

1	2
ПММ	Паливно-мастильні матеріали
ППД	Пункт постійної дислокації
ППО	Противітряна оборона
ПС ЗС України	Повітряні сили Збройних Сил України
ПсО	Психологічна операція (психологічних операцій)
ПТД	Пункт тимчасової дислокації
ПТРК	Протитанковий ракетний комплекс
ПУ	Пункт управління, пускова установка
РВіА	Ракетні війська та артилерія
РВО	Ремонтно-відновлювальні органи
РЕБ	Радіоелектронна боротьба
РЕР	Радіоелектронна розвідка
РіБ	Ракети і боєприпаси
РЛС	Радіолокаційна система
РПГ	Ручний протитанковий гранатомет
СпД	Спеціальні дії
СпО	Спеціальна операція (спеціальних операцій)
ССпО ЗС України	Сили спеціальних операцій Збройних Сил України
СпП	Спеціального призначення
ТКП	Тиловий командний пункт
ТЗР	Технічні засоби розвідки
УКХ	Ультракотрохвильовий
ХБР	Хімічне, біологічне, радіологічне
ХБРЯ	Хімічне, біологічне, радіологічне та ядерне зараження
ASCOPE	Area, Structure, Capabilities, Organizations, People, Events/ критерії оцінки факторів суспільного середовища
CARVER	Criticality, Accessibility, Recuperability, Vulnerability, Effect, Recognizability/ критерії вибору черговості ураження цілей, КЕРВУД
CIR	Critical Intelligence Requirements/ критичні інформаційні вимоги
COG/CV	Centre Of Gravity/Critical Vulnerability/ центр тяжіння / критичні уразливості
CONOPS	Concept of Operation/ замисел операції (бойового застосування, спеціальних дій)
D3A	Decide Detect Deliver Asses/ цикл визначення цілей – Вирішення, Визначення, Ураження, Оцінка (ВВУО)
EEFI	Essential Element of friendly Information/ критична інформація про свої війська
FFIR	Friendly Forces Information Requirements/ інформаційні запити про свої війська

1	2
FRAGO	Fragmentation Order/ частковий наказ (розпорядження)
IPB	Intelligence Preparation of the Battlefield/ розвідувальна оцінка оперативної обстановки
IPOE	Intelligence Preparation of the Operational Environment/ розвідувальна оцінка оперативної обстановки
ICP	Intelligence Collection Plan/ план збору розвідувальної інформації
ISR	Intelligence Surveillance Reconnaissance/ шляхи збору розвідувальної інформації
HAHO	High Altitude High Opening/ вид стрибка з парашутом
HALO	High Altitude Low Opening/ вид стрибка з парашутом
HVT	High Value Target/ важлива ціль
HPT	High Pay-off Target/ важлива ціль
LO	Liaison Officer/ посередник
MDMP	Military Decision Making Process/ процес прийняття рішення
METT-TC	Mission, Enemy, Terrain, Troops, Time available, Civilians/ фактори оцінки обстановки та отриманого завдання
ОАКОС	Observations and fields of fire, Avenues of approach, Key terrain, Obstacles, Cover and concealment/ критерії оцінки місцевості
OPORD	Operation Order/ бойовий наказ
ORP	Object Rally Point/ ПЗС
PIR	Priority Intelligence Requirement/ пріоритетні запити на інформацію
PMESII	Political, Military, Economic, Social, Infrastructure and Information/ критерії оцінки умов суспільного середовища
RFI	Request For Information/ запити на розвідувальну інформацію
RP	Release Point/ ПЗР
SDMP	SOTG Decision Making Process/ процес прийняття рішення ТГ СпО
SOATG	Special Operations Air Task Group/ ТГ СпО (повітряна)
SOCCE	Special Operations Command and Control Element/ оперативна група ССпО
SOCC-P2	Special Operation Command Component Planning Process/ процес прийняття рішення КССпО
SOLE	Special Operations Liaison Element/ група по взаємодії
SOLTG	Special Operations Land Task Group/ ТГ СпО (наземна)
SOMTG	Special Operations Marine Task Group/ ТГ СпО (морська)

1	2
SOF	Special Operations Forces/ ССпО
SOP	Standing Operating Procedure/ стандартні операційні процедури
SOPLE	Special Operations Planning and Liaison Element/ оперативна група Командування ССпО
SOTU	Special Operations Task Unit/ група СпП
TLP	Troop Leading Procedures/ процес прийняття рішення
VBSS	Visit, Board, Search and Seizure/ дії по захопленню і огляду суден
5W	Who?What?Where?When?Why?/ сформульоване завдання (Хто? Що? Де? Коли? Як?)

1. ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ

1.1. Основи проведення спеціальної операції

1.1.1. Спеціальна операція – сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом спеціальних дій підрозділів ССпО, спрямованих на створення умов для досягнення стратегічних (оперативних) цілей, які проводяться за єдиним задумом самостійно або у взаємодії з військовими частинами, іншими підрозділами ЗС та інших складових сил оборони для виконання завдань.

СпО проводиться у декілька етапів, кількість, зміст і тривалість яких визначаються замислом її проведення, послідовністю виконання оперативних завдань та бойовими можливостями сил і засобів, що залучаються до операції.

На етапах ведення СпО, в ході яких виконуються визначені оперативні завдання, визначаються проміжні цілі на кожному етапі для створення сприятливих умов для подальшого ведення операції, що дозволяє командувачу більш детально (поетапно) спланувати шляхи (способи) досягнення кінцевої мети СпО.

Зазначений підхід надає змогу командувачу ССпО визначити завдання (об'єкти, райони, напрямки), на яких доцільно зосередити основні зусилля підпорядкованих сил і засобів, здійснити їх оптимальний розподіл за завданнями (районами, об'єктами), визначити загальний та детальний порядок їх застосування для виконання цих завдань (посилання с.)

1.1.2. У разі виникнення загрози збройної агресії або збройного конфлікту для підготовки та ведення СпО визначаються райони проведення операцій, які можуть знаходитись в межах однієї або декількох операційних зон (районів) та охоплювати частину сухопутної території, водного та повітряного простору.

Просторові показники та тривалість СпО визначаються:

- а) метою, завданнями, станом і можливостями своїх військ (сил), можливостями засобів виведення підрозділів СпО, а також просторовими та маневреними можливостями сил і засобів вогневого ураження своїх військ;
- б) складом, можливостями та характером дій угруповань військ (сил) противника;
- в) кількістю і розмірами районів розташування критично важливих об'єктів противника, пріоритетних для застосування сил і засобів ССпО і віддаленням їх від лінії бойового зіткнення військ (державного кордону);
- г) географічними, метеорологічними, гідрографічними, та демографічними особливостями району проведення операції;
- д) умовами оперативної обстановки.

1.1.3. Для ведення СпО створюється угруповання ССпО. Склад угруповання, а також організаційна структура його органу управління повинні забезпечувати виконання визначених завдань.

Під угрупованням ССпО слід розуміти військові частини (підрозділи) ССпО, передані в підпорядкування (оперативне) командувачу ССпО, сили і засоби видів, родів військ, спеціальних військ, логістичного і медичного забезпечення ЗС України, військові частини (підрозділи) інших складових сил оборони, об'єднані єдиним керівництвом, розгорнуті в межах визначених зон (районів), смуг (ділянок) території, які залучаються до ведення СпО.

Склад угруповання ССпО для ведення СпО повинен відповідати замислу операції та умовам обстановки, забезпечувати виконання визначених завдань та ефективно використання бойових (спеціальних) можливостей військових частин (підрозділів) угруповання ССпО у різноманітних умовах обстановки.

Склад угруповання ССпО визначається з урахуванням:

- а)** мети та оперативних (бойових) завдань СпО;
- б)** бойового складу своїх військових частин (підрозділів);
- в)** кількісно-якісного співвідношення наявних сил і засобів до критично важливих об'єктів противника, які підлягають розвідці (дорозвідці, ураженню);
- г)** визначеного часу на виконання завдань та інших умов обстановки.

1.1.4. У ході ведення СпО використовуються різні способи виконання розвідувальних та спеціальних завдань, які залежать від мети та характеру визначених завдань, складу та бойових можливостей своїх військових частин (підрозділів) і військ (сил) противника, видів зброї, що застосовується, умов обстановки та інших умов.

Під способом застосування ССпО слід розуміти обраний і встановлений варіант порядку застосування військових частин (підрозділів) СпО для вирішення завдань в інтересах досягнення мети СпО.

Способи застосування військових частин (підрозділів) СпО мають відмінності від способів застосування інших видів (родів) військ (сил), спеціальних військ ЗС України.

Основними способами виконання завдань в ході ведення СпО є приховані та прямі дії підрозділів СпО, що поєднують пошук і спостереження (підслуховування) за об'єктами розвідки, проведення збройних нападів (нальотів, засідок, диверсій) спрямованих як на добування розвідувальної інформації (захоплення документів, полонених, зразків озброєння і військової техніки), так і на виведення з ладу (пошкодження, знищення) важливих об'єктів (комунікацій) противника або їх елементів, у тому числі, шляхом наведення (корегування) вогню (ударів) засобів вогневого ураження та снайперські (контрснайперські) дії, направлені на знищенні особливо важливих цілей або протидії снайперам противника.

1.1.5. До виконання завдань СпО залучаються військові частини (підрозділи) наземного, повітряного та морського компонентів ССпО. Для підтримки дій тактичних груп СпО наземного та морського компонентів ССпО залучається компонент ПсО.

Виконання розвідувальних та спеціальних завдань в ході ведення СпО, в операційних (військово-сухопутних) зонах на суходолі здійснюється бойовим

застосуванням військових частин (підрозділів) СпО (СпП), які є основою наземного компонента.

Виконання розвідувальних та спеціальних завдань, спеціальних дій в ході проведення СпО на узбережжі, у прибережній морській і річковій зонах, виведення підрозділів у райони виконання завдань, здійснення їх морської підтримки, логістичного забезпечення, повернення після виконання завдань та евакуації здійснюється морським компонентом ССпО.

Виконання завдань щодо виведення військових частин (підрозділів) СпО (СпП) у райони виконання завдань, здійснення їх авіаційної підтримки, логістичного забезпечення, повернення після виконання завдань та евакуації здійснюється повітряним компонентом ССпО.

На час ведення СпО визначений авіаційний підрозділ ПС ЗС України передається в підпорядкування (оперативне) командувачу ССпО та є повітряним компонентом ССпО.

У мирний час, для адекватного реагування на воєнні загрози та випереджувальних активних дій у ході підготовки держави до воєнного конфлікту, застосування сил і засобів ССпО здійснюється відповідно до повноважень Головнокомандувача щодо застосування ЗС України, визначених законами України та виданими на їх основі нормативно-правовими актами.

1.2. Порядок виконання завдань спеціальної операції

1.2.1. Кількість, зміст та тривалість етапів СпО (застосування ССпО) залежить від їх мети та завдань.

Застосування сил і засобів СпО проводиться, зазвичай, за такими етапами:

- а) загальна підготовка до виконання завдань за призначенням;
- б) безпосередня підготовка сил і засобів СпО до виконання визначених завдань;
- в) виведення сил і засобів СпО;
- г) виконання силами і засобами СпО визначених завдань;
- д) повернення сил і засобів СпО;
- е) робота з органами СпО після повернення.

Чіткий поділ етапів за термінами проведення, зазвичай, відсутній. Етапи виведення підрозділів до районів виконання завдань, виконання визначених завдань та повернення (евакуація) після виконання завдань для різних елементів угруповання ССпО можуть проводитися паралельно.

1.2.2. Загальна підготовка до виконання завдань за призначенням. Підготовка сил і засобів СпО до виконання розвідувальних та спеціальних завдань складається із загальної підготовки, яка організовується і проводиться у процесі навчання та виховання всіх категорій військовослужбовців, злагодження військових частин (підрозділів) та органу військового управління ССпО ЗС України, що здійснюється у повсякденній діяльності.

1.2.3. Безпосередня підготовка здійснюється на основі директивних документів (з отриманням бойового завдання) та спрямовується на підготовку сил і засобів СпО до виконання конкретних розвідувальних і спеціальних завдань. Підготовка сил і засобів СпО проводиться як у мирний час, так і в особливий період.

До основних заходів підготовки сил і засобів СПО до виконання завдань за призначенням належать:

- а) підтримання сил і засобів СпО в готовності до виконання завдань;
- б) завчасне вивчення та підготовка районів розгортання сил і засобів ССпО ЗС України;
- в) підготовка до виведення сил і засобів СпО в райони виконання завдань;
- г) планування заходів забезпечення живучості сил і засобів ССпО ЗС України;
- д) збір, систематизація та вивчення даних про противника, райони (об'єкти) виконання розвідувальних і спеціальних завдань, умови агентурно-оперативної та радіоагентурної обстановки, сили і засоби з протидії підрозділам ССпО ЗС України, форми і способи їх застосування;
- е) збір, узагальнення, вивчення та використання досвіду підготовки і застосування сил, засобів СпО у ході ведення спеціальних дій, оперативної (бойової) підготовки, заходів міжнародного військового співробітництва, міжнародних антитерористичних, антипіратських та інших операціях.

1.3. Безпека застосування частин (підрозділів) в ході спеціальної операції

1.3.1. Важливими складовими застосування ССпО є планування та проведення заходів щодо безпеки застосування сил, які проводяться з метою досягнення раптовості дій своїх сил для противника та забезпечення їх живучості.

Безпека застосування ССпО полягає у використанні взаємопов'язаних заходів (попередження про наближення противника до об'єктів інфраструктури ССпО, руху опору та їх охорону і оборону; розосереджене розташування ССпО, сил руху опору; зміну місць знаходження угруповань ССпО, руху опору та об'єктів (їх елементів) інфраструктури; приховування діяльності та введення противника в оману; ретельне маскування при розташуванні та в ході дій; дотримання маршової дисципліни у ході виконання завдань і здійснення переміщень; дотримання заходів конспірації при радіообміні, проведенні зустрічей, отриманні матеріально-технічних засобів тощо), що дозволить нав'язати противнику хибне уявлення про плани і наміри командування, стан, положення, характер дій наших сил та змусить його діяти зашкоджуючи своїм замислам (планам).

1.3.2. Введення противника в оману організовується і здійснюється з метою дезорієнтації противника відносно складу, положення підрозділів і об'єктів, стану угруповань наших сил та замислу майбутніх дій. Введення

противника в оману здійснюється скоординовано та в комплексі із заходами приховування діяльності сил і об'єктів.

Способами введення противника в оману є: дезінформація, демонстративні дії та імітація.

Дезінформація полягає в поширенні викривленої інформації стосовно планів і намірів командування, характеру дій сил, їх дійсного стану та положення.

Демонстративні дії полягають у здійсненні навмисного показу противнику дій своїх сил у визначених районах спеціально виділеними силами і засобами для відвернення його уваги та спонукування до невігідних дій.

Імітація полягає у відтворенні відповідних демаскуючих ознак, властивих реальній діяльності сил і об'єктів, а також обладнанні хибних районів їх розташування та показі хибної діяльності з використанням макетів ОБТ, імітаторів, цілей-пасток, інших технічних засобів.

1.3.3. Вибір способів введення противника в оману залежить від мети та завдань застосування ССПО, наявних сил і засобів своїх сил, розвідувальних спроможностей противника, а також умов обстановки, що склалася.

Приховування діяльності сил організовується і здійснюється з метою підвищення їх живучості та запобігання (припинення) несанкціонованому витoku інформації.

Способами забезпечення приховування діяльності сил є: маскування сил та об'єктів, протидія технічним розвідкам противника та захист інформації.

Маскування сил та об'єктів полягає в усуненні або послабленні демаскувальних ознак стану, положення та діяльності ССПО, об'єктів, ОБТ.

Протидія технічним розвідкам противника полягає у проведенні організаційних і технічних заходів, спрямованих на виключення або суттєве ускладнення добування технічними розвідками противника інформації щодо об'єктів протидії.

Захист інформації полягає у виявленні каналів витoku інформації та проведенні заходів щодо запобігання (припинення) несанкціонованого її витoku.

Приховування діяльності сил здійснюється постійно, за будь-яких умов обстановки в усіх видах їх бойової діяльності.

1.3.4. Однією з умов успішного застосування ССПО є збереження боєздатності сил, яке досягається заходами щодо їх захисту.

Захист сил під час виконання поставлених завдань – організовані та всебічно забезпечені дії військових частин (підрозділів), які здійснюються з метою послабити вплив різноманітних видів зброї противника (зброї масового ураження, високоточної зброї, зброї на нових фізичних принципах, кібернетичної зброї тощо), ушкоджуючих факторів техногенного і природного характеру на сили і об'єкти, систему управління військами силами, зберегти живучість і боєздатність угруповань ССПО (руху опоры), пунктів управління, інших об'єктів на рівні, який забезпечує виконання поставлених їм завдань.

Основними завданнями захисту сил під час застосування є: запобігання

раптовості та зниження ефективності масованих ударів противника; послаблення впливу ушкоджуючих факторів для збереження живучості та босздатності сил; виявлення наслідків впливу засобів ураження і ушкоджуючих факторів; ліквідація наслідків їх впливу.

Сутність організації захисту сил полягає у визначенні характеру і обсягу заходів, виділенні сил та засобів і часу для їх здійснення, контролі і наданні допомоги командирам і штабам, організації взаємодії під час виконання заходів.

1.4. Виведення підрозділів СпО у райони виконання завдань

1.4.1. Виведення підрозділів СпО (СпП) – це організований та забезпечений комплекс заходів із прихованого проникнення (інфільтрації) підрозділів СпО (СпП) у визначені для виконання розвідувальних та спеціальних завдань райони.

В залежності від наявності та можливостей засобів виведення, особливостей місцевості та оперативної обстановки в районах виконання завдань, системи ППО противника, віддаленості важливих об'єктів противника виведення підрозділів СпО в райони виконання розвідувальних і спеціальних завдань може здійснюватися методами (Рисунок 1):

- а) базуванням;
- б) через лінію зіткнення військ;
- в) через державний кордон.

Основними шляхами, способами і засобами виведення органів спеціальної розвідки є:

а) наземний:

- 1) пішки;
- 2) на бойовій і транспортній техніці;
- 3) на в'ючних тваринах;

б) повітряний:

1) парашутним способом (*НАНО, HALO, Static Line*);
 2) безпарашутним способом (з положення зависання повітряного судна із застосуванням спеціальних спускових пристроїв по фалу, по канату, по штурмовому);

3) посадковим способом;

4) на планерах, парaplанах, дельтопланах (мотодельтопланах);

в) водний:

1) надводним способом:

- вплавав;
- надводними плавзасобами (кораблями, суднами, катерами, шлюпками, човнами);

2) підводним способом:

- з використанням водолазного спорядження;
- індивідуальними та груповими засобами підводного буксирування водолазів;

г) комбінований:

- 1) повітряно-наземний;
- 2) повітряно-водний;
- 3) водно-наземний.

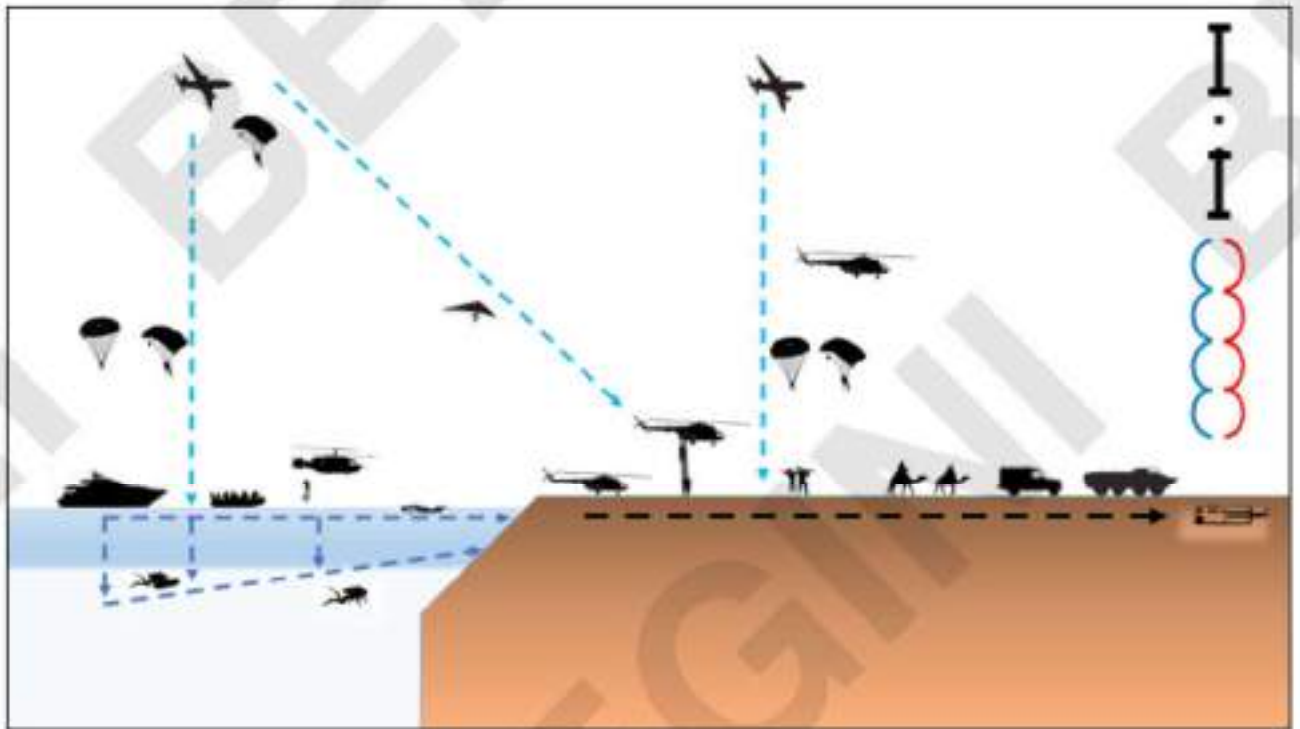

Рисунок 1 – основні шляхи виводу підрозділів СпО (СпП).

1.4.2. Виведення підрозділів в тил противника (райони виконання завдань) є найбільш складним етапом застосування сил і засобів СпО. Його основним змістом є: узгодження порядку та організації виведення підрозділів СпО з військовими частинами (підрозділами) ЗС України, інших складових сил оборони, які сприяють або забезпечують проведення операції (застосування ССпО); постановка завдань на здійснення заходів виведення; здійснення заходів щодо забезпечення виведення підрозділів СпО через державний кордон (лінію зіткнення сторін); доставка сил і засобів СпО у визначені райони; забезпечення конспірації і безпеки підрозділів, які сплановані до виведення.

Військові частини (підрозділи), які сприяють або забезпечують проведення СпО (застосування ССпО), також можуть проводити демонстративні дії (дії щодо відволікання), спрямовані на введення противника в оману.

Виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань здійснюється приховано.

Вибір шляху виведення здійснюється залежно від характеру завдань, наявності та можливостей засобів виведення, особливостей фізико-географічних та природних умов, оперативного обладнання території та оперативної обстановки в районах десантування (висадки), переходу через державний кордон (лінію зіткнення) та виконання бойових завдань, відстані підрозділів СпО (СпП) від державного кордону (лінії зіткнення військ), підготовленості особового складу.

Планування та організація виведення (повернення, евакуації) підрозділів СпО у райони (з районів) виконання завдань здійснюються під час планування бойового застосування сил і засобів військових частин (підрозділів) СпО.

Найважливішими умовами успішного виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань в початковий період воєнного (збройного) конфлікту є завчасний вибір майданчиків десантування (місць висадки) підрозділів СпО, ділянок переходу через державний кордон (лінію зіткнення), місць за базування; проведення заходів з підтримання взаємодії з органами агентурної розвідки, ОВУ (штабами) угруповань військ (сил) і військових частин ЗС України, ІВФ та ПрО, які забезпечують або залучаються для виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань; проведення заходів, спрямованих на забезпечення скритності та безпеки виведення.

Завдання з виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань доводяться до підпорядкованих ОВУ (військових частин, підрозділів, сил виведення) оперативними директивами (бойовими розпорядженнями, бойовими наказами, розпорядженнями з розвідки).

Органи військового управління (штаби військових частин (загонів) ЗС України, яким підпорядковані підрозділи СпО, організують забезпечення виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань та взаємодію між угрупованнями військ (сил) у різних операційних зонах (районах), між командуваннями (штабами), військовими частинами видів, родів військ, спеціальних військ, окремих родів військ (сил) ЗС України, між ЗС України та іншими складовими оборони.

Командири військових частин ЗС України, від яких виділяються сили і засоби виведення, несуть відповідальність за їх підготовку, своєчасне і приховане прибуття у визначені райони (аеродроми, пункти) посадки, а також за вибір маршруту посадки (переходу морем) літального апарата (плавзасобу), своєчасність і точність десантування (висадки) підрозділів СпО та вантажів у районах виконання завдань.

Сили і засоби виведення – військові частини (підрозділи) видів ЗС України, родів військ (спеціальних військ), їх озброєння і технічні засоби, які можуть здійснювати транспортування підрозділів СпО та їх вантажів у райони оперативного призначення (повернення, евакуацію в райони розташування своїх військ(сил)).

Виведення кількох підрозділів СпО (СпП) для виконання різних завдань одним засобом виведення не допускається.

1.4.3. Виведення підрозділів СпО (СпП) в райони виконання завдань за базуванням на своїй території.

За базування – спосіб виведення підрозділу СпО (СпП) в район виконання завдань, який являє собою завчасно підготовлене конспіративне розміщення (укриття) підрозділу на території, яку згодом можуть зайняти війська (сили) противника.

Під час підготовки та проведення операцій угруповань військ (сил), підрозділи СпО можуть завчасно заbazуватися на території, яку ймовірно можуть тимчасово залишити свої війська.

Організація заbazування включає: вибір району та місця заbazування; узгодження питань допущення особового складу та техніки військової частини (підрозділу) СпО у смугу (зону, район) відповідальності військових частин першого ешелону, військових частин прикриття і органів охорони державного кордону; інженерне забезпечення та маскуванню місця заbazування, тайників, закладку в них необхідної кількості зброї, боєприпасів, засобів підриву, топографічних карт засобів зв'язку та інших матеріально-технічних засобів, підготовку підрозділу СпО до виконання завдання; приховане зайняття підрозділом СпО місця заbazування; організацію зв'язку з підрозділом СпО на термін перебування його в місці заbazування; охорону місця заbazування.

Вибір району заbazування проводиться визначеними представниками ОВУ, якому безпосередньо (оперативно) підпорядкований підрозділ СпО та безпосередньо представником підрозділу СпО. Уся робота представників у районі заbazування виконується з дотримання вимог конспірації.

Місце заbazування підрозділу СпО у вказаному районі вибирається командиром підрозділу СпО і повинне забезпечувати приховане розміщення та життєдіяльність підрозділу СпО; умови спостереження за підступами до сховища (місця розташування); прихований вихід (повернення) підрозділу СпО (особового складу).

Місце заbazування рекомендується вибирати: у лісових масивах; у гірській, заболоченій місцевості, а також такій, яку перетинають яри, балки, русла річок і струмків, важко прохідній для колісних та гусеничних машин, віддаленій від комунікацій; поза зонами можливих затоплень, пожеж, руйнувань; на місцевості, що дозволить забезпечити особовий склад питною водою, незручній для розгортання командних пунктів, артилерійських та ракетних військових частин, складів і органів тилу військ противника. Допускається здійснювати заbazування у населених пунктах, якщо виконуються вимоги до умов заbazування.

Узгодження питань допуску особового складу та техніки військової частини (підрозділу) СпО у смугу (зону, район) відповідальності військових частин першого ешелону, частин прикриття і органів охорони державного кордону здійснюється з керівником ОВУ, органу управління розвідки ОВУ, штабу військової частини першого ешелону (розвідувального органу ДПС, його територіальних підрозділів, регіональних управлінь, органів охорони державного кордону, загонів Морської охорони ДПС) на основі підготовленої легенди.

Інженерне забезпечення місць заbazування, укриття проводиться, як правило, силами підрозділу СпО. Залучення спеціалістів інших частин не допускається. Усі інженерні роботи проводяться з дотриманням заходів конспірації, без порушення навколишнього середовища, яке оточує місце заbazування, як правило, ручним способом. Грунт виноситься, а потім вивозиться в інші райони (розпорошується у віддалені від укриття місця так, щоб не було помітно). Не допускаються під'їзд транспорту до місця заbazування,

прокладення доріг, стежок, колій. Сліди інженерних робіт і місце за базування маскуються під фон навколишнього середовища.

Обладнання місця за базування повинне забезпечувати тривале перебування в ньому підрозділу СпО, створювати умови для розміщення запасів води, продовольства, боєприпасів, у тому числі інженерних, засобів зв'язку та джерел електроживлення, інших матеріальних засобів, а також для відпочинку, обігріву особового складу та приготування їжі.

Укриття повинне мати не менше двох виходів у різні сторони, а також витяжки для вентиляції. Місця для спостереження за місцевістю можуть обладнуватись як в укритті, так і за його межами. Для підрозділу ССпО у складі відділення готується, як правило, одне укриття. Підрозділ СпО може забазуватися в кількох укриттях. У цьому разі укриття, як правило, обладнуються, на відстані 3-5 км одне від одного, залежно від умов місцевості та обстановки.

У районі майбутніх дій забазованого підрозділу СпО, крім укриття, доцільно обладнати схованки (тайники) із закладанням у них додаткової кількості матеріально-технічних засобів.

Після завершення інженерного обладнання, маскування місця за базування та закладки в нього запасів, які не псується (боєприпасів і ручних гранат в укупорці, інженерних боєприпасів та вибухівки, консервованих продуктів), під керівництвом командира підрозділу СпО здійснюється консервація укриття. У разі, якщо не визначено термін зайняття сховища підрозділом СпО або воно буде займатися через тривалий час (три або більше діб), встановлюються сигнальні засоби, пастки з метою визначення факту проникнення в укриття сторонніх осіб. На шляхах підходу до укриття (як правило, не ближче 1-3 км) для його охорони виставляється охорона (секрети) від підрозділу СпО.

Особливостями підготовки підрозділу СпО, призначеного до за базування, є завчасна підготовка особового складу до тривалого перебування в умовах обмеженого простору, обмеженої рухливості, навчання їх правилам поведінки, забезпеченню своєї життєдіяльності та побуту; більш ретельний підбір складу підрозділу з урахуванням психологічної сумісності, вивчення прийомів та особливостей спостереження, організації зв'язку через явки, схованки ("поштові скриньки", тайники); заходи конспірації під час виходу та повернення в укриття.

Доставка підрозділу СпО у район за базування може здійснюватися авіаційними (морським, водними) засобами, на бойовій та іншій техніці з дотриманням заходів конспірації. Безпосередньо до місця за базування підрозділ ССпО виходить пішки, як правило, уночі. Командиром підрозділу визначає порядок дій особового складу підрозділу СпО на місцевості в період перебування в місці за базування.

Зв'язок із забазованим підрозділом СпО організовується та здійснюється агентурними методами (через явки, "поштові скриньки", тайники). Для приймання розпоряджень ОВУ використовуються відповідні засоби зв'язку, розгорнуті в укритті, які працюють у режимі чергового прийому. Робота радіозасобів із місця за базування на передачу не рекомендується. З початком

бойових дій, після виходу підрозділу СпО із укриття зв'язок з нею здійснюється встановленим порядком.

Особовий склад базованого підрозділу СпО повинен дотримуватися заходів маскуванню і конспірації. Вихід особового складу з укриття може здійснюватися у разі надзвичайної необхідності (на явку, для зміни спостерігачів) з дозволу командира підрозділу СпО, як правило, в умовах обмеженої видимості, як правило, попарно. Вихід та повернення особовий склад повинен здійснювати з дотриманням заходів конспірації, завжди різними маршрутами без прокладання стежок і залишення слідів.

У разі випадкового виявлення окремим військовослужбовцем або невеликим підрозділом противника місця базування, особовий склад повинен їх безшумно ліквідувати (нейтралізувати). У подальшому особовий склад підрозділу СпО змінює укриття, в екстреному порядку залишає місце базування і висувається в раніше визначений запасний район (на відстань, як правило, 10-15 км). З цього району проводить сеанс радіозв'язку і доповідає про обстановку, яка склалася, і отримує вказівки про подальші дії.

У разі виявлення місця базування переважаючими силами противника підрозділ СпО вогнем усіх засобів завдає їм поразки і відходить у раніше передбачений район (пункт збору), мінуючи шляхи відходу, та здійснює контроль переслідування противником.

У разі виявлення заходів щодо блокування та прочісування району базування підрозділами противника, підрозділ СпО залишається на місці та вживає заходів щодо усунення демаскуючих ознак: спостерігачі спускаються в укриття, усі входи, повітроводи (вентиляційні отвори) і щілини ретельно зачиняються та маскуються, місце базування обробляється спеціальними речовинами проти службово-розшукових собак. Якщо противнику під час прочісування вдалося виявити укриття, підрозділ СпО вогнем знищує противника і розпочинає відхід, згідно з обстановкою, яка склалася.

Після відходу (відступу) своїх військ підрозділ ССпО залишає укриття в установленний термін або після отримання сигналу на вихід із укриття та початок виконання завдання.

Перед виходом з укриття підрозділ СпО проводить дорозвідку прилеглої місцевості, приховано, з дотриманням заходів охорони та маскуванню, залишає його і приступає до виконання поставленого завдання.

1.4.4. Виведення підрозділів СпО (СпП) в райони виконання завдань наземним шляхом. Підрозділи СпО можуть виводитися в райони виконання завдань наземним шляхом – пішки, з використанням бойових та транспортних машин, в'ючних тварин. Вибір способу виведення залежить від поставленого завдання, термінів його виконання, обстановки та характеру дій противника, пори року і метеорологічних умов.

Виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань наземним шляхом може здійснюватися такими способами: через державний кордон; через лінію зіткнення військ (у ході бойових дій).

Організація і здійснення виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань наземним шляхом передбачає: вибір часу, способу і засобу виведення, підбір і рекогносцировку ділянок переходу кордону (лінії зіткнення військ), маршрутів для проникнення в райони виконання завдань (до об'єктів виконання завдань); узгодження питань виведення з ДПС (штабом військової частини першого ешелону), підготовку легалізаційних документів (якщо це необхідно) і особового складу, матеріально-технічне забезпечення підрозділів СпО, які виводяться, їх доставку в район очікування поблизу державного кордону (до лінії зіткнення військ) і її перехід (переправу) через державний кордон (лінію зіткнення військ).

1.4.5. Виведення підрозділів СпО у райони виконання завдань через лінію зіткнення військ. Виведення підрозділів ССпО у райони виконання завдань через лінію зіткнення військ, переважно, здійснюється в тих випадках, коли район виконання бойового завдання знаходиться на невеликій відстані від неї.

Для надійності проникнення підрозділу СпО у тил противника призначаються, як правило, основна і запасна ділянки переходу лінії зіткнення військ. Основна і запасна ділянки переходу для кожного підрозділу СпО призначаються у смузі відповідальності однієї військової частини першого ешелону. Запасна ділянка переходу повинна знаходитися на такій відстані від основної, при якій зміна обстановки на основній ділянці не призведе до таких самих змін і на запасній.

Безпосередньо перехід через лінію зіткнення військ організовує командир підрозділу СпО, який проводить спеціальну операцію (виконує завдання).

Завдання на перехід лінії зіткнення військ та дії в районі виконання завдань командиром підрозділу СпО ставляться в період підготовки. Перехід лінії зіткнення військ наземним шляхом вимагає ретельної підготовки особового складу та чіткої організації взаємодії з військами (силами), що діють на ділянці переходу лінії зіткнення військ.

Для спостереження та уточнення розташування військ противника на ділянці переходу лінії зіткнення військ, а також для організації взаємодії з командиром військової частини (підрозділу), який забезпечує перехід, безпосередньо на ділянку переходу лінії зіткнення військ підрозділу СпО прибуває рекогносцировочна група підрозділу СпО.

Спілкування (контакти) іншого особового складу підрозділу СпО з особовим складом військової частини, на ділянці якої здійснюється перехід лінії зіткнення військ, якщо це вимагає обстановка, що склалася, забороняється.

На підставі даних, отриманих від органу управління розвідки ОВУ (військової частини), на ділянці якого здійснюється перехід лінії зіткнення військ, і даних спостереження особовим складом підрозділу СпО рекогносцировочна група уточнює: ділянки місцевості, найбільш сприятливі для переходу цієї лінії; маршрут руху; можливі заходи противника з протидії під час подолання лінії зіткнення військ і висування за маршрутом у тил противника; питання взаємодії з підрозділами і військовими частинами (підрозділами), які забезпечують виведення (порядок забезпечення, сигнали виклику, перенесення

та припинення вогню, порядок пророблення проходів в мінно-вибухових (інженерних) загородженнях, супроводження через лінію зіткнення військ, способи та шляхи повернення (евакуації) та інші заходи).

Після вивчення обстановки і організації взаємодії з командиром військової частини (підрозділу), на ділянці якої здійснюється перехід лінії зіткнення військ, командир підрозділу СпО уточнює завдання та визначає варіанти дій особового складу під час переходу лінії зіткнення військ, руху за маршрутом, залежно від обстановки, що склалася.

Для супроводження підрозділу СпО через лінію зіткнення військ можуть виділятися провідники (супроводжуючі), як правило, із числа розвідників військової частини, які добре знають місцевість та обстановку на ділянці переходу.

У разі виявлення підрозділу СпО противником під час переходу лінії зіткнення військ або на маршруті руху командир діє відповідно до обстановки, що склалася (віддалення від переднього краю, сил і характеру дій противника, умов місцевості, наявності сил руху опору в районі тощо) або приймає рішення на повернення (евакуацію) підрозділу в розташування своїх військ. Якщо є можливість, підрозділ СпО, не вступаючи в бойове зіткнення, відривається від противника і продовжує рух за маршрутом. Для відриву від противника, який переслідує, широко застосовуються дії, які відвертають увагу на хибні напрямки, та мінування шляхів відступу.

У разі розділення підрозділу СпО під час переходу лінії зіткнення військ або на маршруті руху, особовий склад повинен будь-якими способами вийти на пункт збору та розходження.

За необхідності підрозділ СпО вогнем своїх засобів подавляє (знищує) противника і під прикриттям підгрупи забезпечення відривається від переслідування. У разі значної віддаленості від переднього краю своїх військ командир підрозділу СпО може викликати вогонь артилерії (ударів авіації), яка виділяється для забезпечення переходу лінії зіткнення військ.

1.4.6. Виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань через державний кордон може здійснюватися з дозволу начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України, в умовах правового режиму воєнного стану, у тому числі, з дозволу командувача СпО, відповідно до вимог чинного законодавства та в залежності від умов обстановки.

Організація виведення підрозділів СпО в райони виконання завдань наземним шляхом до початку воєнного (збройного) конфлікту, бойових дій здійснюється з суворим дотриманням заходів конспірації спільно з органами (підрозділами) Адміністрації ДПС відповідно до встановленого порядку.

Безпосередньо виведення підрозділу СпО через державний кордон зі сторони України організовує призначений представник ОВУ, командування (штабу) підрозділу СпО.

Виведення підрозділу СпО на суміжну з Україною територію здійснюється на спеціально вибраній ділянці, у межах якої визначається одне або кілька

конкретних місць перетину державного кордону (переходу, переправи через державний кордон).

Довжина ділянки перетину визначається представником ДПС (прикордонного загону) спільно з представником підрозділу СпО. Для підвищення надійності проникнення на суміжну територію призначаються, як правило, основна і запасна ділянки переправи (переходу). Крім того, може призначатися хибна ділянка переправи (переходу).

Ділянки перетину державного кордону повинні відповідати таким вимогам: забезпечувати підрозділу СпО найбільш прихований і безпечний перехід кордону; бути доступними для подолання складних фізико-географічних умов виходячи з підготовленості особового складу підрозділу СпО; забезпечити підрозділу СпО вихід безпечним та найкоротшим шляхом у визначені райони (до визначених об'єктів) виконання поставлених завдань. Крім того, вони не повинні бути викриті порушеннями кордону або невдалими спробами його переходу.

Запасна ділянка переходу повинна знаходитися на такій відстані від основної, при якій зміна обстановки на основній ділянці не призвела б до таких змін як і на запасній.

Під час підготовки до перетину державного кордону здійснюється: рекогносцировка ділянок виведення підрозділу СпО або уточнення на місцевості маршруту перетину лінії державного кордону, прикордонної зони, орієнтирів на маршруті руху; визначення і узгодження з прикордонними органами порядку переходу (переправи) через державний кордон, отримання від них відомостей з елементів АОО у відповідному районі з метою вивчення, узгодження можливості виділення провідників, якщо необхідно, а також порядку повернення підрозділу на свою територію при зміні обстановки; визначення порядку та змісту роботи з особовим складом, вивчення ними ділянок переходу (переправи) та маршрутів руху, а також визначення району очікування підрозділу СпО, вироблення легенди щодо переміщення та перебування підрозділу у прикордонній зоні.

Маршрут скритого переходу підрозділу СпО від кордону в глибину території країни, у якій виконуються завдання, необхідно вибирати так, щоб він був найбільш безпечний і, по можливості, короткий, мав добре видимі орієнтири, які забезпечують безпомилковий рух у заданому напрямку у нічний час, та укриття, що полегшують маскування особового складу.

Підрозділ СпО, який виводиться в район виконання завдань через державний кордон, повинний бути нечисленним, а особовий склад підготовлений виконувати завдання агентурними методами. Залежно від умов виконання бойового завдання, АОО в районі виконання завдань, знання особовим складом мови країни, у якій виконується завдання, або інших іноземних мов, традицій та особливостей поведінки населення, а також можливостей ОВУ щодо забезпечення легалізаційними документами (документами прикриття), коштами та одягом, для окремих військовослужбовців (співробітників) або всього особового складу підрозділу СпО можуть розроблятися легенди та виготовлятися легалізаційні документи, які дозволяють правдоподібно пояснити своє перебування на маршруті руху та в районі виконання завдання.

Матеріально-технічне забезпечення виведення підрозділу СпО через державний кордон повинно відповідати оперативній обстановці в країні виконання завдання, бути у повній відповідності з легендами та легалізаційними документами, якщо вони надаються.

Доставка підрозділу СпО у прикордонний район здійснюється з дотриманням заходів конспірації, які нададуть особовому складу можливість, до переходу кордону, організувати приховане спостереження за ділянкою переходу (переправи), під час якого командир підрозділу знайомить особовий склад з місцем переходу кордону, маршрутами та орієнтирами для прихованого руху від лінії кордону в глибину суміжної території, системою охорони ділянки кордону та обстановкою в прикордонній зоні, контррозвідувальним режимом, особливостями рельєфу місцевості, наявністю та характером природних та штучних перешкод. У ході спостереження уточнюється порядок дій особового складу під час переходу через кордон та прикордонну зону.

У разі необхідності більш тривалого перебування підрозділу поблизу державного кордону він обладнає базу в місці, за яким не можна спостерігати із протилежної сторони, віддаленому від місця переходу (переправи), якщо інше розміщення не передбачене легендою. Усі переміщення особового складу узгоджуються з представниками прикордонного загону (відділу) і здійснюються з дотриманням заходів конспірації та безпеки.

Особи, які беруть участь у рекогносцировці виведення через державний кордон України, повинні бути одягнені у форму одягу особового складу органів (підрозділів) ДПС або інший одяг, відповідно до легенди.

Керівник прикордонного загону або його заступник, у разі отримання даних про загрозу переходу (переправи) або, коли з міркувань охорони державного кордону перехід (переправа) підрозділу через державний кордон не може бути здійснено, має право заборонити його проведення. Про прийняте рішення він відразу доповідає своєму командуванню та оповіщає ОВУ, який безпосередньо організовує виведення через державний кордон. При цьому він сприяє в підборі іншої ділянки та визначенні місця, способу і часу проведення переходу (переправи) через державний кордон України.

Безпосередньо перетинання лінії кордону здійснюється швидко, з маскуванням (усуненням) слідів на місцевості. Час переходу (переправи) вибирається з таким розрахунком, щоб підрозділ СпО міг подолати прикордонну зону, яка охороняється, або досягти місця денного розміщення (відпочинку) до настання світлого часу доби. З метою утруднення використання службово-розшукових собак для переслідування підрозділу СпО сліди повинні оброблятися спеціальними речовинами.

1.4.7. Виведення підрозділів СпО (СпП) у райони виконання завдань повітряним шляхом. Повітряним шляхом підрозділи СпО виводяться, як правило, у райони, які знаходяться на великій відстані від пунктів постійної дислокації, операційних баз (базових таборів), лінії зіткнення військ, з метою зменшення часу на висунання підрозділів до районів (об'єктів) виконання завдань, економії фізичних сил особового складу та підвищення живучості

підрозділів. Даний спосіб виводу чутливий до метеорологічних умов, вимагає додаткової підготовки особового складу та надійного придушення системи ППО противника.

Виведення підрозділів повітряним шляхом здійснюється літаками, вертольотами та іншими літальними апаратами, призначеними для перевезення людей і вантажів, а також обладнаними для десантування особового складу з парашутом.

Основними способами виведення повітряним шляхом є: парашутний, посадковий, безпарашутний (з положення зависання вертольоту), на планерах, парапланах, дельтопланах (мотодельтопланах).

Найбільш оптимальний є посадковий. Він не потребує додаткового спорядження та підготовки особового складу, але вимагає наявності місць для здійснення посадки літального апарату. Якщо проводиться вертольотами то глибина виводу обмежена (в залежності від марки та моделі вертольоту, як правило до 300 км), але не потребує великої посадкової ділянки (як правило 50x50м), літаками навпаки: глибина виводу значно більша, але необхідна посадкова смуга.

Безпарашутне десантування (з положення зависання) виконується тільки вертольотами, проводиться коли немає можливості сісти на місцевості (лісиста, болотиста місцевість, урбанізована місцевість) або для пришвидшення висадки особового складу. Може виконуватись по фалам з використанням спеціальних спускових пристроїв (потребує певної навченості особового складу, та спеціального спорядження як для вертольоту так і для особового складу); по канату (потребує певної навченості особового складу та спеціального вертольотного обладнання), з висоти 5-30 м; по штурмовому (з висоти до 2-3м над землею з повздовжньою швидкістю до 10 км/год, є найбільш травмонебезпечним). Також можуть використовуватись мотузяні драбини.

Парашутний спосіб потребує спеціальної підготовки особового складу, але дозволяє висаджувати чисельні підрозділи. Парашутний спосіб виводу буває: стрибки на високій висоті (близько 7 км) з раннім відкриттям парашута (на висоті близько 6 км) (так звані НАНО), які дозволяють здійснювати стрибки на висоті недостатній для роботи систем ураження ППО противника, та навіть над своєю територією з подальшим плануванням (до 25 км, в залежності від висоти та метеорологічних умов) до місця приземлення та приземленням на обмежені площадки; стрибки на високій висоті (близько 10 км) з низьким розкриттям парашута (на близько 1 км) (так звані HALO), які дозволяють здійснювати стрибки на висоті недостатній для роботи систем ураження ППО противника, та приземленням на обмежені площадки; стрибки з витяжною ланкою відкриття парашута (НАТО аналог Static line jumps), які дозволяють здійснювати викидання значних підрозділів з висот 800-300 м, потребують меншої підготовки особового складу, але є більш уразливими для ППО противника. Виведення може здійснюватися з літальних апаратів військово-транспортної авіації ПС, армійської авіації СВ, військово-транспортних апаратів повітряного компоненту ССПО та з цивільних літальних апаратів, спеціально обладнаних для здійснення стрибків з парашутом.

На планерах, парaplанах, дельтопланах (мотодельтопланах) виводять нечисельні групи (окремих операторів), як правило для перетину державного кордону. Використовують їх через малу видимість для систем ППО противника, та з метою введення в оману противника, під виглядом цивільних осіб, а також через їх компактність для транспортування та незначні вимоги для місць посадки.

Ресурси (кількість вильотів літаків (вертольотів), перелік авіаційних військових частин (підрозділів), які залучаються, розподіл за операційними зонами (районами), в інтересах яких військових частин ССпО, необхідні для забезпечення виведення повітряним шляхом підрозділів, визначаються (взаємно погоджуються відповідними структурами ОВУ) під час завчасного (безпосереднього) оперативного планування застосування ЗС України і доводяться директивними документами до ОВУ (штабів), яким підпорядковані сили і засоби виведення повітряним шляхом.

Виведення підрозділу СпО у тил противника повітряним шляхом здійснюється вночі або вдень (у несприятливих метеорологічних умовах). Способи виведення вибираються в залежності від умов обстановки.

Прибуття підрозділу СпО на аеродром вильоту або прибуття літальних апаратів на посадкові майданчики Підрозділів СпО здійснюється з таким розрахунком, щоб він мав час для завантаження майна в авіаційний транспортний засіб, одягання і підгонки парашутів, контрольного огляду особового складу і посадки їх у літальний апарат.

У разі коли час вильоту не встановлений (відкладається на тривалій (невизначений) термін, підрозділ СпО розміщується в районі очікування, який призначається на відстані, як правило, 3-5 км від аеродрому. Райони очікування повинні забезпечувати приховане, ізольоване розміщення підрозділів і мати хороші під'їзні шляхи до аеродрому. Кожний підрозділ СпО доставляється на аеродром, як правило, в окремому закритому автомобілі (автобусі).

Для висадки підрозділу СпО посадочним способом або з положення зависання призначаються основний та запасний майданчики (місця) висадки. Для введення противника в оману можуть проводитись дії хибної висадки.

Для десантування в тил противника для кожного підрозділу СпО призначаються основний та запасний майданчики десантування.

Вибір майданчика залежить від поставлених завдань, строків їх виконання, умов обстановки та місцевості в районах десантування.

Майданчики десантування (висадки), по можливості, повинні бути віддалені від розташування військ противника, населених пунктів, магістральних доріг та об'єктів, що охороняються, на відстані, яка забезпечить безпеку приземлення і збір особового складу, мінімальних витрат часу на вихід до району виконання завдання та своєчасне його виконання. Крім цього, у районі десантування мають бути добре видимі (характерні) орієнтири, які полегшують скіпажам літаків точний вихід у заданий район у різних метеорологічних умовах. Майданчики десантування вибираються, як правило, на віддаленні 10 - 15 км від об'єкта (районів) виконання завдань.

У ході зниження на парашуті особовий склад повинен бути в готовності гранатами та вогнем із стрілецької зброї подавити противника на майданчику приземлення, якщо він там виявиться. Після приземлення вони звільняються від підвісної системи парашута, приводять себе в готовність до виконання завдань, відшуковують вантажі, які викидаються окремо, по можливості маскують сліди приземлення, визначають своє місцеположення та виходять на ПЗР або на командира підрозділу за встановленими сигналами. Залежно від обстановки парашути маскуються (знищуються) безпосередньо на майданчику приземлення або в ПЗР.

Якщо в районі виконання завдань (або поблизу нього) знаходяться зони (райони), контрольовані рухом опору або іншими підрозділами СпО, десантування може забезпечуватися та здійснюватися ними.

1.4.8. Виведення підрозділів СпО (СпП) в райони виконання завдань водним (морським) шляхом здійснюється на приморських напрямках, а також в районах рік, озер та інших водойм.

Виведення підрозділів на узбережжя суміжної країни із застосуванням плавзасобів називається висадкою підрозділу СпО на берег (до об'єкта).

Для доставки підрозділів СпО у райони висадки на берег можуть використовуватися підводні човни, надводні кораблі, а також катери і судна усіх форм власності, відповідно до чинного законодавства України.

Як засіб висадки на берег (до об'єкта) використовуються групові носії водолазів, індивідуальні буксирувальники водолазів, водолазні спорядження, надувні човни, катери і шлюпки морських (річних) засобів виведення.

Перетинання морського державного кордону (лінії державного кордону, яка проходить по річках, озерах, каналах) здійснюється як на узбережжя (територію) країни, в якій виконуються завдання, так і на узбережжя (територію) третьої країни з подальшим проникненням на територію країни призначення. При цьому підрозділи СпО можуть виводитися в райони виконання завдань з використанням кораблів, які несуть бойову службу (бойове чергування), перебуваючи на їх борту, або після десантування на воду з літальних апаратів поблизу транспортного засобу з подальшим їх підйомом на борт корабля (судна).

Якщо дозволяють умови обстановки, підрозділи можуть виводитися на суміжну територію з використанням суден цивільних власників України. При цьому виведення особового складу може здійснюватися: легальним виїздом у країну, нелегально - потайним виходом із судна у внутрішніх або територіальних водах країни призначення.

Залежно від обстановки, залишення судна особовим складом здійснюється самостійно або за допомогою осіб зі складу екіпажу, безпосередньо чи опосередковано залучених до забезпечення виведення особового складу підрозділів СпО.

Під час ведення бойових дій виведення підрозділів СпО у райони виконання завдань морським шляхом здійснюється надводними кораблями (суднами, катерами) і підводними човнами, які за необхідністю, разом із силами і засобами підтримки їх дій становлять сили висадки і забезпечення.

Виведення підрозділів СпО морським (водним) шляхом може здійснюватися такими способами: надводний (вплав, надводними плавзасобами), підводний (з використанням водолазного спорядження, індивідуальними та груповими засобами підводного буксирування водолазів).

Надводний спосіб висадки підрозділу СпО використовується, коли за умовами обстановки забезпечується для корабля (катера, судна) прихованість переходу морем (водою), підхід до узбережжя (берегу) та відхід від нього на безпечну відстань. Після залишення борту корабля (катера, судна) особовий склад підрозділів долає водний простір до берега (об'єкта) на шлюпках (надувних човнах, вшлав з ластами). При цьому шлюпки, надувні човни тощо після висадки можуть повертатися на плавзасіб-носій, як правило, командою, виділеною військовою частиною СпО, або спрямовуються в море (воду) для затоплення.

Підводний спосіб висадки підрозділу СпО використовується, коли за умовами обстановки неможливий відкритий підхід плавзасобів до узбережжя. Проводиться шляхом буксирування (випуском) носія (-ів) водолазів судном (кораблем) на відстані від виконання бойового завдання, що не перевищує тактичний радіус дії носія. Якщо виконання бойового завдання підрозділом ССпО на березі носить короткостроковий характер і не перевищує технічні строки збереження працездатності засобів висадки (індивідуальні буксирувальники, носії водолазів, водолазні, дихальні апарати), вони закріплюються на глибині. У подальшому вони можуть використовуватися для повернення підрозділів на плавзасіб-носій, якщо це передбачено планом. В інших випадках вони затоплюються.

Організація виведення підрозділів СпО у район виконання завдань водним (морським) шляхом передбачає: постановку завдань ОВУ (штабам), планування та організацію взаємодії під час виведення підрозділів, підготовку сил висадки, підготовку особового складу, їх дії під час посадки та переходу морем (водою), дії особового складу і транспортного засобу під час і після висадки підрозділу ССпО на берег.

Постановка завдань на виведення підрозділу СпО здійснюється директивами ГШ ЗС України і заявками ОВУ (штабів), яким підпорядковані зазначені підрозділи, надісланими на адресу керівника ОВУ, через відповідні структурні підрозділи, якому підпорядковані плавзасоби.

Виведення підрозділів СпО водним шляхом власними плавзасобами здійснюється відповідно до планів проведення операції чи виконання завдань.

Кількість і типи кораблів (суден, катерів), необхідних для висадки підрозділів СпО та їх забезпечення, пункти посадки, маршрути переходу в район висадки, місця (пункти) і способи висадки, організація зв'язку з моменту посадки підрозділів СпО на транспортний засіб до їх висадки визначаються штабом ОВУ, якому підпорядковані плавзасоби і доводяться бойовим розпорядженням до підрозділу, якому підпорядковані призначені сили і засоби висадки підрозділів СпО.

Під час планування і підготовки до висадки підрозділів СпО додатково враховуються і передбачаються: оцінювання обстановки в районі та пункті

висадки підрозділу (система підтримання оперативного режиму в прибережній зоні (районі), інженерне обладнання і охорона узбережжя, гідрологічні та метеорологічні умови, умови доступності узбережжя, оперативна обстановка на ділянці та в пунктах висадки); визначення способу висадки та залучення транспортних засобів; встановлення часу і пункту посадки особового складу на транспортний засіб, часу, пунктів (основного та запасного) висадки підрозділів СпО; маскуванія легендами перебування транспортного засобу та його екіпажу в територіальних водах країни призначення і перебування особового складу, їх екіпіровки на цьому плавзасобі; визначення дій особового складу та командира плавзасобу, в разі спроби затримання; призначення відповідального за виведення підрозділів СпО; визначення порядку дій особового складу під час переходу морем (водою) і висадки; питання управління і зв'язку.

Підготовка сил висадки, своєчасність та прихованість підходу кораблів (суден, катерів) у пункти посадки, організація взаємодії з забезпечення, скритність переходу морем (водою) і своєчасна висадка підрозділів СпО у визначених пунктах покладаються на командира військової частини сил висадки.

З отриманням бойового розпорядження штаб військової частини, від якої виділяються сили висадки, розробляє детальний план виведення та бойовий наказ, які доводяться до командира корабля (судна, катера) - у повному обсязі, до старшого помічника командира, командирів штурманської та мінно-торпедної бойових частин - у частині, яка їх стосується.

Підготовка особового складу до виведення морським шляхом включає: вивчення прибережної смуги (берегів) та АОО в районах висадки, інструктаж про дії з моменту посадки на корабель (судно, катер) до висадки на узбережжя, вивчення легенд та легалізаційних документів на час переходу морем (водою), а також обов'язків за посадами, які виконує особовий склад на кораблі (судні, катері) за легендою.

Посадка підрозділу СпО на корабель (судно, катер), як правило, проводиться в темний час доби, по можливості, у спеціально визначених пунктах, віддалених від військово-морських баз (пунктів базування, портів), населених пунктів та військових частин. Після посадки особового складу на борт корабля (судна, катера) заходження корабля (судна, катера) у свій пункт базування забороняється.

Якщо поблизу пункту базування кораблів відсутні пункти, придатні для посадки підрозділів СпО, вона здійснюється безпосередньо в цьому пункті базування із суворим дотриманням заходів конспірації.

Під час завантаження і переходу морем (водою) спілкування особового складу підрозділу СпО з екіпажем корабля (судна, катера) забороняється (якщо інше не передбачено легендою). Маршрут переходу повинен знати командир корабля (судна, катера), його старший помічник та командир штурманської бойової частини корабля. Вантажі, які доставляються разом з підрозділом СпО, розміщують у такій послідовності, яка забезпечить їх швидке вивантаження.

Із прибуттям у район висадки командир корабля (судна, катера) разом з командиром підрозділу СпО уточнюють місце (пункт) та спосіб висаджування особового складу на берег. Рішення щодо висадки в основному або запасному

пункті, а також про її відміну у разі виникнення непередбачених обставин, приймає командир підрозділу СпО (СпП).

Корабель (судно, катер) повинен знаходитись у районі висадки протягом часу, необхідного підрозділу СпО для того, щоб залишити місце висадки. У разі коли висадку виявив противник і підрозділ СпО не може відірватися від нього, командир корабля повинен надати йому підтримку всіма засобами, які є в його розпорядженні, а за необхідності - забезпечити повернення підрозділу на корабель (судно, катер).

Передача інформації через радіостанції військового корабля (судна, катера), що використовується для виведення підрозділу СпО у тил противника, під час переходу в район висадки і в територіальних водах країни, в якій виконується завдання, категорично забороняється.

Після висадки підрозділ СпО негайно залишає це місце та висувається в район виконання завдання. Якщо разом з підрозділом СпО вивантажено значні запаси матеріальних засобів, який особовий склад не може перенести, то їх закладають у тайники в районі висадки.

1.4.9. Висування підрозділів СпО (СпП) в район (до об'єкта) ведення розвідки (проведення спеціальних дій). Під час організації висування в район (до об'єкта) ведення розвідки (проведення спеціальних дій), командир підрозділу СпО повинен: визначити та вивчити маршрут руху, визначити порядок висування підрозділу СпО та його похідний порядок, кількість та склад підгруп, їх завдання; визначити місця пунктів збору та порядок дій на них; передбачити перевірку відсутності переслідування ("контроль сліду"); визначити порядок дій особового складу під час раптової зустрічі з противником; намітити місця привалів та денного відпочинку (розміщення) та порядок їх зайняття; встановити сигнали управління і порядок зв'язку у середині підрозділу.

Маршрут руху підрозділу СпО в район виконання завдань повинен забезпечувати прихованість пересування, збереження фізичних сил особового складу та зменшення витрату часу на перехід. Висування здійснюється, як правило, уночі або в умовах обмеженої видимості. За сприятливих умов для пересування можуть бути використані транспортні засоби. У ході висування організовується кругове спостереження та готовність до відбиття нападу противника (відриву від противника), який виявив підрозділ.

Командир підрозділу СпО повинен застосовувати всі засоби для того, щоб підрозділ не був виявлений противником, або місцевим населенням. З цією метою організовується безперервна розвідка "на себе" ("контроль сліду") здійснюється загальне радіомаскування. Розвідка "на себе" здійснюється постійним круговим спостереженням під час висування, висилкою дозорів для огляду небезпечних ділянок місцевості та для забезпечення вчасного виявлення противника, здійснення зупинок для прослуховування діяльності противника. "Контроль сліду" проводиться шляхом спостереження в тил під час висування, зміни напрямку висування з послідувачим спостереженням, улаштуванням засідок по маршруту висування.

Існує три основні способи пересування : просте пересування, обережне

пересування і обережне пересування перекатами.

Просте пересування – це рух підрозділу СпО (СпП) в похідному порядку (як правило клона, на техніці або пішки) з виділенням дозорів для ведення розвідки на себе та забезпечення охорони. Характеризується досить високою швидкістю руху, але меншою здатністю до управління та реагування на появу противника.

Обережне пересування – це рух підрозділу СпО (СпП) в похідному або передбойовому порядку (розгорнута колона або клин) з виділенням дозорів для ведення розвідки на себе та забезпечення охорони, з обов'язковим оглядом або обходом небезпечних ділянок, безпечним (обережним) їх проходженням. Характеризується меншою швидкістю руху, але більшою здатністю до управління та реагування на появу противника.

Обережне пересування перекатами – це рух підрозділу СпО (СпП) по підгрупам в передбойових та бойових порядках (клин або лінія) з взаємним почерговим прикриттям одна одною. Характеризується малою швидкістю руху, але високою здатністю до управління та реагування на появу противника.

Вибір того або іншого способу пересування здійснюється з урахуванням можливої зустрічі з супротивником і необхідній швидкості пересування. Вибір одного з трьох способів пересування визначається діями противника. Коли зустріч з ним маловірогідна - просте пересування; коли вона можлива - обережне пересування; коли вона очікується - обережне пересування перекатами. Способи пересувань в ході висування можуть змінюватись в залежності від покладених завдань, діяльності противника, місцевості, умов видимості та інших чинників, що впливають на управління. Командири управляють пересуванням за допомогою сигналів жестами і тільки у разі потреби по радіо.

Для узгодження дій та забезпечення управління, забезпечення збору особового складу, забезпечення безпеки призначаються пункти збору. Вони повинні бути легкорозпізнавані, не мати свіжих слідів діяльності противника, мати маскувальні та захисні властивості, бути в стороні від чітко виражених місцевих предметів, бути придатними для оборони на нетривалий період.

Пункт збору та розходження (*RP*) – заздалегідь обумовлене місце у районі виконання завдання, яке використовується для збору особового складу на випадок надзвичайної ситуації (потрапляння в засідку, відставання від основного складу підрозділу тощо) або після подолання небезпечної ділянки місцевості; для розходження підгруп (операторів) на етапах виконання завдання; як точка для контролю проходження маршруту під час висування.

Пункт збору та спостереження (*ORP*) – заздалегідь обумовлене місце у районі виконання завдання, яке використовується для збору особового складу, уточнення завдання та допідготовки особового складу перед діями на об'єкті противника, місце з якого проводиться дорозвідка об'єкту противника. Він повинен бути за межами зорової та звукової дальності від цілі (об'єкту) противника і дальності дійсного вогню з нього.

Сигнали збору та розпізнавання можуть подаватися по радіозасобах, бути звуковими, світловими, предметними або їх поєднанням. Сигнали використовуються в залежності від обстановки.

У разі, коли немає можливості уникнути бойового зіткнення, підрозділ СпО раптово нападає на противника і, використовуючи несподіваність в діях, відривається від нього та продовжує виконувати завдання.

Під час зустрічі з місцевим населенням, відповідно до обстановки можуть широко використовуватися дезінформація, згідно з заздалегідь розробленою легендою, затримання та ізоляція (утримання) цивільних осіб, на період виконання бойового завдання. При цьому забезпечується контроль за їх перебуванням у складі підрозділу та запобігання перешкоджанню ними діям підрозділу СпО.

Шляхи сполучення, водні та інші перешкоди під час руху долаються швидко і непомітно для противника (місцевих мешканців та інших осіб).

Похідний (бойовий) порядок під час подолання перешкод має забезпечити безпеку, прихованість дій, готовність до відбиття нападу противника (відрив від противника, що переслідує підрозділ), збір підрозділу та подальший рух за визначеним маршрутом.

Зброя знаходиться в такому положенні, щоб забезпечувалася її негайна готовність до відкриття вогню. Боєприпаси, мінно-вибухові засоби, продовольство та інші матеріальні засоби розподіляються між особовим складом таким чином, щоб забезпечувалася боєздатність підрозділу навіть у разі втрати частини майна під час подолання перешкод.

Для відпочинку особового складу під час пересування організуються привали та влаштовуються місця денного відпочинку або оперативні бази, які вибираються, як правило, поблизу джерел води в місцях, які забезпечують надійне маскування, безпеку розміщення, а також прихованість відходу в разі появи противника. Командир підрозділу СпО визначає місце, порядок і організацію зайняття привалу (денного відпочинку, бази). Для охорони й оборони місця розташування призначаються спостерігачі ("секрети"), а також можуть використовуватися технічні засоби охорони та попередження в комплексі з мінуванням найбільш небезпечних підходів (напрямок). Крім того, частина особового складу підрозділу має перебувати в постійній готовності до відбиття нападу противника, завчасно намічаються вогневі позиції для оборони та забезпечення відходу підрозділу СпО, призначається підгрупа охорони та пункти збору особового складу на випадок відриву від переслідування противника з розділенням підрозділу на кілька підгруп. Коли підрозділ СпО залишає місце привалу (денного відпочинку, бази), ним ретельно знищуються та маскуються всі сліди перебування, залишки (відходи), як правило, забираються із собою або приховуються на місці. При цьому місця схову герметичних ємностей (пакетів) з відходами обробляються спеціальною речовиною з метою запобігання виявленню їх службово-пошуковими собаками і дикими тваринами.

Під час виконання завдань на морських (водних) об'єктах підрозділ СпО може створювати тимчасові бази на узбережжі (берегу) або у воді, з використанням для цього печер, зруйнованих будинків, підводних гротів, напівзатонулих суден та кораблів, спеціальних споруд тощо.

1.4.10. Повернення (евакуація) підрозділів СпО (СпП) після виконання завдань. Повернення (евакуація) підрозділів СпО полягає у проведенні заходів щодо виведення підрозділів СпО в райони розташування своїх військ після виконання завдань або в екстрених випадках до завершення виконання завдань. Додатково після повернення (евакуації) підрозділів СпО у райони розташування своїх частин (підрозділів) організуються заходи щодо контррозвідувального забезпечення, реабілітації особового складу та відновлення боєздатності підрозділів.

Повернення (евакуація) підрозділу СпО з району виконання завдань може здійснюватися:

а) наземним шляхом – пішки або наземними транспортними засобами, самостійно або із залученням виділених старшим начальником (захоплених у противника) сил і засобів;

б) повітряним шляхом – евакуацією літаками (вертольотами) з їх посадкою в районі виконання завдань або з використанням фал-стропів (у важкодоступних місцях евакуації); самостійно – із застосуванням надлегких літальних апаратів;

в) водним (морським) шляхом – за допомогою зняття кораблями (катерами, суднами) з морського узбережжя (берегу); на річках і озерах - вброд, вшлав і на спеціальних або підручних засобах переправи.

Можуть передбачатися також інші варіанти повернення підрозділу СпО.

Повернення підрозділу СпО може бути плановим і позаплановим.

При плановому поверненні всі заходи з його організації та проведення передбачаються завчасно. У цьому разі підрозділ СпО прибуває на територію, зайняту (контрольовану) своїми військами, встановленим шляхом і способом у визначені час та місце.

Повернення підрозділу СпО в плановому порядку організується і здійснюється з дозволу керівника ОВУ (командира військової частини). Підставами для повернення підрозділу СпО можуть бути: виконання поставлених завдань, рішення старшого начальника, несприятлива обстановка в районі виконання завдань, дії противника, коли виникає загроза втрати підрозділу, наявність важкопоранених військовослужбовців.

Позапланове повернення (евакуація) здійснюється в разі раптового виникнення непередбачених обставин, самостійно або із залученням виділених старшим начальником сил і засобів.

Самостійне повернення в розміщення своїх військ здійснюється способом переходу лінії зіткнення військ (державного кордону) або виходу в райони, які контролюються своїми військами (контрольовані іррегулярними формуваннями, рухом опору зони (райони)), для подальшої евакуації в місця розташування своїх військ.

Позапланове повернення підрозділу СпО допускається в випадках, передбачених у період підготовки (як правило, у разі втрати зв'язку з ОВУ (штабом), втрати (поранення) особового складу, суттєвих обставин, що унеможливує виконання поставлених завдань, втрати окремими військовослужбовцями зв'язку з підрозділом). Командир підрозділу СпО і весь

особовий склад повинні бути проінструктовані про порядок дій якщо повернення буде позаплановим, та, при необхідності, отримати пароль на вихід в розташування своїх військ.

Іншими варіантами передбачається повернення підрозділу СпО через закінчення воєнного конфлікту (припинення бойових дій) або вихід на територію третіх країн (порядок повернення на свою територію буде визначатися по лінії Міністерства закордонних справ України). У першому випадку підрозділу СпО надаються вказівки припинити активні дії, повідомити координати свого місцеположення і чекати розпоряджень на повернення. У другому випадку особовий склад зобов'язаний повідомити про місце свого перебування через дипломатичні установи України або ті установи, які представляють Україну в країні перебування.

Повернення після виконання бойових завдань підрозділами СпО із районів виконання завдань планується, організовується і проводиться ОВУ (штабом), який управляє діями силами і засобами ССпО, а також командуванням і штабом військової частини СпО. Безпосереднє керівництво поверненням здійснює, як правило, командир військової частини СпО (тактичної групи СпО), із складу якого виділявся підрозділ.

Підрозділи СпО, які діють на невеликому віддаленні від лінії зіткнення військ, можуть повертатися в розташування своїх військ наземним шляхом. Місце (ділянка) переходу лінії зіткнення військ, час (період часу) та порядок переходу, забезпечення взаємодії з військами, на ділянці яких намічається перехід, і порядок зустрічі особового складу визначається ОВУ (штабом), якому підпорядкована військова частина (підрозділ) СпО.

У ході контрнаступальної (наступальної) операції своїх військ (сил) підрозділ СпО може виходити до наступаючих військ. З отриманням розпорядження (наказу, команди) на вихід до наступаючих своїх військ, командир підрозділу СпО виводить особовий склад у район (пункт) зустрічі, організовує його розвідку, охорону та оборону. Район розташування підрозділу СпО повинен забезпечувати надійне маскування від наземного і повітряного спостереження противника та бути малодоступним для його відступаючих військ.

Під час зустрічі з військовими частинами наших військ командир підрозділу СпО обмінюється паролем і відзивом із командиром наступаючої військової частини і просить доставити особовий склад (повідомити) у вищий штаб (відповідний ОВУ, військову частину, посадову особу), або самостійно прибути у визначене місце. У контакт з іншими особами особовий склад підрозділу СпО не вступає.

З отриманням розпорядження (наказу, команди) на повернення в розташування своїх військ (контрольовану своїми військами зону) повітряним шляхом, командир підрозділу СпО підбирає в указаному йому районі майданчик для посадки літака (вертольота), визначає його координати і розміри, вибирає добре видимі при заході на майданчик орієнтири, встановлює сигнали позначення майданчика, організовує спостереження за майданчиком і прилеглою місцевістю, доповідає командирі військової частини (загону) СпО

дані про вибраний майданчик і сигнали його позначення. Для позначення майданчика використовуються радіомаяки, світлові або візуальні (предметні) сигнали.

Позначення майданчика починається з появою літаків (вертольотів). Після посадки транспортного засобу командир підрозділу СпО, при необхідності, обмінюється паролем і відзивом з командиром екіпажу і, впевнившись у їх правильності, дозволяє посадку особового складу.

Якщо поблизу району дій підрозділу СпО дислокується іррегулярне формування, сили руху опору, яке має придатний аеродром (майданчик), посадка підрозділу СпО у літак (вертоліт) може здійснюватися на їх аеродромі (майданчику). У цьому разі командир підрозділу СпО додатково повідомляються сигнали розпізнавання, пароль і відзив для встановлення контакту з командиром (лідером) іррегулярного формування, руху опору.

Повернення підрозділу СпО морським (водним) шляхом організовується ОВУ (штабом), якому підпорядкований підрозділ СпО.

У разі повернення морським (водним) шляхом командир підрозділу СпО повідомляється: основний і запасний райони та час його знімання з берега, кількість і типи кораблів (суден, катерів), які будуть здійснювати евакуацію, сигнали розпізнавання (позначення свого місцеперебування), пароль і відзив.

Отримавши розпорядження (наказ, команду) на повернення, командир підрозділу СпО організовує розвідку районів зйомки, намічає добре видимі вночі орієнтири, маршрути виходу до узбережжя (берегу) і порядок дій особового складу, у разі виявлення противником у районі очікування, під час слідування до пункту зйомки та посадки на кораблі (судна, катери). Намічені орієнтири і дані розвідки районів зйомки командир підрозділу СпО доповідає командиру військової частини (загону) СпО. Перебування підрозділу СпО у районі очікування повинно бути нетривалим.

У призначений час підрозділ СпО виходить до пункту зйомки. Сигнал розпізнавання першим подає командир підрозділу, який знімається, а з корабля знімання відповідають встановленим сигналом. Якщо підрозділ СпО має свої плавзасоби, то після обміну розпізнавальними сигналами особовий склад прямує на них до корабля (судна, катера). Посадку особового складу на корабель (судно, катер) командир підрозділу дозволяє після взаємного обміну паролем та відзивом з командиром корабля (судна, катера). У разі коли знімальні засоби висилаються від корабля (судна, катера) посадка на них дозволяється після обміну паролем та відзивом командира підрозділу СпО із старшим на човні (шлющі).

Збір підрозділу СпО, який вийшов в розташування своїх військ, здійснює старший командир підрозділу СпО, для цього йому виділяється необхідна кількість транспортних засобів (авіаційних, автомобільних тощо). Доставка підрозділу СпО в район розташування повинна здійснюватися з дотриманням заходів конспірації. Питання повернення в Україну військовослужбовців, які вийшли на територію третіх країн, буде вирішуватися по лінії Міністерства закордонних справ України.

1.5. Виконання розвідувальних завдань

1.5.1. Виконання розвідувальних завдань (*special reconnaissance*) – комплекс заходів і дій для добування, опрацювання і доведення розвідувальної інформації в інтересах підготовки та ведення (підтримки) операцій, бойових і спеціальних дій з використанням визначених способів добування відомостей, у тому числі встановлення конфіденційного співробітництва з особами за добровільною згодою.

Виконання розвідувальних завдань – основа призначення та головна складова у досягненні мети застосування сил і засобів ССпО.

При виконанні розвідувальних завдань підрозділами ССпО можуть викриватися та встановлюватися:

а) місця розташування (райони зосередження) ПУ з'єднань та військових частин противника, їх належність, чисельність, характер діяльності, елементи системи охорони і оборони;

б) вогневі позиції (базові райони) засобів вогневого ураження, військових частин (підрозділів) ракетних військ і артилерії великої потужності, райони розгортання їх ПУ;

в) кількість та типи літаків і вертольотів на базових (оперативних) аеродромах (аеродромах маневру, вертолітних майданчиках), характер діяльності військових частин і підрозділів авіації, розташування командних пунктів та радіотехнічних засобів управління, складів (місць зберігання) авіаційних боєприпасів та пально-мастильних матеріалів, місця розміщення льотно-технічного складу, райони розташування (позиції) сил і засобів протиповітряної оборони, розвідки, радіоелектронної боротьби та пунктів управління ними;

г) зміни в оперативному обладнанні території, характер та ступінь обладнання і зайнятості військами противника рубежів оборони та укріплених районів;

д) метеорологічні, географічні та гідрографічні умови – ступінь прохідності місцевості, характер водних перешкод, стан комунікацій; межі і розміри районів руйнувань (пожеж, затоплень, зон зараження), рубежів загороджень та можливі напрямки їх подолання (обходу);

е) військові частини (підрозділи), установи (склади, бази, арсенали) логістичного (тилового, технічного) забезпечення, характер військових перевезень противника всіма видами транспорту на окремих ділянках (напрямок).

На приморських напрямках підрозділи ССпО можуть добувати розвідувальні відомості про сили і засоби військово-морських сил противника, які перебувають у ВМБ та портах (пунктах базування), встановлювати їх склад та належність; кількість, час прибуття та вибуття військових та транспортних кораблів, характер здійснюємих ними перевезень, викривати склад, стан та призначення прибуваючих резервів.

В інтересах дотримання норм міжнародного гуманітарного права підрозділи ССпО можуть добувати розвідувальні дані про цивільні об'єкти та

об'єкти, які перебувають під захистом міжнародного гуманітарного права, використовуються противником або знаходяться поблизу його військових об'єктів, випадки порушення військами противника норм міжнародного гуманітарного права, здійснювати дорозвідку об'єктів (цілей) противника з метою оцінки ступеня загроз і збитків, що можуть бути завдані цивільному населенню та об'єктам після нанесення по ним вогневого ураження.

В умовах залучення (застосування) ЗС України для локалізації та ліквідації внутрішнього збройного конфлікту, проведення антитерористичних операцій на території України та поза її межами, участі в багатонаціональних операціях з підтримання миру і безпеки, гуманітарних операціях, заходах боротьби з піратством, неконтрольованим розповсюдженням зброї масового ураження, а також участі Збройних Сил у реалізації інших завдань, визначених законодавством України, підрозділам ССпО можуть визначатися такі розвідувальні завдання:

а) встановлення (підтвердження) районів (місць) розташування (формування), чисельності, озброєння та характеру діяльності, не передбачених законом воєнізованих і збройних формувань, рівня їх підтримки місцевим населенням;

б) викриття розташування пунктів управління (баз) та елементів (об'єктів) системи всебічного забезпечення (місць зберігання зброї, боєприпасів, продовольства, медикаментів тощо) не передбачених законом воєнізованих і збройних формувань;

в) встановлення шляхів постачання матеріальних, людських ресурсів та районів (місць) їх зосередження;

г) викриття місць утримання полонених військовослужбовців (персоналу), заручників з числа цивільних осіб та іноземних представників, встановлення їх кількості, належності й стану;

д) викриття елементів оперативного обладнання території в районах, які перебувають під контролем не передбачених законом воєнізованих і збройних формувань;

е) встановлення (уточнення) метеорологічних умов, ступеню прохідності місцевості, характеру водних перешкод, стану комунікацій, меж і розмірів районів руйнувань (пожеж, затоплень, зон зараження), визначення можливих напрямків їх подолання (обходу) військами (силами).

1.5.2. Під час виконання розвідувальних завдань, підрозділи ССпО здійснюють вплив на конкретні об'єкти противника, попереднє вивчення яких здійснюється при підготовці до виконання завдань за призначенням. За масштабом та ступенем впливу на хід воєнних дій (операцій, бойових дій, боїв) об'єкти розвідки розподіляються на стратегічні, оперативні та тактичні.

Об'єктами спеціальної розвідки, спеціальних дій, як виду оперативної розвідки, насамперед є об'єкти оперативного значення. Разом з тим, у залежності від змін обстановки в ході ведення воєнних дій, створення противником загроз для дій наших військ та відповідної значимості того чи іншого об'єкту для військ противника, їх значення може підвищуватись або понижуватись. За певних умов

обстановки, тактичний об'єкт противника може набути категорію оперативного, або оперативний за значенням об'єкт може бути визначений для ведення розвідки на тактичному рівні.

Основними об'єктами розвідки оперативного значення, які можуть визначатися для ведення спеціальної розвідки та спеціальних дій є:

- а) вогневі взводи (стартові батареї) оперативно-тактичних (тактичних) ракет, артилерійські дивізіони, склади, пункти постачання (зберігання) ЗМУ;
- б) наземні, повітряні й морські елементи систем ВГЗ;
- в) аеродроми та авіабази, їх найважливіші елементи та авіаційні частини (підрозділи), що на них знаходяться;
- г) батареї ЗРК середньої і великої дальності;
- д) ВМБ (порти, пункти базування) та їх елементи (радіотехнічні засоби спостереження за підводною, надводною та повітряною обстановкою, берегові станції радіонавігаційних систем);
- е) рубежі та ділянки протидесантної оборони (протидесантних загороджень) берегової смуги в районах, які заплановані для висадки морського десанту;
- ж) вузли зв'язку та ПУ оперативної ланки військового управління, важливі елементи вузлів (пунктів, центрів) зв'язку стратегічної ланки;
- з) центри (пункти) управління і оповіщення, ПУ ракетних дивізіонів;
- и) КП військових частин радіоелектронної розвідки і РЕБ;
- к) військові частини і установи тилу, важливі елементи баз постачання, арсенали (склади) озброєння, боєприпасів, ПММ і сильнодіючих отруйних речовин, вузли комунікацій, гідротехнічні споруди, шляхопроводи та інші важливі елементи інфраструктури;
- л) вузли оборони (укріплені райони);
- м) райони радіоактивного і хімічного зараження, ділянки (райони) руйнувань, затоплень і пожеж.

Перелік і характеристики об'єктів розвідки доволі різноманітні, вони відрізняються розмірами та характером розташування на місцевості, можуть бути точковими, площадними або лінійними, рухомими, напівстаціонарними або стаціонарними, мати інші, як типові, так і притаманні виключно конкретним об'єктам розвідки особливості.

Крім інших характеристик об'єктів, для підрозділів ССПО важливе значення мають характеристики ступеня захищеності об'єктів розвідки – створеної противником системи їх охорони і оборони, порядку та особливостей її функціонування, адміністративно-поліцейських умов агентурно-оперативної обстановки в районах розташування об'єктів розвідки (районах виконання завдань).

З огляду на особливості того чи іншого об'єкту розвідки, враховуючи його значення для противника та вплив на ведення воєнних дій, органами управління (командирами, штабами) здійснюється оцінка та вибір об'єктів противника, знищення (виведення з ладу) або порушення функціонування яких призведе до порушення управління військами і зброєю противника та знизить його боєздатність.

Із загального переліку різноманітних за своїми характеристиками об'єктів вирізняють важливі – розвідка яких надає змогу викрити стан, склад та ймовірний характер дій військ (сил) противника, виключити раптовість його дій.

Також до важливих об'єктів розвідки відносяться ті об'єкти противника, вогневе ураження (знищення, придушення), захоплення або порушення, функціонування яких значною мірою може вплинути на хід проведення операції (бойових дій).

Серед важливих об'єктів противника, підрозділам ССПО визначаються першочергові об'єкти, які підлягають викриттю, точному визначенню їх місцеположення (координат), відстеженню їх діяльності та місцеположення до вогневого ураження (знищення, придушення).

До першочергових об'єктів розвідки належать:

- а) ПУ військами і зброєю оперативної ланки військового управління;
- б) КП військових частин (підрозділів) радіоелектронної розвідки і РЕБ на позиціях;
- в) елементи комплексів ВТЗ, позиційні райони ракетних військ, ЗМУ та її носії;
- г) батареї ЗРК середньої і великої дальності;
- д) аеродроми базування бомбардувальної, штурмової, винищувальної та транспортної авіації.

При підготовці та в ході ведення операцій (бойових дій), перелік першочергових об'єктів розвідки визначається командувачами (командирами) угруповань військ (сил). При визначенні важливих (першочергових) об'єктів для ведення спеціальної розвідки слід розуміти, що об'єкти розвідки оперативного рівня, як правило, є великими за розмірами та складаються з певної кількості функціонально взаємопов'язаних елементів, які можуть розташовуватись на великій площі.

При проведенні оцінки важливих (першочергових) об'єктів противника необхідно визначити найбільш важливі їх елементи та уразливі місця, розвідка або знищення (виведення з ладу) яких забезпечить виконання визначених підрозділам ССПО завдань.

Здійснення обґрунтованого вибору об'єктів розвідки на підставі їх детального вивчення, знання та відстеження змін адміністративно-поліцейських умов агентурно-оперативної обстановки в районах їх розташування, постійне вивчення об'єктів розвідки та підтримання готовності ССПО до виконання розвідувальних завдань є запорукою правильної постановки завдань та успішного їх виконання підрозділам ССПО.

1.5.3. Основними способами виконання розвідувальних завдань є:

- а) спостереження (підслуховування);
- б) ведення пошуку;
- в) радіоперехоплення переговорів, що ведуться по технічних засобах зв'язку, пеленгування радіоелектронних засобів;
- г) допит полонених і опитування місцевих жителів;
- д) вивідування, копіювання;

- е) отримання відомостей від руху опору (ірегулярних формувань);
- ж) вивчення захоплених документів, зразків техніки й озброєння.
- з) крім цього, підрозділи ССпО можуть вести повітряну розвідку із застосуванням БПЛА.

1.5.3.1. Спостереження (підслуховування) – це спосіб ведення розвідки, який полягає у добуванні відомостей (даних) про противника (місцевість, акваторію, тощо) шляхом встановлення прихованого візуального (технічного) контакту з об'єктом розвідки безпосередньо або із застосуванням засобів розвідки.

Способи спостереження і підслуховування залежать від можливості наближення особового складу до об'єкта розвідки та оперативної обстановки в районі об'єкта.

Спостереження ведеться безперервно, вдень і вночі, за будь-яких умов обстановки. Уночі, за умов обмеженої видимості, спостереження ведеться із застосуванням приладів нічного бачення (тепловізорів) та доповнюється підслуховуванням. Під час організації спостереження підбираються зручні місця для спостереження, орієнтири з урахуванням конкретних умов (часу доби; пори року, умов місцевості). Місце для спостереження вибирається з урахуванням того, щоб воно забезпечувало необхідний сектор і дальність видимості, надійне маскування, приховані підходи (відходи).

Для ведення спостереження за об'єктом або ділянкою місцевості (комунікації) із складу підрозділу ССпО призначаються спостерігачі або спостережні пости. Їх кількість залежить від завдання, складу підрозділу СпП (ССпО), пори року, умов обстановки і місцевості. У кожному випадку до складу спостережного поста повинно включатися не менше двох чоловік, один з них призначається старшим.

Виявивши об'єкт, спостерігач визначає його положення на місцевості, дальність до нього, визначає координати нанесенням на карту (схему) або інструментальними методами. Про виявлення важливих об'єктів (результати спостереження) старший спостережного поста (спостерігач) негайно доповідає командирі підрозділу ССпО.

Спостереження за рухомими об'єктами організовується з декількох точок на ймовірних маршрутах їх руху. Розвідка рухомих об'єктів може вестися із застосуванням розвідувально-сигналізаційної апаратури. Для слідкування за рухомими об'єктами можуть використовуватися транспортні засоби або БПЛА, у тому числі захоплені у противника.

1.5.3.2. Пошук полягає в послідовному огляді місцевості у визначеному районі з метою виявлення об'єкта. Бойовий порядок підрозділу ССпО під час пошуку, як правило, складається з:

розвідувальних дозорів, що ведуть розвідку (пошук) у зазначеній смузі (напрямку, ділянці);

додаткових розвідувальних дозорів, що висилаються для огляду окремих ділянок місцевості (місцевих предметів);

командира групи з радистом (підгрупи управління), що діють з одним із розвідувальних дозорів або самостійно.

Кількість і склад розвідувальних дозорів залежать від площі району розвідки, обстановки, умов місцевості та складу підрозділу ССпО.

Площа району пошуку залежить від складу і оснащення підрозділу СпО (СпП), наявного часу на виконання бойового завдання, характеру об'єкта та місцевості. Як правило, підрозділу у складі штатного відділення призначається район площею до 100 кв. км, у складі штатної групи – до 300 кв. км.

Розвідувальному дозору призначається смуга або напрямок (ділянка) ведення розвідки.

Дозор діє, як правило, поза дорогами, приховано рухаючись у вказаній смузі (напрямку). Розвідка ведеться візуально та з використанням технічних засобів. Виявивши об'єкт противника, старший дозору негайно доповідає командирі підрозділу СпО (СпП) його місцезнаходження (координати), характер діяльності та організовує спостереження за об'єктом. Якщо виявлений об'єкт змінює своє місцеположення і прослідкувати за його переміщенням неможливо, доповідається час і напрямок його переміщення.

Командир підрозділу ССпО перебуває, як правило, з дозором, діючим у напрямку найбільш імовірного розташування об'єкта противника, що розвідується.

З отриманням від розвідувальних дозорів відомостей про об'єкт розвідки, командир підрозділу висувається до місця спостереження, особисто уточнює характер об'єкта, перевіряє точність визначення координат та доповідає про результати виконання завдань в ОВУ (штаб військової частини, підрозділу). Решта розвідувальних дозорів за сигналом командира підрозділу прибувають до нього (на пункт збору) та приєднуються для спостереження (вивчення) об'єкта. При цьому дальність до об'єкта при спостереженні для забезпечення безпеки підрозділу вибирається якнайдалі та не ближче ніж необхідно.

У разі, коли дозволяють умови обстановки, пошук може вестися з використанням транспортних засобів (літальних апаратів, бойових броньованих машин, автомобілів, мотоциклів тощо) та БПЛА.

Ведення пошуку з використанням вертольотів здійснюється шляхом обльоту вказаного району з метою виявлення об'єктів противника. Після виявлення об'єкта підрозділ СпО здійснює його дорозвідку (огляд) з повітря або на землі після десантування.

У місті або великому населеному пункті пошук, якщо таке завдання поставлене завчасно або коли за умов обстановки необхідно проникнути в населений пункт, проводиться, як правило, у нічний час, якщо дозволяють умови обстановки, невеликою групою або спеціально виділеними для цього розвідувальними дозорами.

У горах пошук проводиться, як правило, невеликими групами, укомплектованими особовим складом, підготовленими для дій в умовах гірської місцевості. Пошук звичайно ведеться з ранку та у вечорі, а якщо дозволяють умови обстановки, - і вдень.

Під час підготовки підрозділу СпО до виконання завдання ретельно вибираються маршрути (напрямки) руху під час пошуку, детально вивчається характер природних перешкод на шляху підрозділу. За потреби підрозділ забезпечується гірським спорядженням, з особовим складом проводяться заняття і тренування з подолання перешкод. Спостереження за виявленим об'єктом ведеться невеликими групами (по два – три спостерігачі) з декількох пунктів, максимально наближених до об'єкта пошуку.

1.5.3.3. Радіоперехоплення включає точну реєстрацію відкритих переговорів і повідомлень каналами радіозв'язку противника. Радіоперехоплення і реєстрація можуть здійснюватися із записом на носії інформації.

Радіоелектронна розвідка в районі виконання завдань може вестись особовим складом підрозділів СпО, за умов забезпечення відповідними засобами розвідки та підготовленими до їх застосування. Для ведення радіоперехоплення переговорів, які ведуться технічними засобами зв'язку та пеленгування працюючих радіоелектронних засобів противника, із складу підрозділу СпО, можуть створюватися пости радіо- та радіотехнічної розвідки.

Пости радіо- та радіотехнічної розвідки виявляють і визначають призначення, належність і місцезнаходження об'єктів противника за випромінюванням його радіоелектронних засобів, ведуть перехоплення відкритих переговорів та команд противника, які передаються засобами зв'язку.

Виявлення та пеленгування засобів радіозв'язку противника здійснюється пошуком по частоті й напрямку джерел радіовипромінювання. Радіоперехоплення включає точну реєстрацію відкритих переговорів та повідомлень по каналах радіозв'язку противника. Радіоперехоплення і пеленгування можуть здійснюватися з використанням пристроїв звукозапису.

Розвідка радіотехнічних засобів здійснюється виявленням, пеленгуванням та визначенням тактико-технічних характеристик (несучої частоти, частоти повторення імпульсів, швидкості обертання антени (позивних) працюючих радіолокаційних станцій (навігаційних засобів)).

Для розгортання в районі виконання завдань постів радіо-, радіотехнічної розвідки вибираються такі місця, які забезпечують прийом сигналів з будь-яких напрямків та є важкодоступними для противника.

1.5.3.4. Допит полонених – спосіб добування розвідувальної інформації шляхом активного, цілеспрямованого опитування (впливу на) полонених та перебіжчиків.

Допит полонених здійснюється в першу чергу з метою отримання даних про об'єкти розвідки в районі дій. Надалі проводиться більш повний допит і визначається цінність полонених як джерела отримання розвідувальних відомостей.

Про обставини захоплення полоненого і дані допиту доповідаються в орган управління, за розпорядженням (наказом) якого може проводитися більш цілеспрямований допит.

Полонені офіцери (військовослужбовці) та (або) особи, які займають високі посади в цивільній адміністрації, у тому числі захоплені бойовики НЗФ та їх пособники, з урахуванням вимог міжнародного гуманітарного права, за вказівками командування можуть доставлятися в розташування своїх військ на літаках, вертольотах, плавзасобах, які для цього висилаються, а при невеликому віддаленні від лінії зіткнення військ – пішим порядком.

З метою підготовки до виконання бойових завдань офіцери підрозділу СпО або штабу військової частини СпО можуть допитувати військовополонених (біженців) у таборах військовополонених (біженців) на підконтрольній території.

Опитування місцевих жителів може здійснюватися при затриманні їх у районі розвідки або шляхом виходу особового складу у населені пункти. У кожному випадку необхідно прагнути до того, щоб місцеві жителі не могли визначити національну приналежність особового складу ССпО. Встановлення контакту з місцевими жителями може бути навмисним або непередбаченим, під час раптової зустрічі з ними при виконанні підрозділом поставленого завдання. Після проведення опитування, за потреби, місцевих жителів можуть ізолювати (затримати) на весь період виконання підрозділом завдань або на час, необхідний для зміни району дій підрозділу СпО.

1.5.3.5. Вивідування полягає в здобуванні розвідувальних відомостей шляхом активної і цілеспрямованої бесіди з особою, що представляє інтерес.

Копіювання документів може бути зроблене з використанням технічних засобів або від руки. Зняття копій може здійснюватися на місці їх зберігання, виконання, розмноження або при їх тимчасовому вилученні.

1.5.3.6. Отримання відомостей від представників руху опору (ірегулярних формувань) здійснюється тільки з дозволу командування ОВУ (військової частини), яке ставило бойове завдання.

1.5.3.7. Вивчення захоплених документів, зразків техніки й озброєння може здійснюватись як безпосередньо підрозділами СпО (СпП) так і підрозділами штабів S2.

1.5.3.8. Ведення повітряної розвідки із застосуванням БПЛА – спосіб розвідки який полягає у веденні розвідки з повітря з метою пошуку об'єкту, встановлення його координат, визначення характеру його діяльності, корегування ударів РВіА, авіації та вогню артилерії.

Більш детально дії підрозділів ССпО під час ведення спеціальної розвідки описані в Бойовому статуті ССпО "Розвідка ССпО".

1.6. Виконання спеціальних завдань

1.6.1. Основними способами виконання спеціальних завдань щодо знищення (виведення з ладу, пошкодження) об'єктів противника є: наліт; засідка;

диверсія; наведення (пілевказання, корегування) ударів (вогню) авіації, РВ і А; проведення снайперських та контрснайперських дій.

Спеціальні дії, які, як правило, обмежені за масштабом та тривалістю. Спеціальні дії фокусуються на здійсненні впливу на специфічні, чітко визначені цілі, що мають стратегічне та оперативне значення, або на веденні вирішальних тактичних дій.

Вибір способів виконання завдань буде залежати від умов обстановки в районі знаходження об'єкта, характеру і строків виконання завдань, реальних можливостей особового складу підрозділу СпО (СпП) та ступеню їх підготовленості.

Дії підрозділів СпО повинні бути несподіваними для противника, спрямованими на найбільш вразливі його об'єкти та нешаблонними. Особливо великого значення набуває ініціатива командира, кожного військовослужбовця, злагодженість дій усередині підрозділу СпО (СпП). Систематичне застосування однакових способів дій до однотипових об'єктів противника повинно бути виключеним.

1.6.2. Наліт (штурм) – це спосіб виконання спеціальних завдань, який полягає у раптовому короткотривалому нападі на заздалегідь обраний об'єкт противника з метою його знищення (виведення з ладу, пошкодження), захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки, звільнення заручників з наступним швидким відходом або з оволодінням ним.

Може проводитись слідуючими способами: напад після вогневого ураження; раптовий безшумний напад з послідуєчим вогневим ураженням; безпосередньо вогневий напад.

Наліт проводиться після ретельної дорозвідки і встановлення точного місцеположення об'єкта і його елементів, визначення складу і озброєння противника, режиму на об'єкті, системи його охорони, прихованих шляхів підходу до об'єкта, наявності і розміщення загороджень та перешкод, найближчих військових гарнізонів і підрозділів правоохоронних органів, можливих шляхів їх руху до об'єкта нападу.

Склад підрозділу СпО (СпП) під час проведення нальоту залежить від поставленого завдання, часу на його виконання, обстановки в районі дій та умов місцевості.

До бойового порядку підрозділу СпО під час проведення нальоту залежно від поставленого завдання, обстановки та складу підрозділу можуть входити підгрупи управління, нападу, забезпечення, охорони. При цьому в залежності від обстановки та чисельного складу підрозділу СпО, функції різних підгруп може виконувати один і той же особовий склад (Рисунок 2). У завдання підгрупи управління входить управління діями решти підгруп та взаємодія з підтримуючими засобами. Підгрупа нападу проводить безпосередні дії на об'єкті, його знищення, мінування, захоплення полонених, звільнення заручників тощо. Підгрупа забезпечення має завдання забезпечити безпеку дій підгрупи нападу під час висування до об'єкту, проведення нальоту і відходу її після виконання завдання (зняття чатових, подавлення охорони, тощо). Підгрупа

охорони призначена для охорони підступів до місця проведення нальоту, вчасного повідомлення про появу противника та затримання його, може слугувати у якості резерву.

Наліт повинен здійснюватися у якнайкоротший час і закінчуватися швидким відходом за завчасно наміченими маршрутами в пункт збору. Відхід прикриває підгрупа охорони.

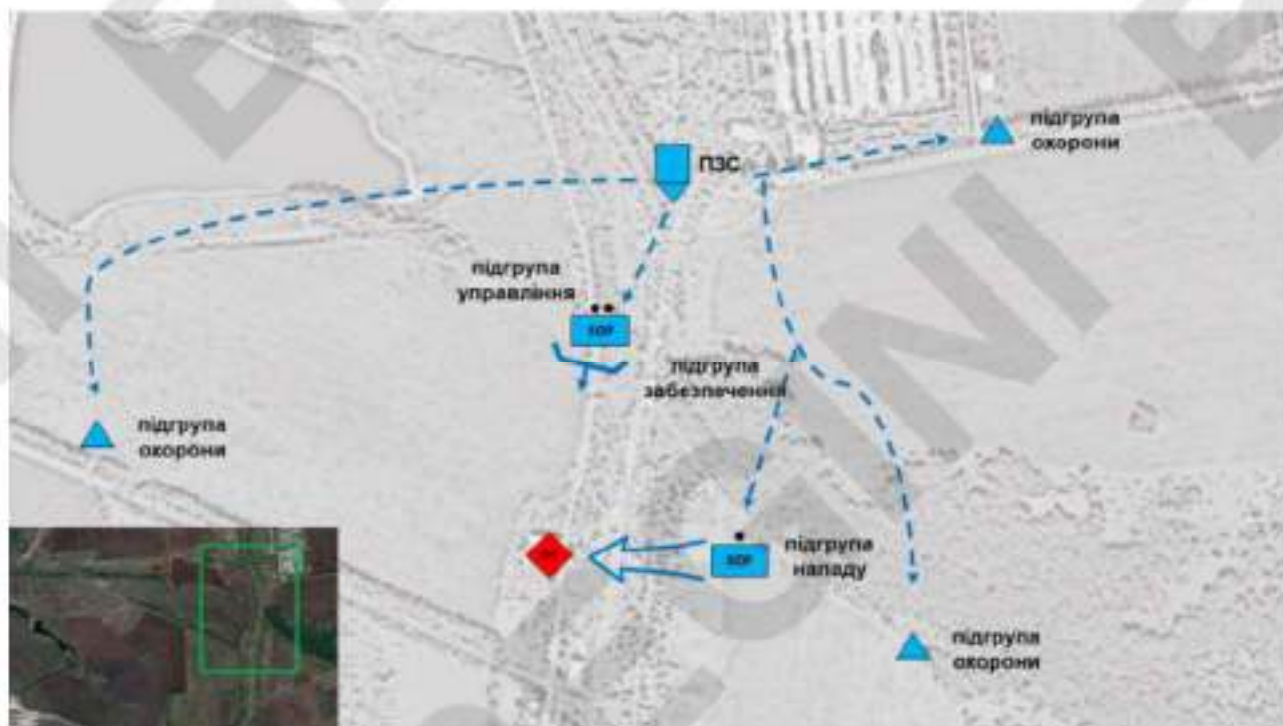

Рисунок 2 – варіант проведення нальоту.

1.6.3. Засідка – це спосіб виконання спеціальних завдань, який полягає у завчасно підготовленому раптовому нападі на противника на шляхах його руху з метою знищення, захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки, а також дезорганізації (зриву) його пересування.

Засідка організується після вибору зручної ділянки місцевості, яка дозволяє її приховане зайняття, розміщення підрозділу СпО (СпП) і відхід після виконання завдання, а також забезпечує необхідні умови для спостереження за противником.

За метою засідка може бути: вогнева або розвідувальна. Вогнева засідка проводиться з метою тільки знищення (виводу зі строю) противника або зриву його переміщень. Розвідувальна засідка проводиться з метою захоплення документів, полонених, зразків зброї, бойової техніки і т. д.

По розміщенню на місцевості засідка може бути: точечна, площадна або рухома.

По часу, який відводиться на організацію засади, може бути: завчасно підготовлена або миттєва (з ходу).

По способу проведення та застосування засобів: з вогневим ураженням, безшумна, з використанням мінно-вибухових засобів, комбінована.

По положенню підгруп відносно однієї-одної, може бути: лінійна, L-подібна, V-подібна, T-подібна, Z-подібна, трикутна чи чотирикутна.

Також можуть бути нетипові засідки: подвійна, заманююча, очікуюча, засідка-спрут, засідка приманка.

Подвійна засідка проводиться у випадку, коли колона противника, що висувається, значно переважає по силам підрозділ СпО, а умови місцевості не сприяють створенню звичайної засідки. Мета засідки полягає не у розгромі противника, а у зриві його висування. Підрозділ СпО розподіляється на дві частини, кожна з яких організує самостійну засідку на відстані 1-2 км одна від другої. Вогонь із засідки відкривається з таким розрахунком, щоб підрозділ СпО був спроможний вийти з-під удару у відповідь.

Заманююча засідка проводиться у аналогічних умовах і теж складається з двох засідок. Перша організується на шляху висування противника, друга створюється у придатному для ураження місці. З початком бою перша група відходить та виводить противника під вогонь другої. На маршруті відходу можуть бути створені ділянки мінно – вибухових загороджень або встановлені окремі міни.

Очікуюча засідка включає дві – три засідки на можливих шляхах висування противника коли є дані про напрямок його пересування, але невідомий маршрут.

Засідка – спрут створюється навкруги населеного пункту (бази), у якому розташувався противник. Організується 3-4 засідки на шляхах його можливого відходу після ударів авіації.

Засідка – приманка створюється для виводу противника під вогонь засідки. Роль приманки можуть виконувати одиночні автомобілі, які імітують поломку, військовослужбовці, які загубились, тощо. При проведенні засідок можуть бути використані також і інші варіанти

Бойовий порядок підрозділу СпО у засідці, залежно від умов обстановки та поставленого завдання може складатися з підгруп: управління, нападу, забезпечення та охорони (Рисунок 3). У завдання підгрупи управління входить управління діями решти підгруп та взаємодія з підтримуючими засобами. Підгрупа нападу безпосередньо діє проти об'єкту засідки (оглядає поранених і вбитих, захоплює полонених, документи, зразки озброєння і техніки, знищує захоплені засоби противника тощо). Підгрупа забезпечення має завдання забезпечити безпеку дій підгрупи нападу під час її дій (уражає безпосередньо противника вогнем, проводить мінування і приведення в дію вибухових засобів тощо). Підгрупа охорони призначена для вчасного повідомлення про появу противника, охорони підступів до місця проведення засідки, може слугувати у якості резерву.

З підходом противника до місця засідки його ураження здійснюється за командою командира підрозділу СпО. Ті військовослужбовці противника, які залишилися живими, беруться в полон. Документи, виявлені під час огляду вбитих і транспортних засобів, вилучаються. Умовні знаки (емблеми) на бойовій техніці противника запам'ятовуються (фотографуються, замальовуються). У разі необхідності озброєння, техніка та спорядження знищується або забирається.

Після виконання завдання підрозділ СпО відходить у визначений пункт збору за завчасно встановленим маршрутом.

Під час дії підрозділу СпО на броньованій техніці бойовий порядок підрозділу додатково може включати резерв на броньованій техніці. Резерв на броньованій техніці (броньова група) призначається для забезпечення (підтримки) дії підрозділу СпО, розміщується на відстані від району проведення засідки таким чином, щоб не демаскувати групу. З початком бою резерв перебуває у готовності до висування до місця проведення засідки.

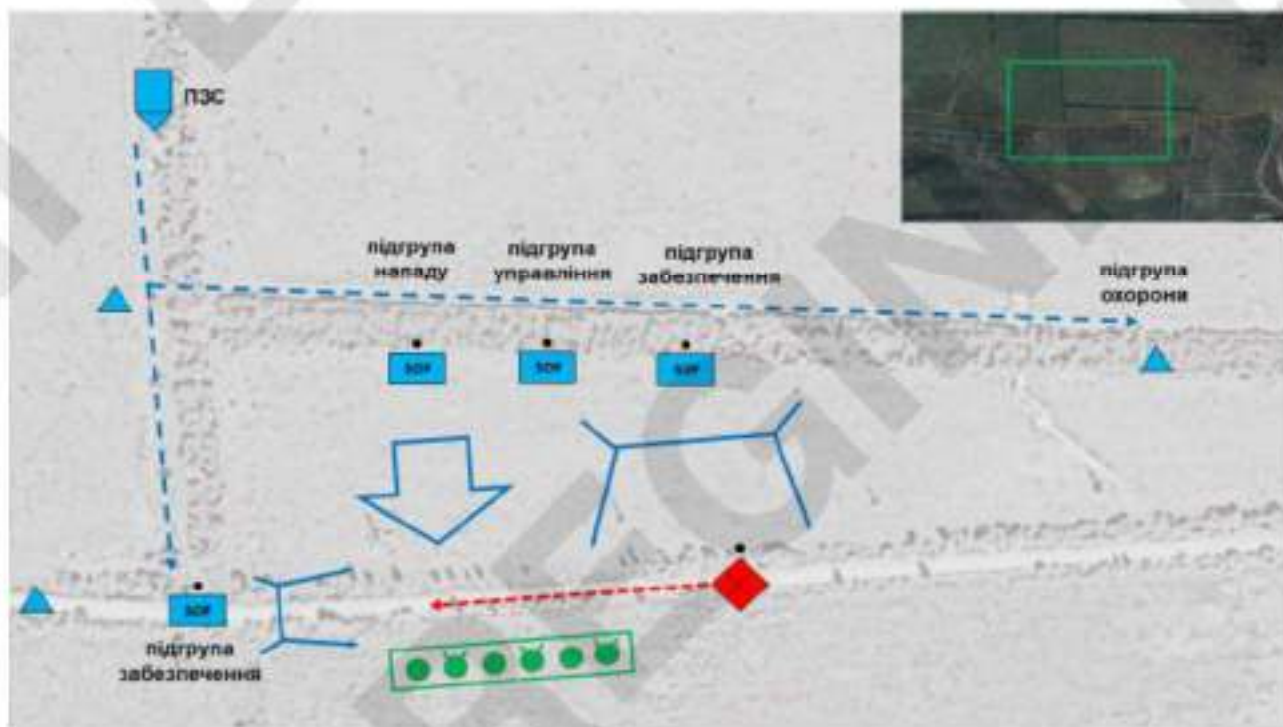

Рисунок 3 – варіант проведення засідки.

1.6.4. Диверсія – це приховані, ретельно підготовлені спеціальні дії щодо знищення (виведення з ладу, пошкодження) найбільш важливих об'єктів противника або їх елементів шляхом підризу, підпалу, затоплення, із застосуванням механічного, хімічного, лазерного та іншого методів руйнувань, що не пов'язані з застосуванням засобів вогневого ураження.

Під час проведення диверсії зі складу підрозділу СпО (СпП), як правило, виділяються підгрупи: управління, нападу, забезпечення та охорони (Рисунок 4). У завдання підгрупи нападу (мінування) входять безпосередні дії на об'єкті, його мінування, підпал, руйнування тощо. Підгрупа забезпечення має завдання забезпечити безпеку підгрупи нападу (мінування) під час висування до об'єкта диверсії, проведення диверсії і відходу її після виконання завдання. Підгрупа охорони призначена для охорони підступів до місця проведення диверсії та вчасного повідомлення про появу противника, може слугувати у якості резерву.

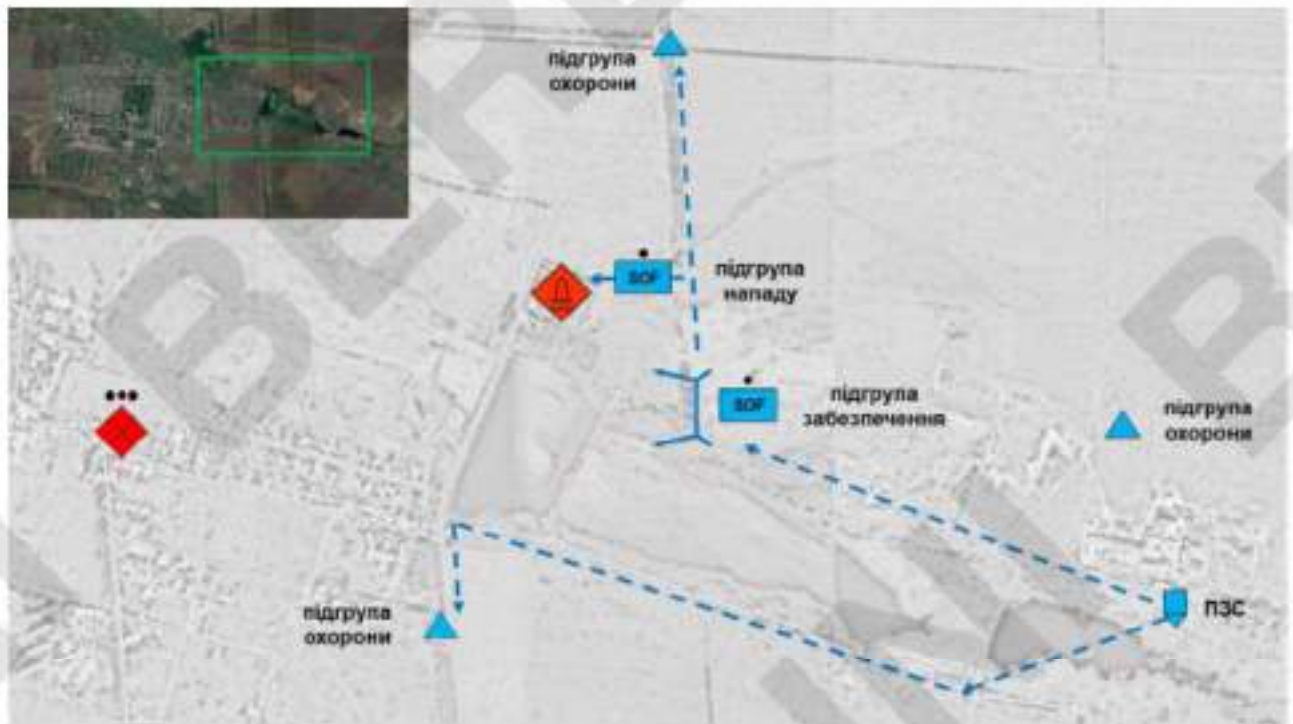

Рисунок 4 – варіант проведення диверсії.

1.6.5. Наведення (цілевказання, корегування) ударів (вогню) авіації, РВіА – дії щодо виявлення (розпізнавання) і повідомлення точного місцезнаходження цілей та надання можливості окремим носіям (платформам), що знаходяться на відстані, застосувати їх озброєння для ефективного ураження зазначених цілей. Вони включають будь-які електронні, механічні, голосові (звукові) і візуальні засоби зв'язку (цілевказання), що забезпечують засоби наведення (корегування) авіації чи зброї додатковою інформацією, що стосується точного місцезнаходження цілі.

Якщо два та більше підрозділів СпО (СпП) проводять наведення (цілевказання, корегування) в одному районі, вони повинні попередньо узгодити свої дії та визначити сигнали взаємного розпізнавання, встановити розмежувальні кордони. При чому один підрозділ СпО може виявляти (вести пошук) цілі для наведення (цілевказання, корегування) її іншим підрозділом.

Підрозділ СпО скритно прибуває в район виконання завдання, веде розвідку місцевості з метою виявлення цілі (об'єкту) противника, вибирає місце та обладнує спостережний пост (систему спостережних постів) для виконання завдання. Ступінь обладнання та кількість залежить від обстановки (факторів МЕТТ-ТС).

З готовністю до виконання завдання підрозділом СпО, та/або появою цілі (якщо вона рухома, непостійна), та/або з появою носія (платформи) ураження, підрозділ СпО встановлює зв'язок (якщо не було зроблено раніше), позначає себе або передає своє місцезнаходження (якщо не було зроблено раніше), та проводить наведення (цілевказання, корегування) вогню авіації чи РВіА.

Важливим при виборі місця для наведення (корегування) по об'єкту противника є урахування безпечної віддалі від розривів своїх снарядів (ракет),

захисних можливостей укриття, можливої похибки при пристрільованні, особливостей застосування приладів наведення (цілевказання, корегування), що використовуються (Рисунок 5).

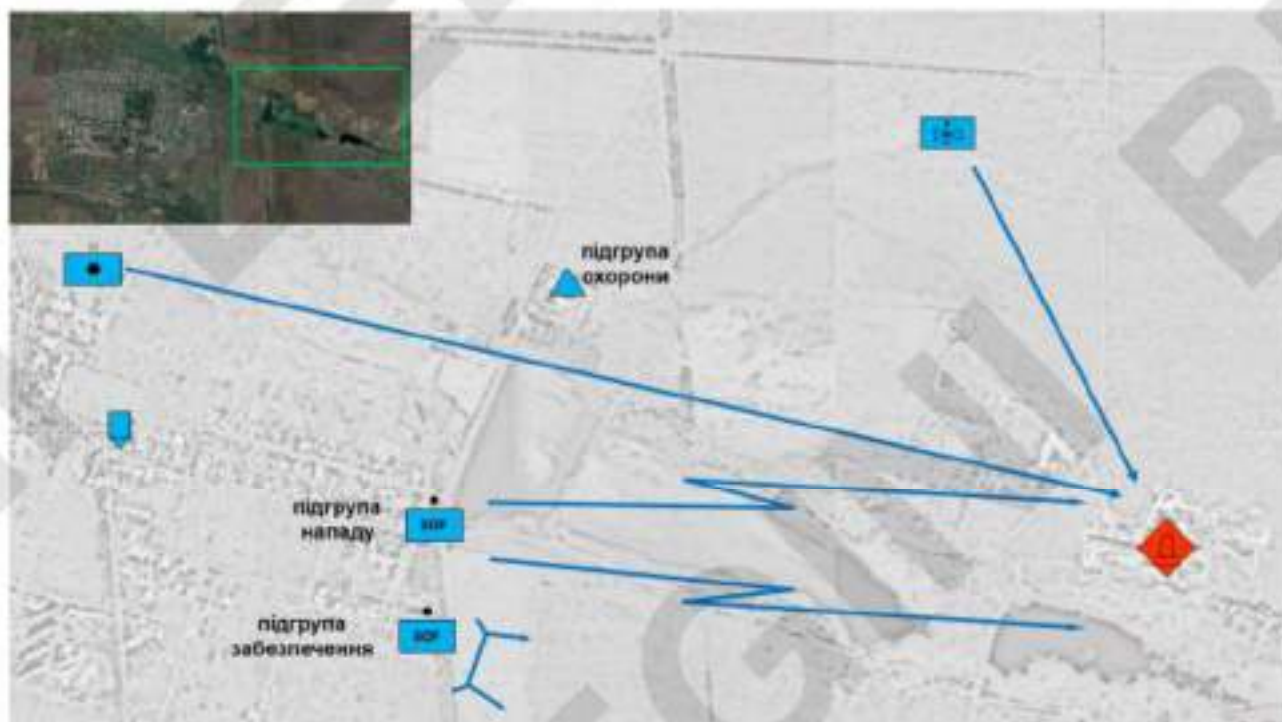

Рисунок 5 – варіант проведення засідки наведення ударів артилерії та авіації.

1.6.6. Снайперські та контрснайперські дії, це дії снайперської пари або підрозділу снайперів СпО у складі вогневої групи (розрахунки кулеметів, в тому числі великокаліберних, гранатометів, вогнеметів, мінометів, ПТКР тощо) направлені на знищенні важливих цілей або протидії снайперам противника. Ці дії можуть бути складовою спеціальної операції чи спеціальних дій, так і окремими самостійними спеціальними діями.

Під час проведення снайперських (контрснайперських) дій зі складу підрозділу СпО, як правило, виділяються підгрупи: управління, нападу, забезпечення та охорони. У завдання підгрупи нападу входять безпосередні дії снайперської пари, підрозділу снайперів по знищенню особливо важливих цілей зі снайперської зброї. Підгрупа забезпечення має завдання забезпечити безпеку підгрупи нападу під час висунання на позиції, відходу її після виконання завдання, ураження цілей з колективної зброї. Підгрупа охорони призначена для охорони підступів до місця проведення снайперської (контрснайперської) боротьби, вчасного повідомлення про появу противника, ведення розвідки цілей для групи нападу (Рисунок 6).

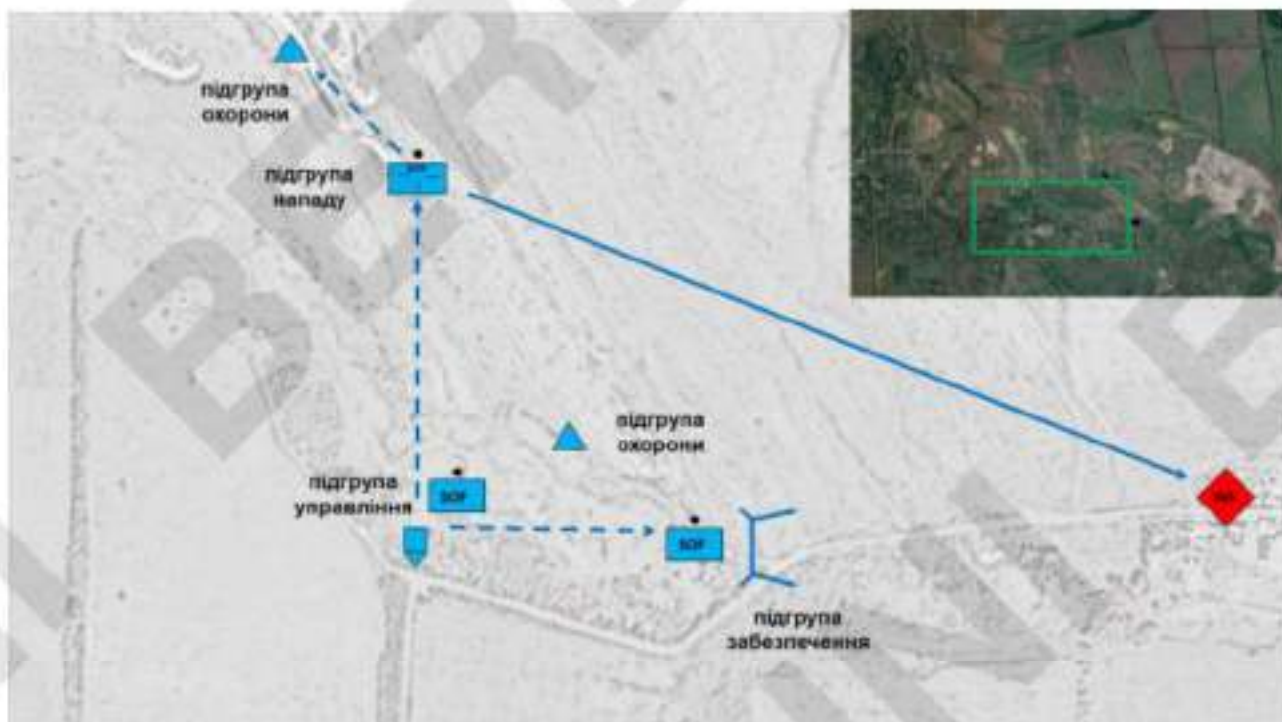

Рисунок 6 – варіант проведення снайперських дій.

Снайперам рекомендується не відкривати вогонь по цілях, що розташовані ближче 500 м, оскільки в цьому радіусі зберігається висока імовірність його ураження автоматно-кулеметним вогнем противника.

Найбільш ефективні снайперські дії в позиційних боях. У цих умовах застосовуються такі основні форми бойової роботи:

снайпер (снайперська пара) - розташовується серед своїх позицій і не дозволяє противникові вільно переміщатися, вести спостереження і розвідку;

снайперська пара (контрснайперська група) - веде "вільне полювання" далеко від своїх позицій (завдання – знищення снайперів противника та командування вищого рангу, створення нервозності і паніки в найближчому тилу противника). Дві і більше снайперські пари ведуть "групове полювання" (завдання – вивід зі строю ключових об'єктів при відбитті атак противника, забезпечення прихованості при переміщеннях своїх військ, імітація підвищення бойової активності на ділянці фронту, ведення "снайперського терору" (ураження всього, що рухається в межах визначеної позиції противника).

Найбільш результативним тактичним прийомом в снайпінгу є тривала засідка. Вона проводиться на заздалегідь підготовлених позиціях в районі найбільш вірогідної появи цілей. Головним завданням засідки є обмеження пересування противника, його деморалізація і збір розвідувальної інформації. При виборі місця для засідки має бути використана вся наявна розвідувальна інформація про противника та проведений ретельний аналіз місцевості.

Перед виходом в засідку снайперська пара обов'язково оговорює з командиром підрозділу прикриття (контрснайперської групи) координати району "льожки", час і орієнтовні маршрути підходу і відходу, паролі, радіочастоти і позивні, форми вогневої підтримки. Вихід в засідку проводиться зазвичай вночі,

щоб до ранку вже перебувати на місці. Під час підготовки до виходу та переміщення повинна дотримуватися цілковита прихованість.

На місці засідки проводиться розвідка місцевості, позиція обладнується і маскується. Все це робиться затемна, всі роботи мають бути закінчені не менш ніж за годину до світанку, коли у противника прилади нічного бачення почнуть працювати на максимальну дальність. Одразу після зайняття позиції снайперська пара розпочинає спостереження і пошук цілей. Як правило, рано вранці і у сутінках людина втрачає пильність і може підставити себе під постріл.

В ході спостереження визначаються райони вірогідної появи цілей, постійно оцінюється швидкість і напрям вітру, намічаються орієнтири і вимірюються відстані до них. При цьому, протягом всього дня снайпери повинні дотримуватись повної нерухомості і суворого маскування. При появі цілей снайперська пара повинна швидко оцінити їх важливість і визначити, чи відкривати по ним вогонь.

Відкривши вогонь, снайпер у багатьох випадках демаскує свою позицію, тому стріляти потрібно лише по найбільш важливим і добре видимим цілям. Прицілювання по дуже важливій цілі (старші командири, снайпери противника тощо) зазвичай здійснюють обидва снайпера та стріляють синхронно чи з незначним інтервалом. Як варіант, у разі промаху стрільця спостерігач або теж відкриває вогонь, або коректує другий постріл свого першого номера. Рішення про те, чи залишатися на позиції далі, старший снайперської пари приймає після пострілу. Якщо на позиціях противника після пострілу не відбувається нічого підозрілого, то снайперська пара може залишитися на позиції до темряви.

Відхід з позиції проводиться, як правило, в нічний час, максимально непомітно. При цьому місце засідки надається первинний вигляд, всі сліди "льожки" ретельно ліквідуються, щоб уникнути переслідування у разі її виявлення патрулями противника. У деяких ситуаціях на позиції, що залишається, може встановлюватися міна-сюрприз.

Контрснайперські заходи. Забезпечення розвідувальними даними є критично важливим аспектом контрснайперських дій.

Воно в себе включає:

Аналіз мертвих просторів (визначення траєкторії польоту кулі і лінії стрільби по характеру попадань допомагає визначити безпечні і небезпечні напрямки, місця). Такий аналіз також дає можливість визначити вогневі позиції ворожих снайперів, які потім беруться під інтенсивне спостереження.

Періодичне фотографування (регулярне фотографування будівель і пагорбів, які найчастіше використовуються снайперами, допомагає виявити незначні зміни, такі як видалені вікна, амбразури (виконані в стінах), переміщені захисні матеріали тощо).

Аналіз образу дій (детальна оцінка (розбір) кожного ворожого снайперського пострілу дозволяє виявити характерні ознаки подальших снайперських атак, такі як час, місце і способи). Такий аналіз дає якнайкращі результати, якщо до процесу вивчення початкових даних залучаються снайпери.

Аналіз аерофотознімків та спостереження за місцевістю (виявлення "льожок" снайперів та протоптаних троп, які різко обриваються, що є ознакою

снайперської позиції чи спостережного пункту).

Пасивні контрснайперські заходи:

- а) створення та облаштування хибних позицій;
- б) організація безперервного спостереження за районом можливого знаходження снайпера противника;
- в) створення приманок з метою провокування активних дій.

Активні контрснайперські заходи:

- а) вогонь у відповідь снайпером, парою (групою снайперів);
- б) виклик вогню зброї вогневої підтримки;
- в) виклик вогню артилерії, авіації.

Дії снайперської (контрснайперської) боротьби не повинні бути шаблонними та повторюваними.

1.7. Особливості застосування повітряного компоненту ССпО

1.7.1. Найважливішою підтримкою ССпО з повітря є виведення (повернення, евакуація) повітряним шляхом та постачання матеріально-технічних засобів за допомогою вертольотів і літаків тощо. Інші спеціальні дії можуть включати безпосередню авіаційну підтримку, авіаційну розвідку, спостереження і визначення об'єктів (цілей), та пошуково-рятувальні операції (дії), включаючи медичну евакуацію.

Обов'язок ОВУ, який відповідає за планування та управління авіаційним компонентом, розподіляти наявні повітряні та авіаційні сили і засоби для забезпечення дій підрозділів СпО. Цей розподіл ґрунтується на таких факторах: вимоги до бойових завдань; першочерговість виконання завдань; очікувані ризики (застереження, заперечення); сумісність; вказівки керівника ОВУ ССпО на застосування підрозділів СпО, сил і засобів безпосередньої авіаційної підтримки; мінімізація наслідків обмеження підрозділів СпО та авіаційного компоненту на застосування.

Для координації застосування ССпО та авіаційного компоненту в ОВУ можуть створюватися відповідні оперативні групи, які відповідають за відображення у директивних документах завдань авіаційному компоненту, що приданий (підтримує) ССпО, координацію авіаційної підтримки (авіаційне транспортування, безпосередня авіаційна підтримка, ведення РЕБ, використання засобів повітряної розвідки, спостереження і визначення об'єктів (цілей) тощо).

Розрахункові та вихідні дані для планування застосування повітряного компоненту ССпО ЗС України наведено в додатку 3.

1.7.2. Бойове завдання до командирів підрозділів СпО (СпП) і авіаційного підрозділу доводиться одночасно. Командиру підрозділу СпО додатково вказуються: можливості авіаційного підрозділу щодо десантування та евакуації підрозділу; час підльоту до району виконання завдань та час баражування; склад і можливості штурмової авіації, місцезнаходження чергових сил і засобів та час їх підльоту; порядок виклику авіації та взаємодії з нею; способи та порядок

позначення пошукових майданчиків і своїх військ; порядок і правила застосування зброї з борту вертольоту.

Безпосередня підготовка до бойового завдання проводиться спільно з льотним складом під керівництвом управління підрозділу СпО за участю командирів авіаційних підрозділів на місцевості. В умовах обмеженого часу підготовка може проводитися на макеті місцевості, фотошаншеті або на топографічних картах великого масштабу.

У ході підготовки підрозділу СпО відпрацьовуються питання десантування і евакуації підрозділу, взаємодія з авіацією і РВіА. За потреби можуть проводитися рекогносцировачні (тренувальні) вильоти.

1.7.3. Під час виконання бойового завдання управління діями у повітрі здійснює, як правило, один із командирів літальних апаратів, а на землі – командир підрозділу СпО. Командир підрозділу СпО після висадки підпорядкованого підрозділу може управляти діями літальних апаратів щодо підтримки дій підрозділу СпО вогнем бортових засобів та евакуації підрозділу.

Для приховування від противника дійсного місця висадки підрозділів СпО активно застосовуються демонстраційні дії методом виконання хибних посадок і зависань вертольоту.

1.8. Особливості застосування морського компоненту ССпО

1.8.1. Морський компонент є по своїй природі амфібійним, тобто використовує морський спосіб виводу (повернення) для потрапляння до (з) району виконання завдання або дій в ньому.

Можливості по морському способу виводу або дій на воді (під водою) визначаються кількістю засобів доставки (пересування), наявності спеціалізованого обладнання та навченості особового складу, який буде виконувати завдання.

1.8.2. По можливості необхідно використовувати найпростіший шлях та спосіб виводу підрозділів СпО (СпП) морського компоненту. Під час планування виводу морського компоненту поряд з факторами оцінки завдання та обстановки *МЕТТ-ТС* необхідно враховувати тишову найменшу безпечну віддаль застосування способу виводу (доставки) від засобів виявлення противником:

надводним способом (вплав та катерами, човнами) – 2-5 км (1,5-2,5 морські милі), причому найменша критична відстань – 500м, дальність ефективного вогню зі стрілецької зброї;

безпарашутним способом на воду – 20-30 км (12-15 морських миль);

парашутним способом на воду – 70-100 км (35-60 морських миль).

Найбільша відстань початку застосування обмежується можливостями засобами доставки та здатністю підрозділу проводити виведено навігацію (оптимально на човнах, катерах – 35-40 км (20 морських миль) від берега)

При цьому розрахункову швидкість руху засобів виводу (транспортування) використовують крейсерську відповідно тактико-технічним можливостям.

Вплив в ідеальних умовах як 1 морська миля за годину (1852м/год або 32 м/хв), під водою – вдвічі менше.

Як правило, виконання завдань морськими підрозділами СпО (СпП) включає наступні етапи:

- а) підготовка, висування до пункту дебаркації (покидання судна, в т.ч. повітряного);
- б) висування до пункту початку руху на буксирувальниках, човнах, шлюпках, катерах (як правило 0,5 – 3 км від берега);
- в) висування до пункту висадки вплав (на та під водою);
- г) дії під час висадки (виходу на берег);
- д) висування до об'єкту завдання та дії на ньому;
- е) повернення (евакуація).

Час висадки повинен призначатися з таким розрахунком, щоб висадка здійснювалася в темну пору доби чи вдень в умовах обмеженої видимості. При цьому необхідно враховувати:

- а) час, необхідний для виходу групи (загону) із засобами висадки з транспортного засобу (корабля);
- б) час на подолання відстані від транспортного засобу (корабля) до призначеного пункту висадки;
- в) час на збір групи СпП, розвантаження контейнерів і за базування вантажів;
- г) час, необхідний на відрив групи СпП від пункту висадки.

Під час дій групи СпП проти морських об'єктів, без виходу на берег, слід враховувати:

- а) час на висадку;
- б) подолання відстані до об'єкта призначення;
- в) час мінування та повернення на засоби висадки.

1.8.3. Проведення диверсій на групі кораблів (об'єктів) здійснюється, як правило, одночасно кількома підгрупами водолазів. Кожній підгрупі визначають основну і запасну цілі (пріоритет у виборі об'єктів), час їх мінування та час затримки підривачів.

1.9. Особливості застосування психологічного компоненту ССпО

1.9.1. Психологічні операції можуть проводитись в мирний час, особливий період та під час правого режиму воєнного часу, самостійно та (або) під час операцій сил оборони.

Мета психологічної операції досягається послідовним та (або) одночасним виконанням завдань, основними з яких є:

- а) отримання доступу до інформаційного простору операційного району (зони) та цільових аудиторій;
- б) створення (використання існуючих, отриманих по взаємодії) каналів впливу;

в) досягнення встановлених психологічних ефектів серед визначених цільових аудиторій;

г) забезпечення ситуаційної обізнаності та переваги в інформаційному просторі операційного району (зони);

д) нівелювання заходів протидії противника.

Часткові завдання психологічної операції різняться в залежності від типу операції об'єднаних сил, конкретних завдань військ (сил) та можуть полягати в:

а) підриві у особового складу військ противника довіри до військово-політичного керівництва, військового командування;

б) поширення серед військ та населення противника антивоєнних настроїв;

в) провокування бунтівних (протестних) настроїв, провокування непокорі командуванню, вчинення самосуду;

г) провокування дезертирства, самоскалічення, пошкодження техніки, здачі в полон та інших способів уникнення участі в бойових діях;

д) провокування (загострення існуючих) протиріч серед населення, суспільно-політичного, економічного, культурного, етнічного, релігійного характерів;

е) введення противника в оману.

Цільовими аудиторіями психологічних операцій можуть бути:

а) військове командування та особовий склад військ (сил) противника, його союзників та держав (організацій);

б) військове командування та особовий склад непередбачених законом збройних формувань, особи, залучені до сприяння (забезпечення) їх функціонування;

в) політичне керівництво, представники органів державної влади та місцевого самоврядування противника, його союзників та держав (організацій);

г) цивільне населення противника, його союзників та держав (організацій);

д) населення зарубіжних країн та України, окремі їх представники (як об'єкта інформування).

Складовими елементами психологічної операції є психологічні акції, які проводяться підрозділами ШСО.

1.9.2. Тактичні групи СпО можуть мати у своємі складі підрозділи ШСО. За добу підрозділ ШСО здатен виробити слідуючі матеріали або провести дії для проведення психологічних акцій (але не більше 2-3 завдань одночасно):

а) 1 інформаційно-аналітичну статтю;

б) 1 проект візуального продукту (брошуру);

в) 1 відеоролик тривалістю до 1 хвилини;

г) 2 листівки;

д) 1 аудіоматеріал (радіозвернення) тривалістю до 1 хвилини

е) підготовка 2-3 агітснарядів для залистування території противника;

ж) залистування за допомогою БПЛА території противника площею 10 квадратних кілометрів;

- з) проведення спілкування з двома лідерами громадських думок.
Протягом 2-3х діб - 1 відеоматеріал тривалістю до 3 хвилин.
Протягом 5-7ми діб - 1 відеоматеріал тривалістю до 10 хвилин.

1.10. Дії сил опору в інтересах спеціальної операції.

1.10.1. Сили опору, крім виконання визначених їм завдань, можуть залучатися до виконання завдань в інтересах ведення спеціальної операції. Виконання завдань силами опору в інтересах ведення спеціальної операції поділяються на:

- а) сприяння підрозділам СпО (як на підконтрольній, так і на окупованій противником території);
- б) виконання розвідувальних та спеціальних завдань на окупованій противником території в інтересах ведення спеціальної операції.

1.10.2. До завдань зі сприяння підрозділам СпО входять:

- а) забезпечення виведення підрозділів СпО, які виводяться в тил противника наземним шляхом, способом перетину лінії зіткнення сторін;
- б) облаштування та позначення майданчиків приземлення, при виведенні підрозділів СпО повітряним шляхом та організація прийому вантажів;
- в) надання місць базування (переховування) підрозділам СпО (для виведення їх в район виконання завдань та під час виконання завдань), місць для закладання (збереження) зброї, боєприпасів та інших матеріально-технічних засобів для подальшого їх використання підрозділами СпО;
- г) введення підрозділів СпО в часткову агентурно-оперативну обстановку, станом на поточний час;
- д) забезпечення підрозділів СпО розвідувальною інформацією;
- е) участь у проведенні спеціальних заходів (дій), які проводяться підрозділами СпО;
- ж) часткове логістичне, медичне, інформаційне забезпечення підрозділів СпО;
- з) надання місць базування (переховування) підрозділам СпО, які після виконання завдань в тилу противника не мають можливості здійснити власне повернення (евакуацію) через лінію зіткнення з противником;
- и) проведення заходів (участь в проведенні заходів) повернення підрозділів СпО, які виконали завдання або потребують екстреної евакуації.

1.10.3. До виконання розвідувальних та спеціальних завдань на окупованій противником території в інтересах ведення спеціальної операції входять:

- а) ведення розвідки в інтересах ведення спеціальної операції та виконання завдань підрозділів СпО;
- б) проведення спеціальних дій щодо знищення (виведення з ладу) важливих об'єктів та об'єктів інфраструктури противника на залізничних напрямках, маршрутах пересування підрозділів, штабних елементів, високопосадових осіб, льотного складу противника з метою порушення роботи

тилу, зриву польотів авіації, заборони (затримання) пересування підрозділів, захоплення в полон важливих осіб, заволодіння оперативними документами противника.

1.10.4. Залучення організаційних структур руху опору до виконання завдань в інтересах ведення спеціальної операції проводиться тільки з дозволу (за розпорядженням) Командування ССпО ЗС України. Планування та управління діями організаційних структур руху опору в інтересах ведення спеціальної операції командуванням військової частини СпО, в межах відповідальності якої знаходяться дані структури.

1.10.5. Порядок входження підрозділів СпО у взаємодію (спільні дії) з організаційними структурами руху опору визначається командиром військової частини ССпО, який керує їхніми діями, за узгодженням з командиром військової частини СпО, від якої призначені підрозділи СпО, що входять у взаємодію (спільні дії). Підрозділи СпО, які виконують завдання за планом ведення спеціальної операції, вступають в контакт з представниками сил опору використовуючи різні способи особового та безособового зв'язку, з обов'язковим дотриманням заходів конспірації.

В ході організації взаємодії (спільних дій) враховуються можливості:

- а) сил опору для здобуття розвідувальних відомостей та проведення спеціальних заходів (дій) в інтересах підрозділу СпО та спеціальної операції в цілому;
- б) спільних дій під час виконання завдань;
- в) підтриманні зв'язку;
- г) щодо виведення, розміщення, забезпечення дій особового складу підрозділу СпО в районі виконання завдання та евакуації з даного району.

Керівництво, яке ставить завдання підрозділу СпО на взаємодію (спільні дії) з силами опору, після узгодження порядку входження у взаємодію з визначеним елементом сил опору доводить його до командира підрозділу СпО.

Підрозділи СпО, які виконують завдання за планом ведення спеціальної операції, вступають в контакт з представниками сил опору використовуючи різні способи особового та безособового зв'язку, з обов'язковим дотриманням заходів конспірації.

1.10.6. За сприятливих умов обстановки, підрозділ СпО може розміщуватися і виконувати завдання з баз сил опору. При цьому перебування підрозділу СпО в районі розміщення сил опору повинно узгоджуватися командиром військової частини СпО, який керує силами опору в даному районі дій.

1.10.7. За вказівкою командирів підрозділів СпО, який діють у взаємодії з організаційними структурами руху опору, на організаційні структури руху опору можуть покладатися наступні завдання:

а) збір інформації щодо обстановки та режиму в районі оперативного призначення;

б) ведення розвідки шляхів сполучення та переміщень по них військ, озброєння, матеріально-технічних засобів, використання противником економічних можливостей, місцевих, людських та інших ресурсів у районі оперативного призначення підрозділів СпО, а також ведення маршрутної розвідки.

в) викриття дислокації штабів, пунктів управління військами і зброєю, з'єднань і військових частин видів (родів) збройних сил противника, системи оперативного (бойового) забезпечення, військової інфраструктури, стану та спрямованості обладнання території;

г) пошуку, виявлення та попереднього вивчення осіб, які становлять зацікавленість військ, що ведуть спеціальну операцію.

1.10.8. Для поповнення запасів МТЗ підрозділів СпО, у районах виконання завдань, можуть використовуватися створені об'єкти інфраструктури руху опору (опорні (оперативні) бази, базові райони, перевалочні бази і пункти, склади і тайники з озброєнням, боєприпасами, продовольством та іншими матеріально-технічними засобами).

1.11. Специфічні завдання в ході проведення спеціальної операції

1.11.1. До специфічних завдань, які виконуються у ході ведення СпО, належать :

а) підтримка діяльності, спрямованої проти терористичних загроз і піратства;

б) протидія розповсюдженню хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної зброї;

в) рятування та евакуація осіб, які вимушено перебувають на території противника або території тимчасово неконтрольованій державою;

г) військова допомога.

1.11.2. Підтримка діяльності, спрямованої проти терористичних загроз і піратства. Підтримка діяльності, спрямованої проти терористичних загроз, здійснюється шляхом проведення СпД щодо затримання або ліквідації терористичних груп (терористів), знищення (виведення з ладу, пошкодження) їх об'єктів, а також стримуючих запобіжних та контр-силових заходів з метою запобігання терористичним актам.

З метою забезпечення безпеки національного морського судноплавства України у відкритому морі чи в будь-якому місці поза межами юрисдикції будь-якої держави спеціально підготовлені підрозділи морського компоненту ССпО можуть залучатися до здійснення заходів боротьби з піратством та морським тероризмом шляхом проведення дій щодо перехоплення та огляду морських суден (кораблів) та інших плавзасобів. Форми та способи планування та

застосування підрозділів ССПО будуть відповідати умовам обстановки, що склалась.

1.11.3. Протидія розповсюдженню хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної зброї. Спеціально підготовлений та споряджений особовий склад підрозділів ССПО може залучатися до комплексу заходів, які передбачають обмежувальні (стримувальні) процедури із забезпечення протидії незаконного розповсюдження, захоплення, заборони використання, знищення або сприяння приведення до безпечного стану хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної зброї та пов'язаних з ними виробничих об'єктів.

Форми та способи планування та застосування підрозділів ССПО будуть відповідати умовам обстановки, що склалась. При цьому доцільно включати в склад плануючого компоненту та підрозділу ССПО фахівця (фахівців) з РХБЗ для виконання такого роду завдань.

1.11.4. Рятування та евакуація осіб, які вимушено перебувають на території противника або території тимчасово неконтрольованій державою. Підрозділи СПО можуть виконувати завдання з рятування та евакуації осіб, які вимушено перебувають на території противника або території, тимчасово неконтрольованій державою.

Детально про порядок виконання завдань з рятування та евакуації осіб, які вимушено перебувають на території противника або території, тимчасово неконтрольованій державою викладено в військових публікаціях ССПО.

ОВУ та сили і засоби ССПО можуть залучатися для пошуку, рятування та евакуації в розміщення своїх військ (на територію України) військовослужбовців і цивільних осіб, які опинилися в тилу противника (на території, тимчасово не контролюваній державними органами влади України, у районах бойових дій за межами України): екіпажів літальних апаратів, що зазнали аварії (бойових пошкоджень), пошкоджених та інтернованих суден (захоплених і утримуваних у порушення міжнародних правил вільного судноплавства), командного складу військових частин, що опинилися в оточенні, працівників дипломатичних представництв та інших важливих осіб.

Завдання з пошуку військовослужбовців і цивільних громадян можуть ставитися підрозділам СПО, діючим у районах виконання завдань, або виконуватися спеціально виділеними для цього підрозділами СПО (СПП).

Порядок застосування підрозділів СПО для звільнення громадян України, які захоплені та вимушено знаходяться в районах, не контролюваних органами державної влади (районах бойових дій), за межами України визначається в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

Командир підрозділу СПО (СПП), діючого в тилу противника, з отриманням завдання на пошуково-рятувальні дії, організовує пошук у вказаному районі. У разі виявлення об'єкта пошуку виводить військовослужбовців та інших осіб у безпечне місце та доповідає в ОВУ (штаб).

За вказівкою керівника ОВУ (командира військової частини СПО) особи, які підлягають евакуації, пересправляються (доставляються, супроводжуються) у

розміщення своїх військ на виділених транспортних засобах або, якщо відстань не велика, - пішим порядком разом із підрозділом СпО або спеціально виділеними для цього особового складу.

Підрозділи СпО (СпП), які виділяються для виконання пошуково-рятувальних завдань зі своєї території (тимчасово не контрольованої органами державної влади України), можуть включатися до складу підрозділу авіаційної пошуково-рятувальної служби або діяти самостійно.

Під час виконання завдання у складі підрозділу авіаційної ПРС командир підрозділу СпО, спільно з командиром авіаційного підрозділу визначає порядок десантування і підтримки дій підрозділу СпО з повітря, підтримання зв'язку з літальними апаратами, сигнали розпізнавання, управління і цілевказання.

Бойовий порядок підрозділу СпО, який виконує завдання у складі підрозділу ПРС, може включати підгрупи управління, нападу (виконує функції огляду, евакуації), охорони (виконує функції спостереження) та забезпечення (виконує функції прикриття, підтримки). Підгрупи нападу та охорони повинні знаходитися у ведучому вертольоті, а підгрупа забезпечення - у веденому.

У разі виявлення літального апарата, який зазнав аварії, командир підрозділу СпО дає команду на посадку транспортно-бойових вертольотів враховуючи обстановку, а також вогневу протидію противника. Під час вогневої протидії противника вертольоти вогневої підтримки забезпечують десантування та дії підрозділу ССпО, знищуючи вогнем бортової зброї живу силу та вогневі засоби противника. Транспортно-бойові вертольоти після десантування підрозділу, як правило, піднімаються в повітря та займають місце у бойовому порядку вертолітної групи.

У разі висадки підрозділу посадковим способом першою залишає вертоліт підгрупа забезпечення, яка прикриває дії оглядової підгрупи.

Підгрупа огляду за сигналом командира підрозділу СпО висувається до літального апарата, який зазнав катастрофи, враховуючи при цьому можливість мінування противником підходів і самого літального апарата.

У разі виявлення поранених підгрупа нападу допомагає їм залишити літальний апарат, надає в безпечному місці, за потреби, першу медичну допомогу і готує до евакуації.

Залежно від обстановки, літальний апарат, який зазнав катастрофи, знищується (підривається, спалюється) або за рішенням авіаційного начальника транспортується на аеродром базування.

Перед виконанням завдання у складі підрозділу ПРС, з підрозділом СпО, якщо дозволяють умови обстановки, проводяться спеціальні заняття і тренування, у ході яких відпрацьовуються питання евакуації поранених членів екіпажів збитих літаків (вертольотів), зняття найважливіших вузлів, агрегатів, блоків і озброєння з пошкоджених літальних апаратів або їх знищення, а також способів підриву літальних апаратів.

Крім того, підрозділи СпО можуть залучатися до заходів щодо здійснення захисту життя, здоров'я громадян та об'єктів (майна) державної власності за межами України, забезпечення їх безпеки (визволення) та евакуації (повернення).

1.11.5. Військова допомога. Надання військової допомоги здійснюється визначеними силами і засобами ССпО для розвитку, вдосконалення (набуття) спроможностей місцевих сил безпеки (оборони) дружніх країн та їх безпосередньої підтримки з метою підтримання стабільності всередині країни та захисту її суверенітету від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Як правило, обсяг, терміни та характер надання військової допомоги залежить від урядових інтересів країни, якій надається допомога, її національних, релігійних та культурних особливостей.

Надання військової допомоги може включати підготовку особового складу та підрозділів сил безпеки (оборони) до бойового застосування на тактичному рівні, консультативну допомогу, наставництво (партнерство) та міжвідомчу підтримку.

1.11.5.1. Підготовка особового складу та підрозділів сил безпеки (оборони) до бойового застосування на тактичному рівні

Заходи, які передбачають здійснення підготовки особового складу та підрозділів військ (сил) країни, якій надається військова допомога з метою підвищення їх спроможностей щодо ведення бойових (спеціальних) дій.

Як правило, підрозділи (представники) ССпО здійснюють підготовку особового складу (підрозділів) СпО (СпП) країни перебування.

1.11.5.2. Консультативна допомога

Заходи, які проводяться групами експертів (військовими радниками, інструкторами) ССпО з питань, які покращують спроможності визначених суб'єктів шляхом обміну досвідом, наданням експертних висновків (вказівок, рекомендацій) командувачам (командирам, штабам) і включає супроводження та оцінку їх діяльності, звітування про хід підготовки, що здійснюється для визначення пріоритетних напрямів зосередження зусиль та ресурсів для досягнення визначеної мети.

1.11.5.3. Наставництво (партнерство)

Під наставництвом (партнерством) розуміють комплекс заходів та дій, які здійснюються визначеними підрозділами (радниками) ССпО з конкретними військовими частинами (підрозділами, представниками) місцевих сил безпеки (оборони) з надання підтримки, порад, вказівок з планування та проведення бойових (спеціальних) дій (операцій).

1.11.5.4. Міжвідомча підтримка

Вид діяльності, яка як правило, здійснюється для встановлення взаємовідносин з невійськовими суб'єктами (цивільними офіційними особами, цивільними установами, міжнародними неурядовими та приватними організаціями) приймаючої сторони з метою координації проведення воєнних операцій. Як правило, ці відносини покладаються на персонал цивільно-військового співробітництва ССпО.

1.12. Порядок відновлення боєздатності в ході ведення спеціальної операції

1.12.1. Для підтримання постійної готовності для виконання завдань, що можуть виникнути та щоб вчасно реагувати на зміни обстановки, командири всіх ланок повинні тримати резерв 25% підрозділів СпО (СпП) та підтримувати їх в постійній бойовій готовності.

З метою тривалого та планового застосування підрозділів СпО, збереження їх живучості, боєздатності цикл їх застосування повинен включати такі фази: підготовка до виконання завдань, виконання завдань, відновлення боєздатності. Тривалість їх залежить від умов обстановки, поставлених завдань, інтенсивності та умов їх виконання, власних спроможностей та інше (фактори оцінки обстановки *МЕТТ-ТС*). При цьому час на планування та підготовку до виконання завдань повинен складати не менше ніж 3 доби, а час на відновлення боєздатності як правило повинен бути рівним періоду виконання завдання. Таким чином для безперервного впливу на противника на рівні тактичної групи та військової частини СпО третина підрозділів СпП повинна виконувати завдання, третина готуватись до виконання завдань (служувати резервом), третина відновлювати боєздатність.

1.12.2. Відновлення боєздатності передбачає відновлення особового складу підрозділу (відпочинок, отримання за необхідністю медичної та психологічної допомоги), озброєння та військової техніки (обслуговування, ремонт, поповнення боєкомплекту, заправки), запасів та майна (заміна пошкодженого, поповнення використаного запасу медичного, інженерного майна, майна зв'язку, продовольства тощо) для виконання подальших завдань. Також на етапі відновлення боєздатності проводяться заняття з особовим складом по загальним проблемним питанням, які були виявлені в ході попереднього виконання завдань. Їх тривалість та інтенсивність повинна відповідати стану особового складу.

Підрозділи СпП, які зазнали втрат, доцільно використовувати в подальшому в тому ж складі, якщо вони не втратили боєздатність. Небоєздатні доцільно вилучати в ППД (ПГД), доповнювати особовим складом з запасних рот та проводити з ними навчання та бойове злагодження до набуття бойових спроможностей. На їх заміну використовувати сформовані та злагоджені підрозділи. В ході ведення спеціальної операції використання збірних груп СпП з різних підрозділів без повного їх бойового злагодження **неприпустимо**.

2. УПРАВЛІННЯ В ХОДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ

2.1. Порядок управління в ході проведення спеціальної операції

2.1.1. В ході підготовки та ведення СпО управління силами і засобами ССпО ЗС України, військових частин (підрозділів) видів, родів військ, спеціальних військ ЗС України, інших складових сил оборони, які залучаються до СпО, здійснюється командуванням ССпО в загальній системі об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у ЗС України.

2.1.2. Орган управління повинен мати типову структуру, відповідати вимогам мобільності, перебувати у стані постійної готовності до виконання завдань управління.

Для розміщення оперативного складу та забезпечення його ефективної роботи з управління військовими частинами (підрозділами) у ході підготовки та ведення СпО створюється система ПУ.

Призначення та склад кожного з ПУ визначається його рівнем (стратегічним, оперативним, тактичним) та місцем у загальній системі управління, характером завдань, що виконуються, та умовами обстановки.

Для забезпечення управління, взаємодії, взаємного обміну інформацією між ПУ і їх елементами під час підготовки та в ході ведення СпО створюється та розгортається система управління військовими частинами (підрозділами).

Система управління угрупованням (визначеними силами і засобами) ССпО є сукупністю функціонально і структурно пов'язаних між собою систем: органів військового управління, пунктів управління, зв'язку та АУВ, у тому числі спеціальних систем, що забезпечують збір, оброблення, захист інформації та кібербезпеку.

Система управління угрупованням (визначеними силами і засобами) ССпО повинна відповідати вимогам, які висуваються до управління військами, мати високий рівень готовності до управління, забезпечувати можливість як централізованого, так і децентралізованого управління військовими частинами (підрозділами).

Структура системи управління угрупованням (визначеними силами і засобами) ССпО визначається особливостями і характером вирішуваних завдань.

2.1.3. Функції підтримки прийняття рішень, оперативного доведення їх до виконавців та здійснення контролю за виконанням управлінських рішень забезпечується засобами (комплексами) інформатизації, поєднання яких єдиним інформаційним середовищем та інформаційно-розрахунковим процесом створює автоматизовану систему управління.

Визначені сили і засоби, які залучаються до проведення СпО, можуть передаватися в підпорядкування (оперативне) Командувачу об'єднаних сил ЗС України.

Функції управління угрупованням (силами і засобами) ССпО в інтересах ОС ЗС України здійснюються оперативною групою командування ССпО (*SOPLE*

- *Special Operations Planning and Liaison Element*) – тимчасово сформованим структурним підрозділом, що функціонує у структурі пункту управління Командування об'єднаних сил ЗС України (або угруповань військ (сил) на окремих напрямках) з метою планування, узгодження дій сил і засобів ССПО під час ведення спеціальної операції (спеціальних дій) та управління ними у ході виконання завдань в інтересах проведення операцій угруповань військ сил оборони через тактичні групи СПО.

У разі коли сили і засоби СПО не входять до складу угруповань військ (сил), але виконують завдання в межах визначених операційних зон (районів), функції управління силами і засобами СПО здійснює оперативна група СПО (*SOCCE - Special Operations Command and Control Element*), яка входить під оперативний контроль або в оперативну взаємодію з командувачами (командирами) цих угруповань військ (сил).

До складу оперативної групи СПО, в залежності від завдань, може бути включений штабний елемент з представниками структурних підрозділів (S-структури), які здійснюють планування застосування та управління тактичними групами (підрозділами) ССПО.

Командування ПС – на пункті управління мати елемент взаємодії ССПО з метою організації взаємодії з питань планування застосування, управління повітряним компонентом ССПО, його всебічного забезпечення (*SOLE - Special Operations Liaison Element*).

Командування ВМС – на пункті управління мати офіцерів взаємодії ССПО з метою організації взаємодії з питань планування застосування, управління морським компонентом ССПО, його всебічного забезпечення (*аналог НАТО-LOs (Liaison Officers)*).

Порядок підпорядкування, входження під оперативний контроль або в оперативну взаємодію визначається директивними документами Головнокомандувача ЗС України.

Командувачі (командири, начальники), яким сили і засоби ССПО передані в оперативне підпорядкування під оперативний контроль або в оперативну взаємодію на період підготовки і ведення операцій (бойового застосування), планують їхнє застосування відповідно до призначення військових частин (підрозділів) ССПО, ставлять бойові завдання, організують і контролюють їх виконання, а в ході операцій (бойового застосування) управляють їхніми діями на підставі завдань, поставлених вищим (старшим) штабом за своїми замислами та планами, а також підтримують і забезпечують своїми силами і засобами та вживають заходів щодо підтримання їхньої боєздатності.

Водночас вони не мають права використовувати оперативно підпорядковані військові частини (підрозділи) СПО (СПП) не за призначенням, змінювати їх організаційно-штатну структуру та здійснювати перепризначення особового складу.

2.2. Система пунктів управління

2.2.1. Система ПУ – це сукупність ПУ всіх ланок управління, розгорнутих за єдиним замислом, які структурно, функціонально, технічно і інформаційно взаємопов'язані між собою для забезпечення ефективної роботи з планування застосування, управління та забезпечення військових частин (підрозділів).

У ССпО ЗС України розгортаються:

а) на оперативному рівні – ОКП та ПКП на техніці рухомих пунктів управління, та ПУ ССпО в ППД;

б) на тактичному рівні – КП військових частин СпО, тактичні операційні центри (ТОЦ) або КП тактичних груп СпО на техніці рухомих пунктів управління, та ПУ військових частини в ППД (на фондах інфраструктури військових частин).

Розгортання ПУ є складовою частиною підготовки системи управління до функціонування в умовах особливого періоду.

Розгортання ПУ – встановлений порядок висування рухомих засобів у визначений район, підготовки стаціонарних об'єктів, зайняття оперативним складом структурних підрозділів робочих місць та приведення їх у готовність до функціонування.

ПУ можуть розгортатися за повною схемою або їх окремі структурні підрозділи. За повною схемою ПУ розгортаються під час підготовки та ведення операцій (бойових дій).

Для організації роботи на ПУ за рахунок особового складу управління військових частини (підрозділів) рішенням відповідних командирів призначається оперативний склад. Оперативний склад визначається з урахуванням можливості організувати та забезпечити цілодобове чергування на ПУ, а також модульного принципу побудови ПУ та залучення необхідної кількості особового складу для виконання завдань щодо організації відновлення боєздатності, виконання заходів повсякденної діяльності на ПУ у ППД. Особовий склад, який виконує завдання на ПУ у ППД, одночасно виконує функції резерву оперативного складу. Кількість чергових змін визначається командиром з урахуванням визначених завдань, реальної чисельності оперативного складу.

За формою розподіл оперативного складу по ПУ відпрацьовується у табличному вигляді, підписується начальником штабу та затверджується відповідним наказом командира. При цьому забезпечується інтегрований розподіл особового складу G (S,A,N) - структур на ПУ.

Для забезпечення надійного функціонування пунктів управління начальник штабу визначає порядок несення чергування на пунктах управління та режим роботи засобів зв'язку, АСУВ, порядок їх використання посадовими особами для поточної роботи, а також підлеглими військовими частинами (підрозділами), та взаємодіючими пунктами управління.

Основою для надійного та ефективного функціонування системи пунктів управління є приховане переміщення і розгортання ПУ, організація охорони та

оборони ПУ, встановлення стійкого зв'язку між ПУ на усіх інформаційних напрямках.

2.3. Зв'язок та інформаційні системи.

2.3.1. Застосування зв'язку та інформаційних систем (далі – ЗІС) являє собою комплекс організаційних та технічних заходів, спрямованих на створення необхідних умов для розгортання, функціонування та згортання цих систем.

Особовий склад та підрозділи зв'язку на всіх рівнях управління забезпечують зв'язком (у тому числі захищеним) своїх командирів для командування, управління та інтегрування інших бойових функцій у всьому операційному просторі.

Мережі ЗІС об'єднують географічно розподілені сили під час ведення операцій. Внаслідок того, що ССПО можуть проводити операції у широкій за географічними масштабами операційній зоні, яка може бути більшою за зону операції інших складових ЗС України та Сил оборони, а також частиною сил приймати участь у операції Об'єднаних сил, забезпечення ЗІС вимагає об'єднаної оперативної сумісності систем зв'язку, їх планування, розгортання та експлуатації. Об'єднані сили повинні бути поєднані у мережу, пов'язані та синхронізовані за часом та завданнями, щоб розосереджені сили мали можливість здійснювати обмін інформацією, маневрувати, співпрацювати та мати доступ до загальної картини оперативної обстановки.

При інтеграції інформації, яка надходить зі всієї зони проведення операції, ССПО повинні своєчасно отримувати дані щодо змін у обстановці, та володіти ситуаційною обізнаністю. Інтегрована загальна оперативна картина дозволяє командирам управляти ризиками та використовувати відповідні ресурси у потрібному місці у потрібний час чим досягати виконання завдань спеціальної операції.

2.3.2. Розгортання систем зв'язку та інформаційних систем.

Розгортання ЗІС в операційній зоні (районі) повинно здійснюватися завчасно із урахуванням спроможностей телекомунікаційних мереж загального користування, стаціонарних систем зв'язку та інформаційних систем та з використанням необхідних елементів польових мереж зв'язку та мереж спеціального зв'язку. При цьому, першочергово повинні бути розгорнуті та протестовані сервіси, що забезпечують початкову оперативну спроможність: базові сервіси, сервіси отримання розвідувальної інформації, логістичні та медичні сервіси. Визначені сервіси початкової оперативної спроможності повинні бути розгорнуті та протестовані до зайняття оперативним складом пунктів управління усіх ланок своїх робочих місць.

Для розгортання та введення в експлуатацію систем ЗІС в інтересах пункту управління, директивними (розпорядчими) документами повинні бути визначені вказані сервіси та встановлені відповідні пріоритети для них. Також цими директивними (розпорядчими) документами повинні бути визначені часові показники із розгортання початкової та повної спроможностей ЗІС.

Визначені часові показники повинні бути враховані для реагування на непередбачені випадки із урахуванням коректив, які можуть бути внесені темпами операцій.

Для забезпечення безперебійного обміну критичною інформацією повинні бути розроблені альтернативні методи, які мають також включати резервування критичних інформаційних напрямків. Забезпечення надійності некритичних сервісів має залежати від їх пріоритетності.

Контроль за станом розгортання та тестування сервісів початкової та повної спроможностей ЗІС має здійснюватися з відображенням на мережевій оперативній картині.

Управління сервісами ЗІС та їх технічна підтримка повинна здійснюватися відповідно до вимог та процедур, які мають бути визначені власниками цих сервісів. Користувачі вказаних сервісів мають бути забезпечені відповідними інструкціями щодо керування та зворотного зв'язку із службою технічної підтримки.

Закінченням фази розгортання є досягнення повної спроможності ЗІС.

2.3.3. Функціонування ЗІС.

Забезпечення сервісами ЗІС протягом операції повинно постійно адаптуватися під інформаційні потреби відповідного керівника та його штабу, технології, що використовуються, та інші зміни. Це може призводити до удосконалення, скорочення або нарощення архітектури та структури мережі, використання інших сервісів та вимог до існуючих тощо.

Відповідальність за функціонування вказаних сервісів в інтересах проведення спеціальної операції повинно покладатися на 2 структури: стаціонарні інформаційно-телекомунікаційні вузли (які забезпечують адміністрування визначених сервісів) та польові вузли зв'язку (які забезпечують розгортання визначених сервісів на пунктах управління на рухомих засобах). На ці структури повинні бути покладені спільні обов'язки щодо забезпечення функціонування мережі, супроводження управління сервісами та надання сервісної підтримки. Свої зусилля ці структури повинні зосередити на стійкому забезпеченні функціонування діючих в районі проведення операції сервісів з метою задоволення інформаційних вимог керівника операції, його штабу та надання можливості відповідному підрозділу зв'язку зосередити свої зусилля на плануванні подальшого нарощення спроможностей сервісів відповідно до завдань та темпів операції.

Основні зусилля особовий склад підрозділів зв'язку, які забезпечують ОКП КССпО, оперативні групи при штабі операції Об'єднаних сил, та оперативно-тактичних угруповань а також тактичних груп СпО повинен зосередити на визначенні нових вимог, удосконаленні та технічному оновленні сервісів, забезпеченні вимог з інформаційного обміну в районі проведення операції.

Зосередження зусиль підрозділу зв'язку штабу командного пункту відповідної ланки управління, виключно на забезпеченні функціонування лише польової мережі зв'язку, є недостатнім в умовах сучасного, насиченого різного роду інформацією, бою. Особовий склад підрозділу зв'язку повинен мати

детальне розуміння, яким чином інформація управляється та експлуатується, принципи функціонування С3- та С4ISR-систем, логістичних та медичних інформаційних систем та базових сервісів, яким чином інформаційні потоки дозволяють надавати сервіси, проектування мережі та спроможності зі збору, обміну, зберігання та відновлення інформації. Таке розуміння зазначених процесів має забезпечити пріоритизацію сервісів, їх діагностику, відновлення та резервування інформаційно-телекомунікаційними вузлами / польовими вузлами зв'язку.

Вимоги щодо звітності про стан функціонування ЗІС повинні визначатися директивними (розпорядчими) документами вищого штабу. Цими документами повинно бути визначено періодичність, терміни та зміст звітів. До змісту звітів має включатися інформація щодо оцінки обстановки, логістичного забезпечення, забезпечення персоналом, серйозних інцидентів тощо. Звітність має повністю залежати від бойового ритму операції.

Протягом операції начальниками підрозділів зв'язку штабів ССпО усіх ланок управління особлива увага повинна бути спрямована на підтримання ситуаційної обізнаності, необхідної для швидкого реагування на зміни в обстановці, яка має включати детальну інформацію щодо функціонування сервісів та операції в цілому. Для цього можуть використовуватися засоби відеоконференційного зв'язку та / або телефонного конференційного зв'язку під час проведення брифінгів із начальниками зв'язку підпорядкованих військових частин (підрозділів) та командирами підпорядкованих військових частин (підрозділів) зв'язку. Ще одним засобом ситуаційної обізнаності може бути спільна оперативна картина, яка має включати детальну інформацію про стан мережі зв'язку та сервісів в операційній зоні (районі, смузі).

Протягом операції начальники підрозділів зв'язку штабів ССпО усіх ланок управління відповідно до обстановки, що складається, повинен систематично уточнювати план організації зв'язку і завдання військовим частинам (підрозділам) зв'язку, керувати розгортанням польової мережі зв'язку, переміщенням вузлів зв'язку пунктів управління, а також організувати забезпечення обміну інформацією керівника та штаб операції з підпорядкованими військами (силами).

2.3.4. Згортання ЗІС.

Завершення операції, суттєві зміни в завданнях підпорядкованих військових частин (підрозділів) або заміни їх на ротаційній основі може призвести до значних змін у структурі цих військових частин (підрозділів) або виведення їх з операційної зони (району). У цьому випадку підрозділами зв'язку штабів ССпО повинні бути організовані та сплановані заходи, спрямовані на: недопущення втрати управління підпорядкованими силами відповідними командувачами (командирами) та штабами під час їх виведення з операційної зони (району) та ротації. Протягом цих заходів повинно також бути проведено знищення інформації, яка стосується спеціальних операцій та, у подальшому, не буде архівована (наприклад, технічна інформація (настройки) активного обладнання (маршрутизаторів, серверів, комп'ютерів тощо) та оперативна

інформація серверів та комп'ютерів систем зв'язку та інформаційних систем тощо); архівування, за потреби, оперативної інформації, створеної в спільному інформаційному просторі.

Заходи щодо згортання (перегрупування) військ (сил) в районі проведення операції можуть призвести до суттєвих логістичних проблем, зміни спроможностей сервісів ЗІС, у т.ч. їх зменшення та припинення їх надання. У зв'язку з цим, підрозділами зв'язку та логістики відповідних штабів повинно бути проведено планування заходів щодо згортання (перегрупування) військових частин (підрозділів) для гарантованого забезпечення функціонування відповідних сервісів.

2.4. Взаємодія в ході проведення спеціальної операції

2.4.1. Спеціальна операція може проводитись самостійно, одночасно з військовими частинами (підрозділами) видів, родів військ, спеціальних військ ЗС України, інших складових сил оборони.

Спеціальні операції відрізняються від інших операцій малопомітними, прихованими (скритими) способами дій, ступенем фізичного і політичного ризику, оперативними методами, способами дій, автономністю.

Організація і підтримання взаємодії в ході проведення СпО спрямовані на узгодження дій військ під час виконання ними завдань в операції (бойових діях) за завданнями, місцем, часом та способами, а також постійне її підтримання в ході операції (бойових дій) відповідно до обстановки, що склалася.

Взаємодія досягається шляхом проведення комплексу заходів з боку командувачів (командирів, начальників) усіх рівнів, спрямованих на упорядкування дій підпорядкованих та взаємодіючих військ для створення сприятливих умов або отримання бажаного результату в операції (бойових діях).

Особливість організації взаємодії полягає в тому, що вона здійснюється з різними силовими структурами. При цьому головне завдання полягає не в досягненні формальної підпорядкованості різновідомчих сил і засобів, а в чіткому розумінні кожним із командирів, офіцерів штабів ролі і місця своєї військової частини (підрозділу) в операції (під час застосування), а також особистої відповідальності за виконання поставленого завдання.

Узгодження зусиль військ (сил) різних силових структур при виконанні поставлених завдань набирає своєї і найбільш складної форми взаємодопомоги, що потребує особливого такту у взаємовідносинах, вміння знаходити спільну мову, визначати загальні (взаємні) інтереси.

2.4.2. Основними питаннями, що узгоджуються під час організації взаємодії є:

а) приймання (передача) в оперативне підпорядкування командуванням ССпО визначених військових частин (підрозділів) ЗС України, складових сил оборони;

- б)** забезпечення їх висування в операційні бази, базові табори (у визначені райони) та створення угруповань ССпО або тактичних груп СпО для проведення спеціальної операції;
- в)** забезпечення розвідувальною інформацією військових частин (підрозділів) СпО (СпП) під час підготовки і ведення спеціальної операції (застосування ССпО);
- г)** взаємний обмін інформацією щодо оперативної обстановки в районах виконання завдань;
- д)** взаємне розпізнавання та використання сигналів управління та оповіщення;
- е)** оперативне розгортання військових частин (підрозділів) СпО (СпП) та взаємодіючих (визначених в оперативне підпорядкування) частин (підрозділів) ЗС України, складових сил оборони;
- ж)** виведення підрозділів СпО (СпП) в райони виконання завдань та їх повернення (евакуація);
- з)** створення та використання систем зв'язку;
- и)** виконання підрозділами СпО визначених завдань;
- к)** заходи щодо приховування дій військових частин (підрозділів) СпО;
- л)** організація всебічного забезпечення;
- м)** склад сил і засобів для підтримання взаємодії, порядок організації зв'язку взаємодії та відновлення взаємодії у разі її порушення.

2.5. Особливості управління повітряним компонентом ССпО в ході ведення спеціальної операції

2.5.1. Управління повітряним компонентом передбачається здійснювати з визначених КП (ПУ) військових частин ССпО ЗС України, Повітряних Сил та Сухопутних військ ЗС України через спільну систему оперативної служби для забезпечення координації та управління визначеними силами і засобами авіаційної підтримки.

Для управління повітряним компонентом виділяється у командуванні ССпО ЗС України – група напрямків оперативного управління для організації планування застосування та управління авіацією.

2.5.2. Офіцер взаємодії від повітряної складової. Офіцер взаємодії від повітряної складової (ОВПС) це авіаційний спеціаліст, який знаходиться на наземному рухомому пункті і виконує функції основного радника та наземного командира з питань можливостей та обмежень авіації. Як наземний командир та експерт з повітряних операцій, ОВПС має широкий спектр керівних повноважень відповідно до задуму командира.

2.5.3. Група бойового управління. Група бойового управління (ГБУ) є основним елементом взаємодії з авіацією, яка погоджена з маневреними

підрозділами сухопутних військ від батальйону до корпусу. Першочергове завдання ГБУ на рівні корпус-бригада полягає в наданні наземним командирам даних щодо можливостей та обмежень авіації та допомоги їм у плануванні, здійсненні запитів та координації АП, що виконується офіцером ГБУ взаємодії від повітряної складової (ГБУ (ОВПС)). Нижче цього рівня основним завданням ГБУ є підтримка ПАН під час управління атакою при АП сухопутних підрозділів широко відомого як ГБУ (ПАН). Тільки ПАН дозволено виконувати наведення авіації.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НА ПУ У ХОДІ ПІДГОТОВКИ ТА ВЕДЕННІ ОБ'ЄДНАНОЇ ОПЕРАЦІЇ, ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКАМИ (СИЛАМИ)

3.1. Організація роботи на ПУ

3.1.1. Робота на пунктах управління організовується так, щоб забезпечити командирів (начальників), що очолює пункт управління, постійне знання обстановки, своєчасне прийняття або уточнення рішення, швидку постановку завдань військам, планування бою та безпосереднє керівництво проведенням заходів щодо підготовки військ до бойових дій.

Порядок роботи встановлюється вказівками начальника штабу.

При цьому визначаються обсяг, терміни й способи отримання даних обстановки від різних джерел інформації, виконавці, відповідальні за збирання кожного виду інформації і порядок її обробки, аналізу та відображення на робочих місцях посадових осіб органів управління.

3.1.2. Робота командира й штабу щодо прийняття рішення, постановки завдань підлеглим військам і планування бою залежно від обстановки та визначеного часу готовності військ до дій може вестися послідовно або паралельно. У ряді випадків можливе поєднання цих методів одночасно у всіх командних інстанціях або в деяких із них. Застосований метод впливатиме як на загальну організацію роботи штабів у всіх командних інстанціях, так і на роботу кожного штабу окремо.

Метод послідовної роботи відповідає умовам завчасної підготовки операції (дій). Він широко застосовується при підготовці операції (дій), коли командир і штаб для прийняття рішення, постановки завдань підлеглим військам і планування бойових дій мають у своєму розпорядженні відносно тривалий час. У цих умовах кожна нижча командна інстанція починає роботу щодо прийняття рішення і підготовки операції (дій) свого підрозділу після того, як у вищій командній інстанції планування операції (дій) повністю завершилося. При цьому необхідно практикувати заслуховування нижчих командних інстанцій з питань підготовки до бойових дій.

Метод послідовної роботи означає, що прийняття рішення й планування операції (дій) в нижчих інстанціях здійснюється після прийняття рішення вищою інстанцією на основі відданих їм письмових бойових наказів. При цьому коло посадовців, що залучаються до прийняття рішення й відпрацювання плану операції (дій), повинне різко скорочуватися, що сприятиме скритності їхньої підготовки.

Штаб готує дані, базуючись на детальних розрахунках, включаючи моделювання операції (дій) із використанням ЕОМ. Для уточнення варіанту способу дій й завдань підлеглих військ можуть проводитися рекогносцировки й польові виїзди. Це забезпечує як найповнішу й якісну підготовку операції (дій) та дає змогу вищій командній інстанції після того, як спланували бойові дії,

надати реальну допомогу підлеглим штабам і військам із підготовки до виконання тих бойових завдань, що стоять перед ними.

При обмежених термінах підготовки операції (дій) застосовується метод паралельної роботи, який є основним. Цей метод полягає в тому, що основні роботи щодо прийняття рішення, постановки завдань військам і планування операції (дій) здійснюються, зазвичай, одночасно у всіх ланках управління. При цьому кожна нижча інстанція приступає до роботи відразу ж після прийняття вищою інстанцією рішення й постановки завдань, а коли бракує, – після вироблення плану операції (дій) – на основі відданих попередніх бойових розпоряджень.

Цей метод вимагає чіткої організації робіт у всіх командних інстанціях і злагодженості в діяльності штабів та інших органів управління. В умовах дефіциту часу командир повинен зосередити основну увагу на виконанні головних завдань і забезпечити підлеглим відповідно до їхніх функціональних обов'язків широке поле ініціативи щодо розв'язання інших питань.

Важливого значення набувають своєчасність і продуманість оперативного орієнтування підлеглих, чіткий розподіл і виконання функціональних обов'язків, висока організованість у роботі, суворі дисципліна виконання, висока натренованість і злагодженість штабів. Неорганізованість при застосуванні методу паралельної роботи приводить до нервової напруженості й затримок виконання графіків (завдань) нижчими штабами.

Застосування методу паралельної роботи можливе та доцільне не тільки різними командними інстанціями, але й усередині однієї інстанції.

При чіткій організації роботи відповідальні посадові особи одночасно з командиром знайомляться зі змістом бойового завдання в частині, що їх стосується, і негайно приступають до підготовки даних і розрахунків, необхідних для прийняття командиром рішення. При визначенні командиром кожного елемента рішення – задуму, бойових завдань, основ взаємодії, всебічного забезпечення й управління – вони відразу доводяться до підлеглих.

Залежно від конкретних умов підготовки операції (дій) робота командування й штабів різних рівнів може базуватися на принципах поєднання методів послідовної й паралельної роботи. Таке поєднання може виражатися в завчасному виробленні командиром задуму операції (дій) після його доповіді й затвердження у вищій командній інстанції, робота в штабах проводиться методом послідовної або паралельної роботи. Проте при будь-якому методі роботи необхідно прагнути якнайшвидше ухвалити обґрунтоване рішення й спланувати операцію (дію), щоб надати максимум часу військам для підготовки виконання поставлених завдань і забезпечити випередження противника в діях.

3.1.3. Учасники організації операції (дій) мають знати, хто, в якій формі й коли доповідає дані обставини з висновками й пропозиціями командиром, начальнику штабу, у якому порядку, кому і в які терміни видаються необхідні відомості, порядок інформування інших складових ПУ даної ланки управління, підпорядкованих і взаємодіючих військ та сусідів, терміни й порядок усних доповідей і подання письмових донесень (зведень) у вищій штаб.

Для забезпечення надійного функціонування пунктів управління начальник штабу визначає порядок несення чергування на пунктах управління й режим роботи засобів зв'язку, АСУВ, порядок використання їх посадовцями для поточної роботи, а також підлеглими, іншими пунктами управління.

Начальник штабу визначає порядок і терміни виїздів у війська для контролю й надання допомоги, заходи щодо дотримання маскування й скритого управління військами. На пунктах управління встановлюються загальний розпорядок дня й режим роботи особового складу.

Роботу в управліннях (відділах, відділеннях) штабу організовують їхні начальники відповідно до своїх функціональних обов'язків і покладених на них завдань, вказівок командира і начальника штабу.

Робота штабів у період підготовки дій здійснюється з урахуванням термінів готовності військ до вирішення поставлених завдань і конкретних умов обстановки. При цьому повинне забезпечуватися надання військам можливо більшого часу для безпосередньої підготовки до виконання завдань, оперативного реагування на зміни обстановки й найбільш ефективне використання військ і засобів у ході дій.

Чіткість та організованість роботи органів управління в цей період залежать, насамперед, від правильного розподілу функціональних обов'язків між керівним складом, управліннями (відділами, відділеннями), робочими групами й окремими виконавцями при виконанні кожного завдання управління. Їх основні обов'язки і проведені до певних термінів заходи відображаються в графіку роботи штабу. Детальніше послідовність робіт визначається в графіках, що розробляються кожним відділом (відділенням), командиром (начальником) і штабом, у кожній робочій групі й навіть окремими виконавцями. Послідовність і зміст заходів, що проводяться, регламентується, виходячи з обраного методу організації роботи штабу залежно від умов підготовки операції (дій) та характеру завдань, що повинні бути вирішені.

При визначенні функціональних обов'язків основних органів управління слід виходити з принципу чіткої спеціалізації, яка створює якнайкращі умови для підвищення продуктивності управлінської праці й поліпшення якості роботи. Практична реалізація цього принципу полягає в умілому розподілі обсягу функціональних обов'язків того або іншого штабу, відділу (відділення) і формуванні для їх виконання постійно діючих робочих груп.

3.2. Бойове чергування на ПУ

3.2.1. Бойове чергування на ПУ – це виконання бойового завдання черговими змінами ПУ (КП та КСП).

Бойове чергування на ПУ організовується та здійснюється для виконання основних завдань:

а) підтримання СУ в готовності до управління військами як в мирний час, так і під час приведення їх у бойову готовність та готовність до виконання завдань за призначенням;

б) прийом та своєчасне доведення до військ розпоряджень, сигналів бойового управління та оповіщення; безперервний збір даних обстановки, її аналіз, нанесення на карти (планшети) та доповідь старшому начальнику;

в) доведення розпоряджень командира та начальника штабу (старшого начальника на ПУ) до виконавців, контроль за їх виконанням;

г) контроль за ХБРЯ обстановкою в районі ПУ.

Бойове чергування організовується з урахуванням цілодобового несення служби складом трьох чергових змін оперативного складу (основна, підсилення та відпочиваюча) з метою підтримання високої працездатності при цілодобовій роботі на протязі тривалого часу.

Основна зміна є черговою і працює на ПУ, зміна підсилення надає їй практичну допомогу в оперативній роботі, третя – відпочиває. Заміна здійснюється відповідно до встановленого графіку.

До складу чергової зміни призначаються: старший черговий зміни та чергова зміна офіцерів, яка забезпечує роботу командира та інших службових осіб. У порядку служби старший черговий зміни підпорядковується командирі.

Старший чергової зміни зобов'язаний:

а) знати характер бойових дій військ та завдання, що ними вирішуються, стан зв'язку, місця розташування ПУ (свого, підпорядкованих, взаємодіючих, та сусідів), графік роботи, встановлений час передачі розпоряджень (наказів) та доповідей, місцезнаходження командування;

б) знати сигнали управління, оповіщення та порядок дій по них;

в) у визначені терміни доводити сигнали, команди та необхідні розпорядження до військ, контролювати їх отримання;

г) підтримувати встановлений на ПУ порядок.

Робоче місце старшого чергового зміни обладнується засобами відображення інформації, зв'язку та автоматизації.

На чергову зміну покладаються:

а) безперервний збір даних обстановки, її аналіз та доповідь старшому чергової зміни та відповідному начальнику за напрямком діяльності, нанесення на карти (планшети) та видача інформації на засоби відображення інформації; ведення журналу обліку даних, що надходять;

б) запис та передача виконавцям вказівок та розпоряджень командира та начальника штабу;

в) контроль за їх доведенням, правильним розумінням та виконанням.

З оперативних питань склад чергової зміни підпорядковується відповідним керівникам структурних підрозділів ПУ.

Порядок організації бойового чергування на ПУ визначається у мирний час, для чого розробляється проект відповідного наказу.

У наказі визначаються:

а) завдання бойового чергування;

б) кількість і склад чергових змін;

в) порядок і терміни несення чергування;

г) організація та порядок забезпечення чергування та інші питання.

Крім того, виходячи зі структури ПУ та особливостей організації роботи на ньому, розробляються інструкції для всіх службових осіб чергової зміни.

3.3. Охорона та оборона пунктів управління

3.3.1. Охорона та оборона ПУ організовується та здійснюється в інтересах забезпечення відбиття раптового нападу наземного та повітряного противника, дії його повітряних десантів, ДРГ, а також з метою запобігання проникненню на їх територію сторонніх осіб та створення сприятливих умов для роботи.

Вона досягається розміщенням районів розгортання ПУ поблизу розташування військ, захистом від засобів ураження, прикриттям загрозливих напрямків загородами, організацією протидесантної оборони та ППО.

Охорону та оборону ПУ організовує начальник штабу. Безпосередньо організовує охорону та оборону начальник підрозділу охорони та оборони.

ППО ПУ включає: розвідку повітряного противника та оповіщення про нього а також комплекс заходів щодо зниження ефективності ударів з повітря.

Охорона та оборона ПУ від повітряних десантів та ДРГ противника проводиться для забезпечення захисту об'єктів, оперативного складу, технічних засобів управління.

Безпосередня охорона та оборона ПУ здійснюється підрозділами охорони а також підрозділами забезпечення і включає: несення вартової служби, пропускового режиму, патрулювання; здійснення контролю за місцевістю на дальніх і ближніх підступах до району розгортання ПУ, для чого підходи і маршрути до нього перекриваються постами, секретами, виставлення сигналних мін та інших інженерних загороджень. У всіх випадках район розміщення ПУ готується до кругової оборони. Під час переміщення на маршрутах висування організовується прикриття силами бойових підрозділів.

3.4. Захист пунктів управління.

3.4.1. Захист ПУ здійснюється для забезпечення своєчасного, скритого розгортання ПУ та стійкості їх функціонування.

Захист ПУ включає виконання завдань з прикриття від повітряної радіолокаційної розвідки, прицільних ударів з повітря та ВТЗ, радіоелектронного захисту його радіоелектронних засобів, маскування та протидії технічним розвідкам, захисту від ЗМУ, інженерного обладнання, впровадження комплексів технічного захисту інформації на об'єкт інформаційної діяльності, захисту інформації та кібернетичної безпеки в інформаційно-телекомунікаційних системах на ПУ.

Прикриття від повітряної радіолокаційної розвідки, прицільних ударів з повітря та ВТЗ проводиться з метою зниження ефективності ведення противником повітряної радіолокаційної розвідки та застосування АЗУ.

Прикриття від повітряної радіолокаційної розвідки, прицільних ударів з повітря та ВТЗ полягає у створенні радіоперешкод бортовими РЛС розвідки та

управління зброєю з метою ускладнення (виключення) виявлення ПУ або його структурних підрозділів; недопущення прицілювання та застосування АЗУ.

Для забезпечення стійкої роботи радіоелектронних засобів ПУ виконуються заходи їх радіоелектронного захисту – вводяться заборони і обмеження на використання радіоелектронних засобів у районах розгортання ПУ, організовується пошук та усунення джерел ненавмисних завад шляхом ведення радіо-, радіотехнічного контролю за винятком демаскуючих ознак і забезпечення стійкості роботи радіоелектронних засобів.

Захист ПУ від ЗМУ та ВТЗ організується та проводиться виконанням завдань ХБРЯ захисту, інженерного обладнання районів розташування ПУ, а також заходів щодо зменшення їх контрастності, теплового та радіолокаційного фону.

Інженерне обладнання району розташування ПУ проводиться штатними інженерними підрозділами з метою своєчасного та скритого його розгортання, забезпечення захисту особового складу, засобів управління та транспорту від засобів ураження противником, створення сприятливих умов роботи службових осіб.

Воно включає:

- а) інженерну розвідку та перевірку районів на наявність мін, вибухових предметів і їх розмінування;
- б) фортифікаційне обладнання;
- в) підготовку шляхів руху;
- г) обладнання пунктів водопостачання;
- д) організацію електропостачання;
- е) здійснення інженерних заходів маскуванню;
- ж) обладнання посадочних майданчиків для вертольотів;
- з) встановлення сигнальних мін і інших інженерних загороджень;
- и) проведення інженерних заходів щодо забезпечення охорони та оборони ПУ.

Ступінь інженерного обладнання району, обраного для розміщення ПУ, визначається конкретними умовами бойової обстановки, характером місцевості, наявністю та можливостями інженерних сил і засобів, виділених для цієї роботи, а також часом, протягом якого ПУ буде перебувати в цьому районі.

Маскування районів розгортання ПУ проводиться для приховування розташування та функціонування ПУ від засобів повітряної та наземної розвідки противника.

Маскування районів розгортання ПУ полягає у:

- а) використанні маскувальних властивостей місцевості;
- б) застосуванні табельних засобів маскуванню та місцевих матеріалів для захисту споруд і прилеглих до них ділянок місцевості;
- в) укритті засобів зв'язку;
- г) суворому дотриманні оперативним складом маскувальної дисципліни та порядку роботи радіоелектронних засобів.

Протидія технічним розвідкам проводиться для запобігання або ускладнення добування засобами технічної розвідки противника інформації з обмеженим доступом про ПУ.

Протидія полягає у виявленні каналів витoku інформації та його припинення.

4. ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ЗВ'ЯЗКУ У ХОДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ

4.1. Структура зв'язку та інформаційних систем.

4.1.1. Загальна архітектура побудови зв'язку та інформаційних систем. Для досягнення цілей застосування ССпО під час виконання завдань оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності повинні використовуватися загальносистемні, економічно ефективні, взаємосумісні і захищені спроможності систем зв'язку та інформаційних систем. Для цього Генеральний штаб ЗС України, Командування ССпО, з'єднання, військові частини тощо повинні об'єднуватися власними мережами та між собою захищеними з'єднаннями. З урахуванням зазначеного, архітектура побудови систем зв'язку та інформаційних систем ССпО повинна відповідати вимогам зазначеним нижче.

4.1.2. Об'єднання систем зв'язку та інформаційних систем. У ССпО повинні встановлюватися єдині правила і процедури для класифікації та поширення інформації з обмеженим доступом та відкритої інформації.

Використання Концепції НАТО FMN (*Federation Mission Network*) забезпечує шлях до досягнення взаємосумісності та об'єднання систем зв'язку та інформаційних систем складових ССпО в об'єднану мережу ССпО.

4.1.3. Багатомірність структури мережі. Кожна система зв'язку та інформаційна система, яка підключається до об'єднаної мережі ССпО, може бути охарактеризована залежно від операційних, технічних чи захищених аспектів. В операційному відношенні ці системи можливо класифікувати залежно від особливостей призначення та застосування ССпО. Вказані системи під час їх розгортання можуть мати різні технічні та процедурні характеристики. В цьому відношенні системи зв'язку та інформаційні системи можуть бути класифіковані як:

- а) стаціонарні системи зв'язку та інформаційні системи ССпО;
- б) польові мережі зв'язку ССпО;
- в) системи зв'язку та інформаційні системи інших видів (родів) ЗС України та організацій різних форм власності, які можуть бути задіяні в проведенні спеціальних операцій.

4.1.4. Сервіси систем зв'язку та інформаційних систем. Відповідно до основних принципів зв'язку та інформаційних систем, планування, забезпечення та експлуатація систем зв'язку та інформаційних систем повинні бути сформульовані з точки зору сервісів. Сервіси мають визначати спроможності систем зв'язку та інформаційних систем, які надаються користувачу, при цьому повинна виключатися необхідність розуміння технічних аспектів функціонування цих сервісів (в рамках життєвого циклу сервісу повинна бути розгорнута відповідна служба підтримки у відповідності до практик ІТІЛ

(Бібліотека інфраструктури інформаційних технологій (*Information Technology Infrastructure Library, ITIL*)) С3-таксономією, мають бути описані такі категорії сервісів:

а) сервіси зв'язку. Сервіси зв'язку мають поєднувати у собі системи та механізми передавання вибіркового даних між точками доступу або через них відповідно до узгоджених параметрів якості та без зміни форми або змісту даних, які надсилаються та отримуються. Сервіси зв'язку поділяються на сервіси доступу до телекомунікацій, транспортні сервіси та сервіси передачі;

б) базові сервіси. Базові сервіси мають забезпечувати універсальне, незалежне від груп користувачів й технічної функціональності сервіс-орієнтоване середовище з використанням інфраструктурних, архітектурних та інших необхідних складових елементів. Базові сервіси, що забезпечують ці складові елементи, є універсальними, загальні спроможності яких не повинні бути реалізовані окремими програмами чи іншими сервісами. Базові сервіси поділяються на інфраструктурні сервіси, платформені сервіси і сервіси підтримки робочих процесів;

в) специфічні функціональні сервіси. Сервіси, орієнтовані на конкретні інтереси, мають забезпечувати функціонал, який потрібний окремим, спеціалізованим спільнотам користувачів в підтримці спеціальних операцій, навчань та заходів повсякденної діяльності, наприклад: окремим штабним структурним підрозділам – розвідки, планування, логістики тощо;

г) клієнтські програми. Клієнтські програми мають використовувати технічні сервіси (*технічні сервіси – це сервіси зв'язку, базові та функціональні сервіси, які представляють собою набір сервісів з вимогами до програмних і апаратних функціональних можливостей та можуть бути повторно використані для різних цілей разом із політиками по їх застосуванню*) для забезпечення спроможностей, орієнтованих на користувача. Клієнтські програми мають надавати інтерфейс користувачу, який об'єднує технічні сервіси в підтримку визначеного військового процесу.

4.1.5. Домени зв'язку та інформації. Домени зв'язку та інформації – це спосіб розподілу спроможностей систем зв'язку та інформаційних систем відповідно до ступеня обмеження доступу до інформації, яка буде цими системами оброблятися, зберігатися та пересилатися. Такий розподіл має полегшувати фокусування на технічних вимогах, проектуванні, впровадженні та функціонуванні складових систем зв'язку та інформаційних систем. У свою чергу ступінь обмеження визначає правила розгортання та експлуатації, які повинні бути дотримані для забезпечення обмеження доступу до інформації. У мережах ССПО повинен дотримуватися підхід "найвищого рівня безпеки в системі". Це означає, що цей домен безпеки може містити всі типи інформації аж до секретної інформації, де всі користувачі повинні мати допуск до такого рівня секретної інформації, а підхід "потреби в інформації" реалізується не технічно, а адміністративно. Для введення в експлуатацію систем зв'язку та інформаційних систем в даний домен безпеки повинна здійснюватися акредитація з безпеки. Типовими доменами безпеки ССПО можуть бути: секретний домен, службовий

домен, відкритий домен та Інтернет-домен. Кожен із вказаних доменів може підтримуватись багатомережевою конфігурацією. Обмін інформацією між доменами безпеки повинен здійснюватися з використанням шлюзів обміну інформацією, які забезпечують захищене з'єднання двох або більше доменів безпеки та контрольований обмін інформацією.

4.1.6. Загальні принципи і обов'язки для зв'язку та інформаційних систем.

Для забезпечення ефективного процесу керівництва спеціальними операціями необхідно підключення до систем зв'язку та інформаційних систем:

Командування ССпО, штабів військових частин СпО, як стаціонарного, так і польового компоненту;

штабів інших забезпечуючих та допоміжних підрозділів;

сухопутних, повітряних, морських та інших взаємодіючих структур, які необхідні для забезпечення взаємної підтримки.

Вищий штаб повинен забезпечити підключення підпорядкованих штабів. Для розгортання, функціонування та технічного забезпечення систем зв'язку та інформаційних систем необхідно керуватися такими основними принципами:

ССпО забезпечується можливість додаткового підключення до власної системи зв'язку відкритих та захищених систем зв'язку та інформаційних систем інших складових сил оборони в операційній зоні (районі) СпО та надання їм відповідних сервісів;

іншими складовими сил оборони забезпечується функціонування власних інфраструктур та їх матеріально-технічне забезпечення, при цьому можливе використання ресурсів ССпО у разі їх доступності;

зазначені принципи застосовуються в контексті функцій, обов'язків і взаємовідносин після узгодження між відповідними складовими сил оборони.

Для управління підпорядкованими силами захищені з'єднання між системами зв'язку та інформаційними системами мають надаватися з відповідним рівнем захисту інформації з обмеженим доступом.

У рамках проведення окремих операцій (навчань тощо) можуть бути створені певні умови виконання завдань або такої інформаційний простір (інформаційний простір навчання тощо), у якому можуть використовуватись матеріальні та нематеріальні спроможності всіх учасників, як рівноправних партнерів, одного рівня доступу до інформації та можливостей передачі інформації.

4.2. Порядок організації зв'язком військових частин СпО (СпП) в ході спеціальної операції

4.2.1. В ході підготовки та ведення СпО управління силами і засобами ССпО, військових частин (підрозділів) видів, родів військ, спеціальних військ ЗС України, інших складових сил оборони здійснюється командувачем ССпО в загальній системі об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у ЗС України із стаціонарних та рухомих пунктів управління.

Функції управління утрупованням ССпО здійснюються із стаціонарного або на рухомих засобах ОКП (ПКП), генерування – із стаціонарного ПУ Командування ССпО, який, як правило, розгортається в пункті постійної дислокації (Доктрина “Спеціальні операції” ВКП 3-00(104)18.01).

Управління підпорядкованими підрозділами військовими частинами СпО також може здійснюватися із стаціонарних та рухомих пунктів управління, при чому стаціонарні пункти управління, як правило, розгортаються в пункті постійної дислокації (Рисунок 7).

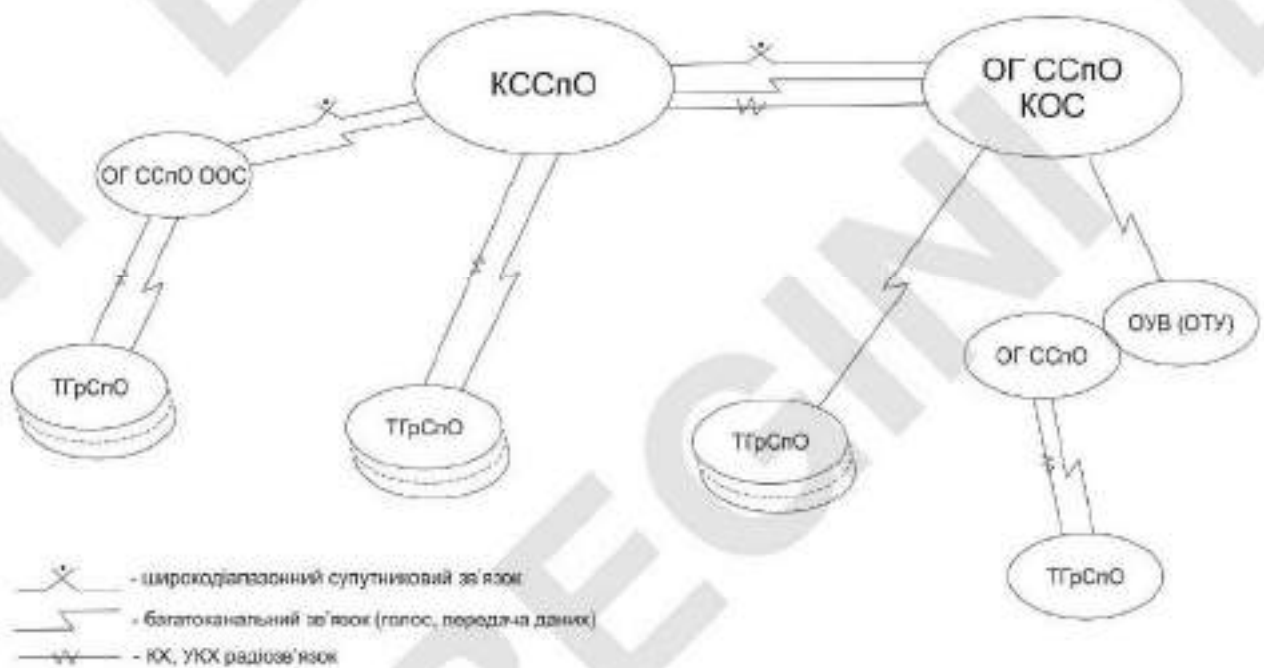

Рисунок 7 – варіант схеми зв'язку під час управління підпорядкованими військовими частинами (підрозділами).

4.2.2. Для забезпечення зв'язком пункту управління військової частини СпО до їх штату входять загони зв'язку.

Загін зв'язку військової частини СпО призначений для забезпечення обміну всіма видами інформації в інтересах командування військової частини зі старшими, підпорядкованими та взаємодіючими штабами та підрозділами, у відкритому та захищеному режимах, складається зі стаціонарного та мобільного компонентів (Рисунок 8).

Рисунок 8 – загін зв'язку військової частини ССПО.

Основними завданнями стаціонарного компоненту є:

- а)** забезпечення надання сервісів систем зв'язку та інформаційних систем посадовим особам командування та штабу частини в пункті постійної дислокації;
- б)** забезпечення якісного функціонування мереж та обладнання систем зв'язку та інформаційних систем в пункті постійної дислокації;
- в)** прийняття каналів передачі даних від телекомунікаційних мереж спеціального призначення та загального користування, їх експлуатація та обслуговування;
- г)** координація дій підпорядкованих підрозділів зв'язку щодо встановлення зв'язку, його відновлення та забезпечення проходження інформації;
- д)** забезпечення захисту інформації та кіберзахисту в ПС, що ним розгортаються та обслуговуються.

Мобільний компонент загону зв'язку виконує наступні основні завдання:

- а)** розгортання та забезпечення функціонування пунктів управління військової частини на рухомій базі;
- б)** розгортання та забезпечення функціонування пунктів управління тактичних груп спеціальних операцій у зоні виконання ними завдань;
- в)** забезпечення зв'язком оперативних груп при пунктах управління відповідних ОУВ (SOCCE) які направлені для забезпечення планування та управління підрозділами на окремих напрямках у складі угруповання ССПО (у разі відсутності необхідних сил та засобів зв'язку у складі вузла зв'язку пункту управління відповідного ОУВ);
- г)** забезпечення захисту інформації та кіберзахисту в ПС, що ним розгортаються та обслуговуються.

4.3. Порядок організації зв'язком тактичної групи СпО в ході спеціальної операції

4.3.1. В ході підготовки та ведення СпО тактичною групою СпО зв'язок в інтересах командира тактичної групи СпО зі старшими та взаємодіючими штабами і підрозділами, групами спеціального призначення у відкритому та захищеному режимах здійснюється приданим підрозділом зв'язку зі складу батальйону зв'язку військової частини СпО, та підпорядковується начальнику секції зв'язку (S-6, N-6) штабу тактичної групи СпО.

Основою доданого відділення зв'язку ТГр СпО є мобільна група зв'язку центру мобільних вузлів зв'язку (Рисунок 9). Основними завданнями відділення зв'язку ТГр СпО є:

розгортання, управління та обслуговування мереж захищеного та службового зв'язку ЗС України із старшим та взаємодіючими штабами та підрозділами ССпО, а також штабами та підрозділами інших видів (родів) військ (сил) ЗС України та інших складових Сил оборони;

розгортання, управління та обслуговування внутрішніх мереж та телекомунікаційних сервісів ТГр СпО у базовому таборі. При чому ці сервіси повинні забезпечувати обмін документованими повідомленнями, внутрішню телефонну мережу, управління інформаційними потоками під час ведення операцій, а також технічне обслуговування наявних засобів та систем ЗІС.

Рисунок 9 – варіант структури відділення зв'язку ТГр СпО.

4.3.2. Передача даних, як правило є основним способом обміну інформацією у підрозділах СпО (СпП). Тактичні групи СпО мають можливість забезпечувати обмін цифровою інформацією із підпорядкованими групами СпП у залежності від обстановки на низьких швидкостях (засобами КХ радіозв'язку), або середніх швидкостях (засобами УКХ радіозв'язку та супутниковими засобами зв'язку), що дозволяє отримувати розвідувальні дані та інші донесення від груп СпП, передавати їм вказівки та забезпечувати актуальною інформацією про обстановку в районі виконання завдань.

Для зв'язку із групами СпП, як правило, основним видом зв'язку є поєднання радіозв'язку та супутникових систем зв'язку. При чому під час забезпечення радіозв'язку (КХ або УКХ), зазвичай використовуються

одноканальні радіостанції із можливістю передачі повідомлень як голосом так й даних з використанням псевдовипадкового перестроювання частоти. У деяких випадках, у залежності від умов оточуючого та операційного середовища, зв'язок може бути забезпечений із застосуванням терміналів чи телефонів супутникового зв'язку Iridium (Thuraya, Inmarsat тощо), або, як виняток засобами стільникового зв'язку (смартфонами із відповідним програмним забезпеченням – Signal, Treema, Jabber тощо) (Рисунок 10).

Довідкові дані щодо засобів зв'язку для врахування під час планування застосування підрозділів СпО (СпП) наведено в додатку 2.

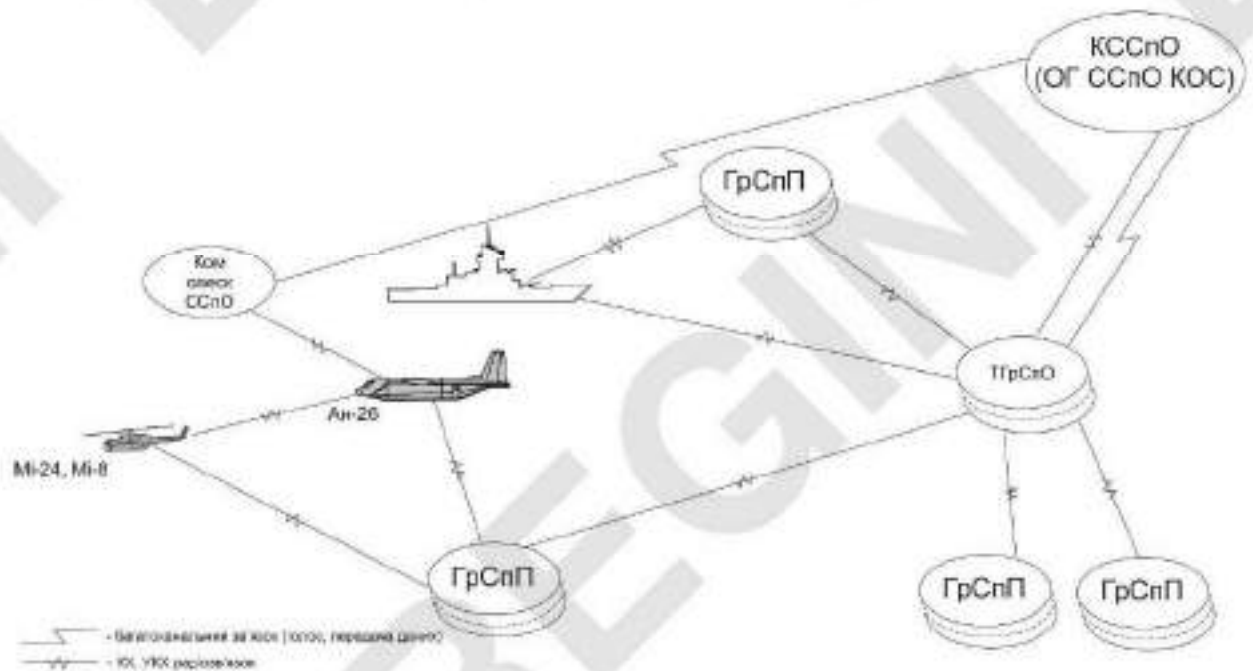

Рисунок 10 – варіант схеми зв'язку під час управління підпорядкованими групами СпП.

4.4. Порядок організації зв'язком повітряного компоненту ССпО в ході спеціальної операції.

4.4.1. Зв'язок у / з повітряним компонентом ССпО в ході спеціальної операції повинен забезпечувати управління авіацією в як в режимі "повітря – повітря" так й у режимі "повітря – земля" з метою безпосередньо управління діями авіації у повітрі, забезпечення взаємодії та уникнення повітряних інцидентів, та підтримки дій підрозділів СпО у ході виконання ними бойових завдань (Рисунок 11). Дислокація пункту управління авіаційним компонентом ССпО залежить від обраної структури управління та взаємодії між підтримуючими силами, та тими силами, яких підтримують.

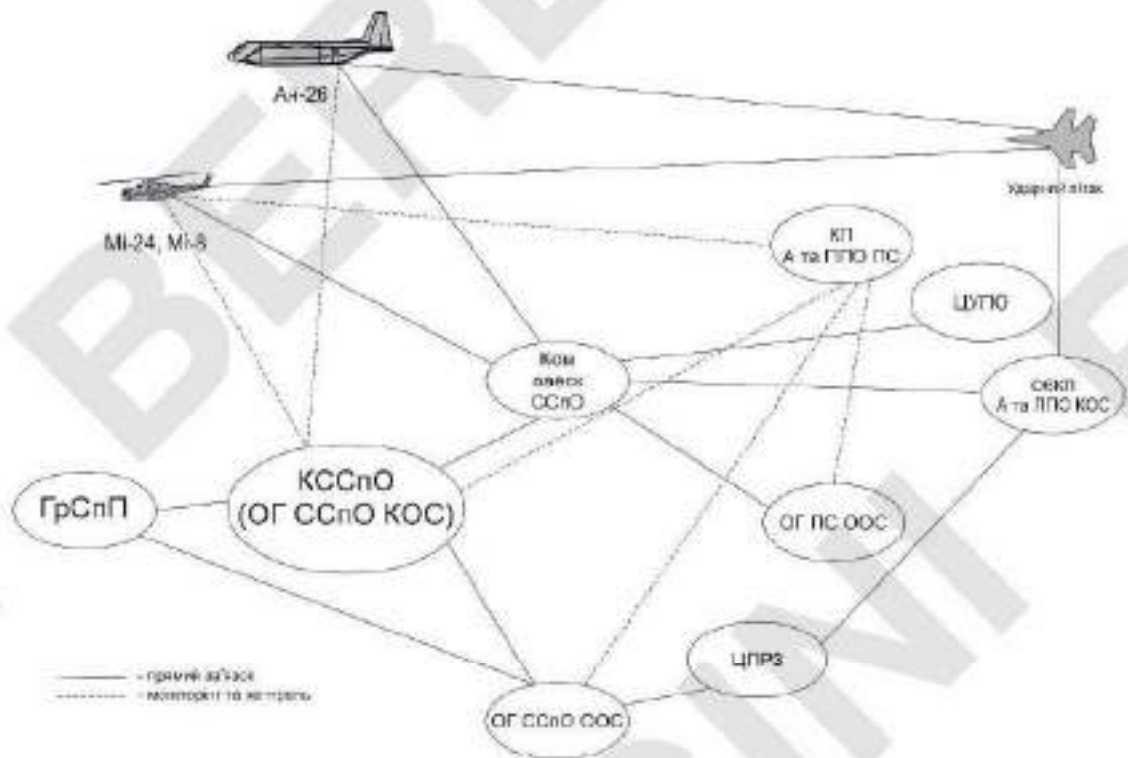

Рисунок 11 – варіант схеми організації управління для підтримки дій авіаційного компоненту ССНО.

На літаках та пункті управління повітряного компоненту ССНО повинні бути встановлені засоби зв'язку, які можуть забезпечувати наступні види зв'язку та є взаємосумісними із засобами зв'язку підтримуваних підрозділів ССНО:

широкосмуговий супутниковий зв'язок (*SATCOM*) – може бути доданий за необхідністю;

одноканальний УВЧ супутниковий зв'язок (*(UHF) SATCOM*);

КХ радіозв'язок, який забезпечує пакетну передачу даних;

УКХ радіозв'язок прямої видимості з амплітудною (*AM*) або частотною (*FM*) модуляцією сигналу.

Необхідно враховувати, що повітряний компонент ССНО не має власних засобів супутникового зв'язку (*SATCOM*), у разі необхідності вони можуть бути додані рішенням старшого начальника.

На Рисунку 12 показаний варіант схеми організації зв'язку під час застосування повітряного компоненту у ході спеціальної операції.

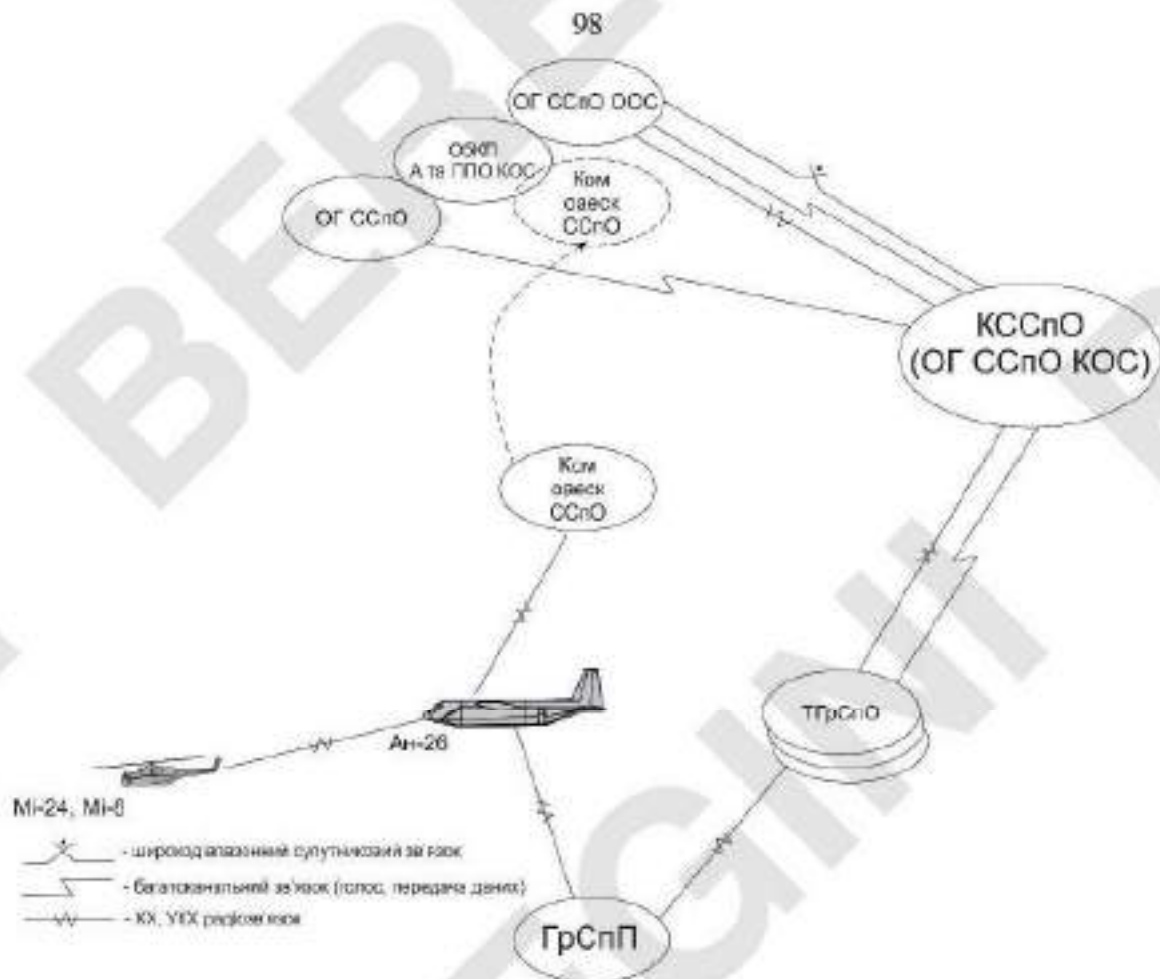

Рисунок 12 – варіант схеми організації зв'язку під час застосування повітряного компоненту у ході спеціальної операції.

Авіаційний підрозділ повітряного компоненту ССпО не має мобільної наземної складової, яка має можливість розгорнути власний пункт управління із відповідним комутаційним та абонентським обладнанням. Це потребує придання сучасних: апаратури КХ радіозв'язку та комутаційного обладнання для інтеграції у системи зв'язку, розгорнуті в районі ведення операції. Зазвичай, в зоні ведення операції, авіаційний підрозділ повітряного компоненту ССпО, обмін повідомленнями здійснює через взаємодіючий підрозділ, підрозділ забезпечення в районі тимчасового базування, або, як виняток, засобами радіозв'язку. Повним спектром необхідних видів зв'язку для забезпечення обміну інформацією із іншими угрупованнями військ (сил), штаб повітряного компоненту ССпО може забезпечуватись у залежності від підрозділу, в інтересах якого будуть виконуватись завдання, через: мобільний підрозділ зв'язку командування ССпО, підрозділ зв'язку Командування об'єднаних сил, підрозділ зв'язку тактичної групи СпО, підрозділ зв'язку авіаційного підрозділу, у взаємодії з яким виконуються завдання, тощо.

5. ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ХОДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ

5.1. Основи забезпечення

5.1.1. Забезпечення ССПО під час їх застосування базується на своєчасно створених та належним чином забезпечених і підготовлених системах всебічного забезпечення ССПО.

Планування та здійснення заходів забезпечення ССПО здійснюється безперервно в рамках планування застосування ССПО та їх підготовки до застосування.

За характером завдань (заходів) забезпечення ССПО поділяється на розвідувальне, логістичне, медичне та морально-психологічне забезпечення, підтримка сил та правове забезпечення.

5.2. Основні питання розвідувального забезпечення

5.2.1. Розвідувальне забезпечення СпО – це комплекс заходів і дій зі збору, узагальнення, обробки та доведення розвідувальної інформації, які здійснюються для забезпечення потреб у розвідувальній інформації командувача, командирів та штабів військових частин (підрозділів) ССПО в інтересах підготовки та ведення СпО (СпД).

Головними органами, які здійснюють розвідувальне забезпечення СпО (СпД), є розвідувальні підрозділи штабів військових частин СпО (ОГ та тактичних груп СпО). Розвідувальне забезпечення здійснюється безперервно на всіх етапах підготовки та ведення СпО (СпД). Склад розвідувальних підрозділів штабів та порядок виконання завдань розвідувального забезпечення операції залежить від мети, цілей, завдань, наявного часу, умов підготовки і ведення СпО (СпД), сил та засобів, обмежень застосування.

Особливість розвідувального забезпечення СпО полягає в тому, що для створення сприятливих умов для застосування складових сил оборони, підрозділи ССПО є, як органами, які добувають розвідувальну інформацію у системі воєнної розвідки України, так і споживачами розвідувальної інформації. Потреби у розвідувальній інформації вимагають від персоналу розвідувальних підрозділів володіння широким спектром знань у воєнній, політичній, економічній, інформаційній, соціальній, культурній та інших сферах.

Детальніше питання розвідувального забезпечення спеціальної операції наведено у Статуті "Розвідка в спеціальній операції."

5.3. Основні питання логістичного забезпечення

5.3.1. У якості формалізованого визначення поняття логістики використовується визначення НАТО.

Логістичне забезпечення – це комплекс заходів і дій з планування та здійснення переміщення та забезпечення військ (сил), який застосовується до аспектів військових операцій, пов'язаних із наступними видами діяльності:

- а)** проектування, розробка (модернізація та модифікація), закупівля, зберігання, транспортування, розподіл, технічне обслуговування та ремонт, евакуація та утилізація матеріальних засобів;
- б)** транспортування особового складу;
- в)** закупівля або будівництво, технічне обслуговування, експлуатація та реалізація військових об'єктів;
- г)** закупівля або надання послуг з харчування, лазне-прального обслуговування, тощо.

5.3.2. Логістичне забезпечення організовується і здійснюється з метою підтримки та забезпечення виконання завдань, надаючи можливість підрозділам діяти відповідно до визначених завдань максимально використовуючи свій потенціал та наявні спроможності.

Мета логістичного забезпечення досягається своєчасним, з мінімальними витратами, постачанням необхідних конкретному споживачу матеріальних засобів та послуг відповідної якості і відповідної кількості у визначене місце та визначений час.

5.3.3. Основними завданнями логістичного забезпечення є: визначення потреби військ (сил) в матеріальних засобах (далі – МЗ); проектування, розроблення (модернізація та модифікація) МЗ; організація прийому МЗ від старшого ешелону та їх постачання до підрозділів; освоєння особовим складом зразків озброєння, військової техніки (далі – ОВТ), технічних засобів, організація безаварійної та безпечної їх експлуатації, своєчасне відновлення технічної готовності зразків, пошкоджених у ході операцій (бойових дій); створення запасів МЗ, їх накопичення, ешелонування, відновлення замість витрачених та втрачених, утримання у стані, який забезпечує своєчасне приведення їх у готовність до застосування (використання за призначенням) та розосередження відповідно до завдань; забезпечення військ (сил) МЗ та послугами; організація військових перевезень особового складу та МЗ усіма видами транспорту; списання МЗ, що не підлягають відновленню, непридатні для подальшого використання та їх подальша утилізація; закупівля або будівництво, технічне обслуговування, експлуатація об'єктів військової інфраструктури; організація управління системою логістичного забезпечення частини, підрозділу.

5.3.4. Логістичне забезпечення Збройних Сил організовується і здійснюється за функціональною ознакою.

Основними функціональними сферами логістичного забезпечення Збройних Сил є:

- а)** забезпечення МЗ та послугами;
- б)** технічне обслуговування та відновлення (ремонт);
- в)** забезпечення переміщення та перевезення (транспортування);

г) інфраструктурне забезпечення.

Функція забезпечення МЗ та послугами полягає у накопиченні до встановлених норм запасів МЗ, своєчасного забезпечення ними військ (сил), збереженні та підтриманні цих засобів у стані, який забезпечує своєчасне приведення їх у готовність до застосування (використання за призначенням), поповненні запасів МЗ у військах (силах) замість витрачених і втрачених, надання послуг та задоволення побутових потреб військ (харчування особового складу, торгівельно-побутове та лазне-пральне обслуговування тощо).

Забезпечення МЗ здійснюється відповідно до класів постачання:

- а) клас I – продовольство (продукти харчування та корм), що споживаються особовим складом та тваринами, для якого встановлені єдині норми;
- б) клас II – предмети постачання, що видаються за нормами, установленими штатами та таблицями до них (озброєння та зброя, військова техніка та технічні засоби, обмундирування та спорядження, інструменти, запасні частини тощо);
- в) клас III – усі види нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів, паливо;
- г) клас IV – предмети постачання, норми видачі яких не визначені встановленими штатами та таблицями (фортифікаційні та будівельні матеріали);
- д) клас V – різні види ракет, боєприпасів, вибухових та хімічних речовин.

5.3.5. В мирний час забезпечення МЗ здійснюється централізовано за схемою: промисловість (виробник, постачальник) – центр забезпечення – військова частина – підрозділ або децентралізовано: промисловість (виробник, постачальник) – військова частина – підрозділ.

В особливий період забезпечення МЗ здійснюється за рахунок запасів, створених у мирний час та за рахунок надходження від підприємств національної економіки – виконавців мобілізаційних завдань (замовлень) на особливий період.

5.3.6. Функція технічного обслуговування та відновлення ОВТ полягає у підтримуванні справності (працездатності) зразків ОВТ під час їх зберігання (що забезпечує їх своєчасне приведення у готовність до застосування (використання за призначенням), під час експлуатації, профілактику пошкоджень, своєчасного відновлення їх при виході із ладу (пошкодженнях).

Технічне обслуговування – це комплекс організаційно-технічних заходів із забезпечення безаварійної роботи ОВТ в процесі довготривалої і інтенсивної експлуатації.

Головним завданням ремонту ОВТ є своєчасне усунення пошкоджень, які виникли або отримали ремонтпридатні зразки ОВТ (відмов) і приведення їх у працездатний або справний стан (повне або часткове відновлення їх ресурсу). Ремонт ОВТ є основним джерелом поповнення їх втрат в ході операцій (бойових дій).

Організація ремонту включає: визначення імовірних втрат зразків ОВТ та розподіл їх по видах ремонту; вибір та підготовку місць (районів) розгортання ремонтно-відновлювальних органів (далі – РВО); розміщення сил і засобів РВО на місцевості; розгортання сил і засобів РВО; налагодження виробничого процесу; визначення порядку та термінів ремонту ОВТ; постановку завдань ремонтно-відновлювальним органам; управління процесом ремонту.

Створена система технічного обслуговування та відновлення ОВТ повинна забезпечити виконання завдань на кожному рубежі логістичного забезпечення та мати резервування сил і засобів для забезпечення безперебійності в роботі з урахуванням впливу противника. Забезпеченість РВО (підрозділів) ремонтними комплектами (запасними частинами) має вирішальний вплив на термін, протягом якого ОВТ можуть бути відновлені та повернуті до строю.

5.3.7. Функція переміщення та перевезення (транспортування) полягає у проведенні своєчасного планування та організації перевезення військ, підвезенні (подачі) МЗ, їх евакуації всіма видами транспорту, підготовки і розподілу транспортних засобів, розгортанні транспортних комунікацій, організації їх технічного обслуговування та прикриття, розгортанні і застосуванні мережі польових магістральних трубопроводів для виконання визначених завдань, контролі виконання переміщення.

Планування перевезення військ та підвезення МЗ в інтересах ЗС України, диспетчерський контроль за їх виконанням усіма видами транспорту організовується КСЛ ЗС України.

Підвезення МЗ планується під керівництвом начальників підрозділів логістичного забезпечення органів військового управління, які несуть відповідальність за своєчасне підвезення і використання всіх видів шляхів сполучення і транспортних засобів (у тому числі тих, які належать до нижчих ланок).

У ході планування: визначаються загальні обсяги підвезення за угруповання військ (сил) відповідно до їх завдань, потреб, ресурсів, що відпускаються; розподіляються обсяги підвезення за видами транспорту і встановлюються черговість та строки його виконання; доводяться завдання щодо перевезення до відповідних органів управління військових сполучень, перевезень автомобільним транспортом, а у ВМС ЗС України – до органів управління допоміжним флотом, підрозділів забезпечення МЗ за класами постачання; інформуються начальники родів військ та спеціальних військ про прийнятий порядок і обсяги запланованого за їх заявками підвезення; організовується взаємоузгоджена робота всіх служб, які беруть участь у здійсненні і забезпеченні підвезення.

Начальники підрозділів, які відповідають за забезпечення МЗ подають до підрозділу військових перевезень та транспортування пропозиції до плану підвезення МЗ та організовують своєчасну підготовку вантажів до перевезень і відправлення (видачу) їх за призначенням.

Начальники підрозділів військових перевезень та транспортування, відповідно до поставлених завдань планують і забезпечують виконання

перевезень відповідними видами транспорту за обсягами і в терміни визначені планом підвезення.

У ході операцій (бойових дій) підвезення МЗ організовується і здійснюється з таким розрахунком, щоб забезпечувалось своєчасне та безперерйне поповнення добових витрат і втрат МЗ у військах (силах) та підтримання встановлених запасів.

Автомобільний транспорт у військових частинах (підрозділах) логістичного забезпечення, автомобільних частинах (частинах матеріального забезпечення) КСЛ, видів ЗС України, ОК і військовій ланці є основним. Як правило, автомобільні частини (підрозділи) використовуються для підвозу вантажів, відповідно: КСЛ ЗС України – до військових частин логістичного забезпечення видів ЗС України та ОК; ОК – до батальйонів логістики бригад, в окремих випадках – до вогневих позицій артилерії, минаючи проміжні ланки. У разі необхідності для підвезення МЗ із вищестоящої ланки можуть залучатись автомобільні частини (підрозділи) нижчої.

5.3.8. Функція інфраструктурного забезпечення полягає у здійсненні комплексу заходів з утримання інфраструктури логістичного забезпечення, виконання заходів забезпечення їх живучості, створення необхідних житлово-побутових умов для військ (сил) при їх розквартируванні (розміщенні) як в стаціонарних так і в польових умовах.

Основними завданнями інфраструктурного забезпечення є:

а) визначення потреби та забезпечення військової частини (підрозділу) земельними і водними ділянками, фундами та відповідними комунікаціями (мережами), необхідними для належного виконання завдань;

б) ведення бази даних щодо наявних земельних і водних ділянок, фондів та комунікацій (об'єктів інфраструктури логістичного забезпечення та комунікацій) національної економіки, що можуть бути використані для виконання завдань;

в) планування інфраструктурного забезпечення;

г) встановлення вимог до об'єктів інфраструктури логістичного забезпечення та її розвиток, участь у плануванні та здійсненні заходів обладнання території щодо забезпечення логістичних потреб;

д) удосконалення існуючих об'єктів логістичної інфраструктури, створення (розгортання) нових (баз, складів, шляхів підвозу, ремонту ОВТ, автомобільних шляхів, залізничних напрямків та станцій, перенавантажувальних районів на можливих бар'єрних рубежах, тощо);

е) планування розквартирування військ (сил).

Інфраструктурне забезпечення включає: закупівлю, оренду, утримання та удосконалення об'єктів логістичного забезпечення (для зберігання МЗ, проведення технічного обслуговування і ремонту ОВТ, розміщення особового складу (у польових умовах – розгортання в місцях розташування військових частин (підрозділів) оперативних баз (польових таборів, польових складів, польових ремонтних майстерень), їх обладнання мережами енергопостачання, обігріву, водопостачання та каналізації (утилізації відходів життєдіяльності),

системами охорони та оборони, під'їзними шляхами; організацію їх експлуатації та утримання в робочому стані тощо; створення необхідних житлово-побутових умов для військових частин (підрозділів), як у стаціонарних, так і польових умовах, сприяння прийманню, зосередженню та подальшому висуванню військ; відновлення та технічне обслуговування військових комунікацій, сприяння захисту навколишнього середовища.

5.4. Логістичне забезпечення в різних видах бойових (спеціальних) дій

5.4.1. Під час планування логістичного забезпечення операції угруповання ССпО, слід враховувати, що ця операція за складом військ (сил), що беруть у ній участь, є загальновійськовою, а за метою, характером, видами дій і способами виконання завдань – спеціальною.

Логістичне забезпечення військових частин ССпО здійснюється з опорою на стаціонарні склади, ремонтні, інші підрозділи (установи), місцеву промислово-економічну і ремонтну базу за територіальним принципом через підрозділи логістичного забезпечення військових частин ССпО.

Під час підготовки та в ході ведення спеціальної операції на тимчасово зайнятій противником території (на території противника) можуть створюватися спеціальні запаси МЗ для забезпечення спеціальних бойових (спеціальних) дій військових частин (підрозділів) зі складу угруповання ССпО у подальшій спеціальній операції.

При веденні спеціальної операції основні зусилля логістичного забезпечення зосереджуються на забезпеченні підрозділів (органів) ССпО при виведенні частин (підрозділів) у тил противника (райони виконання завдань) та веденні спеціальних бойових (спеціальних) дій.

Особлива увага приділяється:

- а)** підтриманню стійкого та безперервного управління системою логістичного забезпечення, організації взаємодії;
- б)** збору і аналізу відомостей з логістичної обстановки, що склалася у підрозділах СпО;
- в)** постійному уточненню завдань з логістичного забезпечення;
- г)** організації поповнення запасів МЗ у підрозділах СпО замість витрачених і втрачених;
- д)** організації заходів щодо забезпечення боєздатності ОВТ, своєчасного відновлення максимально можливої кількості ОВТ, що вийшли з ладу;
- е)** контролю за станом ОВТ та своєчасним виконанням завдань логістичного забезпечення;
- ж)** використанню місцевої промислово-економічної та ремонтної бази.

У ході операції начальники органів управління логістичного забезпечення військових частин (підрозділів) СпО постійно уточнюють обстановку, що склалася у військах (силах) з питань логістичного забезпечення. За необхідності уточнюють завдання логістичного забезпечення та проводять заходи, спрямовані на забезпечення успішного виконання завдань.

Пошкоджені зразки ОВТ, які потребують середнього ремонту, евакууються в найближчі ремонтно-відновлювальні органи. ОВТ, яка підлягає капітальному ремонту, евакуюється на станції завантаження для відправлення у військові частини (установи) КСЛ, ремонтні підприємства держави та МО України.

Особливістю логістичного забезпечення угруповання ССПО у ході спеціальної операції є ведення спеціальних бойових (спеціальних) дій у декількох операційних зонах (районах), які можуть розміщуватися на значній відстані від операційних баз, та необхідності одночасного забезпечення великої кількості підрозділів (органів) різної відомчої належності, що діють у відриві від підрозділів логістичного забезпечення. Це передбачає:

- а) постійне поповнення (створення) запасів МЗ;
- б) своєчасне проведення технічного обслуговування ОВТ;
- в) першочергове і повне логістичне забезпечення військових частин (підрозділів) ССПО, які знаходяться на безпосередній підготовці до виконання завдань в операції;
- г) забезпечення підрозділів (органів) ССПО у районах виконання завдань;
- д) організацію взаємодії усіх органів управління логістичного забезпечення в інтересах підрозділів (органів) ССПО, які виконують найбільш важливі завдання;
- е) організацію логістичного забезпечення повітряних десантів, які плануються для забезпечення бойових дій підрозділів (органів) ССПО;
- ж) логістичне забезпечення авіаційних підрозділів, призначених для забезпечення виведення підрозділів (органів) ССПО у райони виконання завдань;
- з) підготовку ОВТ до автономних дій;
- и) створення додаткових запасів ракет і боєприпасів у підрозділах (органах) ССПО, МЗ у підрозділах логістичного забезпечення (підрозділах забезпечення);
- к) організацію пошуково-рятувальної та евакуаційної служби.

Поповнення запасів МЗ військових частин (підрозділів) ССПО у районах тимчасово зайнятих противником (на території противника) здійснюється повітряним транспортом, з максимальним використанням трофеїв та місцевих ресурсів. Усі заходи організуються і здійснюються так, щоб не розкривався замисел майбутніх дій СпО.

5.5. Особливості логістичного забезпечення повітряного компоненту ССПО

5.5.1. Основною метою логістичного забезпечення повітряного компоненту ССПО є безперервне забезпечення оперативного підпорядкованого підрозділу (окремих літаків, гелікоптерів) на аеродромах базування, у пунктах постійної дислокації, нових позиційних районах та на позиціях бойового чергування, в умовах протидії противника.

До основних заходів логістичного забезпечення повітряного компоненту належать:

- а) взаємодія з логістикою ПС ЗС України, щодо першочергового, якісного та безперервного забезпечення повітряного компоненту ССПО;

- б) повне забезпечення заходів відновлення ОВТ;
- в) поповнення запасів МЗ до нормативних та створення запасів МЗ у визначених розмірах на оперативних аеродромах, у нових позиційних районах та на позиціях бойового чергування;
- г) всебічна підготовка сил і засобів логістичного забезпечення, особливо засобів евакуації, ремонту і технічного обслуговування ОВТ;
- д) раціональний розподіл сил і засобів логістичного забезпечення.

При організації логістичного забезпечення створюються і підтримуються у встановлених обсягах запаси МЗ. Вживаються заходи щодо: розосередження і укриття літаків й особового складу; визначення аеродромів (площадок) маневру, розосередження, запасних аеродромів. Сили і засоби, які виділяються на такі аеродроми готуються до забезпечення прийому і польотів авіаційної техніки, а також вживаються інші заходи, які спрямовані на успішне вирішення завдань логістичного забезпечення.

Забезпечення зенітними керованими ракетами здійснюється за рахунок військових запасів, які знаходяться у військових частинах зенітних ракетних військ ПС ЗС України, а також забезпеченням з центрів забезпечення, арсеналів, баз та складів ПС ЗС України та КСЛ ЗС України.

5.6. Основні питання медичного забезпечення

5.6.1. Медичне забезпечення – комплекс заходів, спрямованих на збереження боєздатності підрозділів СпО (СпП), яке досягається збереженням та зміцненням здоров'я особового складу, запобіганням виникнення і поширення захворювань, своєчасним надання медичної допомоги пораненим і хворим, їх лікуванням, медичною реабілітацією та як найшвидшим відновленням їх працездатності, виконанням заходів медичного постачання.

Короткі терміни реагування, що притаманні ССпО, вимагають відповідних заходів медичного забезпечення. СпО вимагають мати можливості щодо високої мобільності. Медичне забезпечення, як правило, в районах виконання завдань включає надання першої медичної допомоги, забезпечує первинний санітарний догляд, спеціалізоване обезболювання, реанімацію. В залежності від характеру виконання завдань (застосування ССпО) та обмежень щодо викриття, чітко визначаються маршрути евакуації та необхідні процедури.

Особливостями медичного забезпечення підрозділів СпО (СпП), що знаходяться в районах виконання завдань, є завчасне комплектування їх необхідною кількістю сил та засобів медичного забезпечення, у тому числі для здійснення медичної евакуації способом “за собою”. При цьому передбачається можливість проведення медичної евакуації вертольотами або передача поранених медичним підрозділам інших військових частин чи безпосередньо в заклади Міністерства охорони здоров'я України.

5.6.2. У районах виконання завдань першу медичну допомогу пораненим і хворим надають безпосередньо самі військовослужбовці.

Під час дій підрозділів СпО поблизу районів, які контролюються рухом опору (ірегулярними формуваннями), поранені та хворі, з дозволу керівника ОВУ (командира військової частини), можуть розміщуватися в їх медичних установах.

У разі неможливості евакуації, поранені та хворі укриваються в заздалегідь підібраних, обладнаних і добре замаскованих місцях або у місцевого населення, які лояльно ставляться до військовослужбовців ЗС України.

При перенацілюванні підрозділів СпО (СпП), які мають поранених і хворих, для дій в інших районах, командиром підрозділу визначається ступінь готовності підрозділу до подальшого виконання поставлених завдань та доповідається командирі військової частини СпО.

У разі прийняття командиром військової частини СпО рішення щодо подальшого виконання підрозділом СпО (СпП) завдань, пораненим і хворим залишають зброю, продовольство та медикаменти, а для догляду за ними і їх охорони можуть виділятися військовослужбовці, по можливості організовується радіозв'язок із ОВУ (військовою частиною).

Після повернення особового складу підрозділу СпО (СпП) з районів виконання завдань в розташування своїх сил, здійснюється його медичне обстеження, лікування, за потреби, проводяться заходи психологічної реабілітації та відновлення боєздатності в медичних та інших спеціалізованих установах (закладах).

Детальніше питання медичного забезпечення спеціальної операції наведено у Статуті "Медичне забезпечення в спеціальній операції."

5.7. Основні питання морально-психологічного забезпечення

5.7.1. Морально-психологічне забезпечення – це вид забезпечення, який має за мету формування, підтримання та поновлення морально-психологічного стану особового складу ССпО, необхідного для успішного виконання завдань за призначенням.

У ході підготовки до застосування підрозділів СпО (СпП) морально-психологічне забезпечення спрямовується на формування морально-бойових (моральних, військово-професійних, психологічних (психофізіологічних) тощо) якостей особового складу, які визначають зміст і сформованість морально-психологічного стану, відображають готовність і здатність особового складу до активних та організованих дій у бойових умовах.

Під час застосування морально-психологічне забезпечення спрямовується на підтримання та відновлення морально-психологічного стану особового складу на рівні, необхідному для успішного виконання поставлених завдань.

5.7.2. Основними завданнями морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування підрозділів СпО (СпП) є:

а) оцінка суспільно-політичної обстановки в районах виконання завдань, прогнозування можливих варіантів її розвитку, визначення ставлення населення до наших військ та до їх дій;

б) оцінка морально-психологічного стану особового складу та прогнозування динаміки його можливих змін;

в) аналіз психологічних умов виконання бойових завдань, прогнозування можливого їх впливу на морально-психологічний стан та поведінку особового складу, визначення вимог щодо його психологічної стійкості та психологічної готовності до виконання завдань за призначенням;

г) аналіз та прогнозування динаміки соціальних процесів у підрозділах, виявлення існуючих соціально-правових проблем, потреб і запитів військовослужбовців та членів їх сімей;

д) аналіз культурних та духовних запитів особового складу, забезпечення умов організації дозвілля і відпочинку військовослужбовців з урахуванням завдань що стоять перед силами та умов їх виконання;

е) врахування загроз воєнно-політичної та бойової обстановки під час планування та організації морально-психологічного забезпечення;

ж) оперативне доведення до особового складу рішень військово-політичного керівництва держави з питань оборони, підготовки та застосування ССпО, наказів командувача (командирів, начальників), та роз'яснення їх важливості і необхідності безумовного виконання;

з) виховання в особового складу почуття патріотизму, відповідальності за дотримання положень Конституції України, вірності Військовій присязі, Бойовому прапору, бойовим традиціям, дисциплінованості, готовності до саможертвності в ім'я Батьківщини;

и) роз'яснення особовому складу норм міжнародного гуманітарного права, вимог щодо екологічної безпеки, особливостей поведінки з цивільним населенням, військовополоненими тощо та необхідності їх дотримання в бойових умовах;

к) формування та підтримання у особового складу необхідного рівня морально-психологічного стану, злагодженості та згуртованості військовослужбовців на основі бойового братерства;

л) формування психічної стійкості та керованості особового складу, забезпечення спроможності витримувати ним нервово-психологічні навантаження, зберігати боєдатність в умовах впливу психотравмуючих факторів;

м) участь в організації заходів щодо захисту від негативного інформаційно-психологічного впливу противника на особовий склад;

н) організація взаємодії та налагодження зв'язків з органами державної влади, місцевого самоврядування, політичними та громадськими організаціями, засобами масової інформації, керівниками закладів та установ культури з метою можливого використання цивільної інфраструктури в інтересах морально-

психологічного забезпечення підготовки та застосування ССпО, проведення спільних заходів тощо;

о) організація внутрішньо-комунікаційної роботи командирів (начальників) з особовим складом підрозділу, шляхом проведення командирського (бойового) інформування, аналізу проведених дій та інших заходів;

п) цільове доведення наказів командувачів, командирів (начальників), організація бойового інформування особового складу про хід підготовки і ведення операцій (бойових дій);

р) мобілізація (мотивація) військовослужбовців на безумовне виконання поставлених завдань;

с) організація інформаційно-роз'яснювальної роботи в районах дій підрозділу з питань практичної реалізації соціальних гарантій військовослужбовців та членів їх сімей, зокрема через ЗМІ, соціальні мережі тощо;

т) поширення бойового досвіду, прикладів мужності, прикладів героїзму, взаємодопомоги, товариських взаємовідносин, традицій бойового братерства;

у) організація заходів задоволення духовно-релігійних потреб військовослужбовців (душпастирська опіка);

ф) прогнозування та оцінювання рівня психогенних втрат серед особового складу;

х) надання первинної психологічної допомоги військовослужбовцям безпосередньо в районах (місцях) виконання завдань за призначенням; надання психологічної допомоги особовому складу на пунктах психологічної допомоги, а також евакуація осіб, які потребують спеціалізованої психологічної допомоги до лікувальних закладів (установ);

ц) психологічне супроводження та психологічне відновлення військовослужбовців, корегування їх морально-психологічного стану та підвищення рівня психологічної готовності до виконання завдань за призначенням;

ч) організація заходів декомпресії (психологічного відновлення) особового складу військових частин (підрозділів), що підлягають виведенню з району проведення спеціальної операції.

5.7.3. Морально-психологічне забезпечення підготовки і застосування підрозділу в спеціальних операціях організується за трьома напрямками:

- а)** моральна підтримка;
- б)** психологічне забезпечення;
- в)** соціальна робота.

Моральна підтримка – це цілеспрямована діяльність командирів (начальників), посадових осіб структурних підрозділів морально-психологічного забезпечення щодо впливу на свідомість особового складу, налагодження внутрішньо-комунікаційного процесу, системного та цільового проведення інформаційно-роз'яснювальної, національно-історичної, соціальної роботи з

особовим складом військ (сил), організації і проведення комплексу заходів із захисту від негативного інформаційно-психологічного впливу противника, систематичного аналізу проведених дій, координації задоволення духовно-релігійних потреб військовослужбовців, забезпечення культурологічних потреб військовослужбовців, організації відпочинку, дозвілля і відновлення особового складу військ (сил), поширення здорового способу життя.

Складовими моральної підтримки є: внутрішньо-комунікаційна робота; інформаційний супровід; національно-патріотична робота; культурологічна робота, організація дозвілля та відпочинку.

Психологічне забезпечення – цілеспрямована діяльність командирів (начальників), службових осіб структур морально-психологічного забезпечення з метою психологічного відбору, формування, підтримання і відновлення в особового складу військ (сил) психологічної готовності до виконання завдань, емоційно-вольової стійкості до негативних психологічних чинників у будь-яких умовах обстановки, зниження психогенних втрат та збереження психічного здоров'я військовослужбовців.

Складовими психологічного забезпечення є: психологічне діагностування; психологічна підготовка; психологічний супровід.

Соціальна робота – це цілеспрямована професійна діяльність органів військового управління, командувачів, командирів (начальників), посадових осіб структурних підрозділів морально-психологічного забезпечення, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній єдності, а також наснаженню та незалежності військовослужбовців, залучає урядові і неурядові організації, суспільні структури до вирішення їх проблем та членів їх сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах, покращення якості їх життя та добробуту на засадах принципів соціальної справедливості, дотримання прав людини, колективної відповідальності та поваги, протидії факторам соціального виключення та сприяє дотриманню прав людини.

Метою морально-психологічного забезпечення спеціальної операції є формування та підтримання та відновлення морально-психологічного забезпечення особового складу підрозділу на рівні, необхідному для успішного виконання завдань та створення необхідних передумов для подальших дій.

5.7.4. Після проведення спеціальної операції у разі необхідності надається первинна психологічна допомога і реабілітація військовослужбовців, які отримали бойові психічні травми, дані заходи здійснюються безпосередньо в підрозділі на пункті психологічної допомоги, або на пункті збору поранених і хворих психологом підрозділу, а також силами і засобами посилення психологічного забезпечення старшого начальника.

Особовий склад, який отримав бойові психічні травми і вимагає кваліфікованої психологічної допомоги, направляється в центри психологічної допомоги і реабілітації транспортом, призначеним для евакуації поранених і хворих.

Робота з надання допомоги військовослужбовцям, які отримали бойові психічні травми та їх евакуація здійснюються в тісній взаємодії спеціалістів

психологічної і медичної служб.

5.8. Основні питання підтримки сил в ході спеціальної операції

5.8.1. Підтримка сил в ході спеціальної операції – це комплекс взаємопов'язаних організаційних і практичних заходів, які здійснюються для створення сприятливих умов для забезпечення успішної підготовки і ефективного застосування сил і засобів ССпО та збереження їхньої боєздатності під час виконання визначених завдань.

Основними складовими підтримки є:

- а)** електронна підтримка радіоелектронної боротьби;
- б)** інженерна підтримка;
- в)** хімічний, біологічний, радіологічний, ядерний захист;
- г)** геоінформаційна підтримка.

Основними завданнями підтримки в ході спеціальної операції є:

- а)** здійснення організації та планування заходів підтримки;
- б)** організація підготовки до виконання завдань за призначенням особового складу;
- в)** забезпечення Сил спеціальних операцій, озброєнням, військовою технікою та матеріально-технічними засобами за номенклатурою Сил підтримки.

5.8.2. Електронна підтримка радіоелектронної боротьби – комплекс технічних заходів щодо пошуку, перехоплення, виявлення та визначення положення радіоелектронних засобів у бойових порядках (на місцевості) за їх радіовипромінюванням.

Електронна підтримка радіоелектронної боротьби планується начальником штабом військової частини СпО та при необхідності організовується взаємодія з підрозділами РЕБ сил оборони для здійснення радіоелектронного подавлення БПЛА, радіокерованих СВП, пошук, перехоплення, виявлення та визначення положення радіоелектронних засобів за їх радіовипромінюванням в районах виконання завдань.

5.8.3. Інженерна підтримка в ході спеціальної операції – один із видів підтримки військових частин, підрозділів СпО, що являє собою комплекс заходів щодо інженерної підготовки штабів, підрозділів СпО, об'єктів та місцевості, які здійснюються з метою їх своєчасного та прихованого розгортання, проведення ними маневру, створення необхідних умов для успішного виконання поставлених завдань, підвищення рівня захисту підрозділів СпО (СпП) та об'єктів від засобів ураження противника, завдання противнику втрат та ускладнення його дій.

Завдання інженерної підтримки: інженерна підтримка мобільності підрозділів СпО; інженерні заходи щодо обмеження мобільності сил та засобів противника; інженерні заходи щодо підвищення живучості та безпеки

застосування підрозділів СпО і об'єктів; загальна інженерна підтримка підрозділів СпО.

Інженерна підтримка мобільності військових частин, підрозділів СпО (СпП) в себе включає: інженерна розвідка противника та місцевості; пророблення проходів у мінно-вибухових загородженнях, позначення замінованих районів (ділянок) та їхнє розмінування під час виведення підрозділів СпО (СпП) у райони виконання завдань та під час їх повернення (евакуації) після виконання завдань.

На мобільність дій підрозділів СпО (СпП) здійснюють вплив характер місцевості, погодні умови та дії противника. Найбільш негативний вплив на мобільність підрозділів СпО має руйнування переходів через перешкоди, а також застосування противником інженерних загороджень, особливо мінно-вибухових та встановлених дистанційно.

З метою забезпечення мобільності та мінімізації впливу перешкод на підрозділи СпО командири повинні:

- а) прогнозувати наявність перешкод та їх характер;
- б) планувати порядок подолання можливих перешкод;
- в) забезпечити раннє виявлення інформації про перешкоди із залученням всіх видів розвідки;
- г) постійно проводити тренування (навчання) з подолання перешкод.

Для забезпечення приховування дій у разі виявлення перешкод, підрозділи СпО повинні здійснювати по чергово такі дії:

- а) обійти перешкоду;
- б) за неможливості обходу – подолати перешкоду за допомогою штатних сил та засобів;
- в) за неможливості обходу та подолання перешкоди за допомогою штатних сил та засобів – організувати залучення інженерно-саперних підрозділів СпО.

Інженерні заходи щодо обмеження мобільності сил та засобів противника в себе включають: інженерна розвідка противника та місцевості; влаштування інженерних загороджень як вибухових, так і невибухових; використання інженерних боєприпасів для виконання диверсійних заходів, здійснення руйнувань посилення перешкод природного походження під час виконання підрозділами ССпО спеціальних завдань;

Інженерні заходи щодо обмеження мобільності сил та засобів противника в ході спеціальних операцій здійснюються з метою руйнування його планів висування (наступу) та ненадання йому змоги використовувати місцевість.

Для прикриття районів (місць) базування підрозділів СпО здійснюється влаштування інженерних загороджень як вибухових, так і невибухових.

Інженерні заходи щодо підвищення живучості та безпеки застосування підрозділів СпО і об'єктів в себе включають: інженерна розвідку противника та місцевості; влаштування захисних споруд на пунктах управління; проведення інженерних заходів безпеки застосування підрозділів СпО і об'єктів щодо маскуванню сил та об'єктів, імітації їх дій в районах розгортання пунктів управління та базових таборах.

Інженерні заходи щодо підвищення живучості та безпеки застосування підрозділів СпО включають всі аспекти захисту особового складу, ОВТ та МТЗ від впливу зброї противника та його систем виявлення, а також включаючи інженерні заходи щодо ведення противника в оману.

Командири військових частин та підрозділів СпО повинні постійно вживати заходів для зниження рівня уразливості підпорядкованих сил і засобів. З метою посилення штабів, підрозділів СпО для підвищення їх живучості можуть залучатися інженерні підрозділи СпО в межах наявних ресурсів та відповідно до пріоритетів їх застосування. Військово-інженерні заходи повинні включати завдання, які потребують спеціальної підготовки або технічних засобів. Заходи щодо зменшення уразливості починаються з застосування всіх наявних засобів маскування та об'єктів укриття природного та штучного походження і продовжуються шляхом влаштування бойових позицій та захисних споруд. Постійно, як тільки дозволяє час та обстановка, фортифікаційне обладнання позицій та районів повинно удосконалюватися. Для ведення противника в оману командирами підрозділів СпО організують та здійснюють заходи імітації, утримання хибних місць базування, районів розгортання ПУ, та базових таборів.

Загальна інженерна підтримка військових частин, підрозділів СпО в себе включає: інженерну розвідку противника і місцевості; застосування табельних засобів інженерного озброєння для очищення води також постачання електроенергії від військових електроустановок автономного живлення в районах пунктів управління та базових таборах.

Загальна інженерна підтримка передбачає забезпечення підрозділів СпО інженерною технікою та майном, іншими ресурсами, застосування інженерно-технічних знань і вмінь під час виконання інженерних заходів, які виконуються додатково до безпосередньої підтримки спеціальної операції.

Військові частини, підрозділи СпО під час виведення підрозділів СпО (СпП) у райони виконання завдань та виконання спеціальних завдань виконують завдання інженерної підтримки самостійно.

Інженерні підрозділи СпО виконують найскладніші завдання інженерної підтримки, які вимагають спеціальної підготовки особового складу, застосування інженерних боєприпасів та інженерної техніки.

Загальне керівництво організацією інженерної підтримки частин (підрозділів) здійснює командир військової частини (підрозділу) СпО. Організаторами інженерної підтримки є штаби і безпосередньо начальник інженерної служби.

5.8.4. Хімічний, біологічний, радіологічний та ядерний захист в ході спеціальної операції – комплекс заходів з планування та виконання завдань спрямованих на виключення або максимального зменшення втрат підрозділів СпО (СпП) під час дій в умовах хімічного, біологічного, радіологічного та ядерного (далі – ХБРЯ) зараження, посилення їх захисту з застосуванням аерозолів, а також забезпечення вогневого ураження противника із застосуванням вогнеметної зброї.

ХБРЯ загрози можуть спричинити утворення складної ХБР обстановки. Вплив уражаючих факторів ЗМУ або руйнування ХБРЯ небезпечних об'єктів може призвести до значних втрат особового складу підрозділів ССпО та порушити хід виконання бойових завдань щодо досягнення цілей спеціальної операції або поставити під загрозу зриву її проведення. ССпО повинні бути готові до проведення спеціальних операцій в умовах ризику реалізації (виникнення) ХБРЯ загрози.

Командири військових частин, підрозділів СпО повинні вживати всіх можливих заходів запобігання реалізації ХБРЯ загроз та уникнення впливу їх уражаючих факторів на особовий склад, озброєння та військову техніку.

Основні принципи захисту від ХБРЯ загроз полягають у своєчасному виявленні ХБРЯ загроз, послабленні, запобіганні або уникненні впливу їх уражаючих факторів на підрозділи СпО.

Завдання ХБРЯ захисту: оцінювання ХБР обстановки; підтримання живучості підрозділів СпО в умовах ХБРЯ зараження; управління ризиками реалізації ХБРЯ загроз; посилення захисту підрозділів СпО із застосуванням аерозолів; вогневе ураження противника із застосуванням вогнеметної зброї.

Оцінювання ХБР обстановки включає: відпрацювання та надання пропозицій з організації ХБРЯ захисту; збір, обробку та обмін інформацією про ХБР обстановку; оповіщення штабів, підрозділів СпО про реалізацію ХБРЯ загроз; моделювання, імітацію та прогнозування впливу факторів ураження ХБРЯ загроз на частини та підрозділи СпО здійснюється під час планування та в ході проведення спеціальної операції.

Спеціальні операції передбачають сукупність проведення спеціальних і розвідувальних завдань підрозділами СпО (СпП), які проводяться на великій відстані від основних військ (сил). Ця особливість має сильні та слабкі сторони у заходах з запобігання або уникнення ХБРЯ зараження.

Сильною стороною є те, що застосування ворожими силами ЗМУ по підрозділам СпО (СпП) є малоімовірним. Для досягнення максимального нанесення втрат силам оборони, застосування ворожими силами ЗМУ з більшою ймовірністю буде здійснюватися по великим скупченням військ (сил). Однак слабкою стороною є те що, підрозділи СпО (СпП) виконують завдання самостійно від основних військ (сил) і мають обмежені можливості в засобах колективного захисту і можуть бути змушені повністю залишити райони базування або виконання завдань у випадку реалізації ХБРЯ загроз.

Командирам та штабам підрозділів СпО під час визначення районів (місць) базування, районів виконання розвідувальних і спеціальних завдань, слід враховувати наявність або рівень ризику реалізації ХБРЯ загроз, метеорологічні умови (швидкість та переважний напрямок вітру, температуру повітря, кількість опадів, пору року), наявність водних джерел, характеристику місцевості в операційному районі.

При застосуванні ворожими силами ЗМУ або навмисному (випадковому) руйнуванні ХБРЯ небезпечних об'єктів в операційному районі підрозділи СпО повинні зберігати безпечну відстань від уражаючих факторів ХБРЯ зараження.

Забезпечення функціонування мережі обміну інформацією про ХБР обстановку здійснюється від постів ХБРЯ спостереження в районах базування штабів, підрозділів ХБРЯ захисту та підрозділів СпО якими було виявлено факт застосування ЗМУ або навмисного (випадкового) руйнування ХБРЯ небезпечних об'єктів в ході виконання завдань, через служби ХБРЯ захисту військових частин до розрахунково-аналітичного центру та у зворотньому напрямку з метою одночасного та безперервного інформування командирів всіх рівнів про зміни в ХБР обстановці.

Підтримання живучості підрозділів СпО в умовах ХБРЯ зараження об'єднує заходи щодо застосування озброєння і засобів ХБРЯ захисту для зниження уразливості особового складу в умовах ХБРЯ зараження.

Для захисту від ХБРЯ зараження підрозділи СпО використовують засоби індивідуального захисту шкіри та органів дихання (далі – ЗІЗ). ЗІЗ забезпечують тимчасовий захист особового складу від впливу бойових отруйних речовин, біологічних агентів, радіоактивного пилу та деяких промислових токсичних речовин. З урахуванням особливостей застосування підрозділи ССпО, поповнення ЗІЗ може бути неможливим. Для підтримання живучості в ХБРЯ середовищі, підрозділи СпО використовують власні запаси ЗІЗ.

Командири підрозділів СпО при плануванні виконання розвідувальних та спеціальних завдань на підставі оцінки ХБР обстановки визначають рівень ризику реалізації ХБРЯ загроз в операційному районі з урахуванням характеру їх виконання. При низькому рівні ризику реалізації ХБРЯ загроз, командири підрозділів ССпО, можуть прийняти рішення не брати ЗІЗ через обмеження об'єму спорядження (транспорту) та ваги. Якщо підрозділи ССпО несподівано потрапляють в зону ХБРЯ зараження без ЗІЗ, для зменшення впливу ХБРЯ середовища особовий склад може вжити наступні заходи:

- а) закрити відкриті ділянки шкіри військовою формою одягу для мінімізації контакту шкіри з ХБРЯ речовинами;
- б) дихати через чисту, мокру тканину для зменшення потрапляння ХБРЯ речовинами у дихальні шляхи;
- в) використовувати тактичні окуляри для обмеження впливу і запобігання ураження очей;
- г) використовувати лшкву стрічку для герметизації верхньої військової форми одягу;
- д) здійснити негайну евакуацію до безпечного району (місця).

Підрозділи СпО мають обмежені можливості до використання засобів колективного захисту (далі – ЗКЗ). Усі вимоги до колективного захисту повинні узгоджуватись з командирами підрозділів військових формувань сил оборони які знаходяться в операційних районах СпО. При застосуванні ворожими силами ЗМУ або навмисному (випадковому) руйнуванні ХБРЯ небезпечних об'єктів в операційних районах СпО та рішенні старшого начальника щодо продовження виконання, розвідувальних, спеціальних завдань підрозділами СпО (СпП) в ХБРЯ середовищі, підрозділи СпО, які підпали під ХБРЯ зараження повинні

взаємодіяти з командирами підрозділів військових формувань сил оборони для забезпечення колективним захистом особовий склад.

Для зменшення психологічних і фізіологічних ефектів, що виникають в результаті тривалого використання ЗІЗ, необхідно використовувати ЗКЗ комплексно, що дозволить продовжити виконання розвідувальних і спеціальних завдань.

Управління ризиками реалізації ХБРЯ загроз – комплекс заходів, які виконуються з метою зменшення ймовірності потрапляння підрозділів СпО в зони ХБРЯ зараження, зменшення їх уразливості від уражаючих факторів ХБРЯ зараження та зменшення загальних втрат ОВТ та МТЗ.

Управління ризиками реалізації ХБРЯ загроз включає такі заходи: ведення розвідки ХБРЯ зараження та спостереження за ним; радіаційний, хімічний контроль; виконання режимно-обмежувальних заходів на зараженій території; проведення спеціальної обробки підрозділів СпО.

Розвідка ХБРЯ зараження та спостереження за ним полягає у наданні своєчасної та точної, розвідувальної інформації до командирів та штабів ССпО щодо ХБРЯ загроз для підтримки загальної оперативної інформації в районах виконання розвідувальних, спеціальних завдань.

Радіаційний, хімічний контроль організовується штабами частин та підрозділів СпО з метою отримання даних для оцінки боєздатності підрозділів СпО та визначення необхідного обсягу їх спеціальної обробки, дезактивації та дегазації МТЗ.

Підрозділи ХБРЯ захисту військових частин СпО мають обмежені можливості з проведення заходів дезактивації, дегазації та дезінфекції ділянок місцевості, шляхів та споруд і зазвичай ці заходи здійснюються підрозділами ХБРЯ захисту військових частин Сил підтримки.

Підрозділи СпО через характер їх застосування мають обмежені можливості у відновленні боєздатності після реалізації ХБРЯ загроз та потребують швидкого відновлення боєздатності. Для відновлення боєздатності підрозділів СпО організовуються заходи з проведення спеціальної обробки.

Спеціальна обробка підрозділів СпО організовується і здійснюється з метою дегазації, дезактивації, дезінфекції ОВТ, ЗІЗ та інших МТЗ.

Завдання ХБРЯ захисту такі, як посилення захисту підрозділів СпО із застосуванням аерозолів та вогневе ураження противника із застосуванням вогнеметної зброї не пов'язані з захистом від ХБРЯ загроз, але значно підвищують живучість та вогневу міць підрозділів СпО. З урахуванням особливостей застосування підрозділів СпО порядок їх виконання визначається їх командирами.

Посилення захисту підрозділів СпО із застосуванням аерозолів організовується і здійснюється з метою зниження ефективності засобів ураження противника, а також для введення противника в оману щодо дій підрозділів СпО (СпП), шляхом осліплення спостережних пунктів та розрахунків (скіпажів) вогневих засобів противника, маскування розташування.

Вогневе ураження противника із застосуванням вогнеметної зброї організовується та здійснюється з метою знищення живої сили противника, бойової легкоброньованої техніки, фортифікаційних та інших об'єктів.

Для вогневої підтримки підрозділів СпО (СпП) застосовуються вогнеметні розрахунки (пари) груп СпП.

ХБРЯ захист здійснюється силами та засобами військових частин, підрозділів СпО в усіх видах їх дій за будь-яких умов обстановки. Найскладніші та специфічні завдання ХБРЯ захисту виконуються підрозділами ХБРЯ захисту ССпО.

Загальне керівництво організацією ХБРЯ захисту частин (підрозділів) здійснює командир військової частини (підрозділу) СпО. Організаторами РХБ захисту є штаби і безпосередньо начальник служби РХБ захисту.

5.8.5. Геопросторова підтримка в ході спеціальної операції – комплекс взаємопов'язаних організаційних і практичних заходів, які здійснюються для задоволення потреб ССпО в усіх видах геопросторових даних (геопросторової інформації), необхідних для вивчення та оцінки місцевості під час прийняття рішень, плануванні, підготовці і проведенні спеціальних операцій (розвідувальних, спеціальних завдань), організації управління та взаємодії, створення сприятливих умов для постійного і об'єктивного визначення місць розташування наземних, повітряних, надводних та підводних керованих рухомих об'єктів військового призначення і ефективного застосування зброї та бойової техніки.

Завдання геопросторової підтримки: оперативне виправлення топографічних карт; створення та оновлення цифрових і електронних карт операційних зон (районів); виготовлення спеціальних карт, фотодокументів про місцевість; створення запасів топографічних, цифрових, електронних, спеціальних карт і доведення їх до штабів та підрозділів ССпО; збір та аналіз інформації про обстановку в операційних зонах (районах) в геопросторовому відношенні; геодезична прив'язка підрозділів ССпО.

В військових частинах СпО створюються запаси топографічних та спеціальних карт у відповідності до їх зон відповідальності з урахуванням дійсної потреби в них та смуг перекриття.

Для забезпечення приданих сил і засобів на час проведення спеціальної операції, поповнення бойових втрат топографічних карт та для використання як основу під час виготовлення спеціальних карт в військових частинах СпО створюється резерв.

Для підвищення надійності та оперативності забезпечення штабів та підрозділів СпО запас топографічних, спеціальних карт розосереджується у складі топографічних карт, секретних частинах (відділеннях) військових частин СпО.

Доставка топографічних, спеціальних карт та каталогів координат геодезичних пунктів у з'єднання організується начальником служби геопросторової підтримки військових частин СпО і здійснюється, як правило, транспортом військових частин СпО.

Видача топографічних та спеціальних карт підрозділам СпО (СпП) здійснюється зі складів військових частин СпО за погодженням начальником служби геопросторової підтримки, як правило, до постановки підрозділам СпО розвідувальних, спеціальних завдань.

Загальне керівництво організацією геопросторової підтримки частин (підрозділів) здійснює командир військової частини (підрозділу) СпО. Організаторами геопросторової підтримки є штаби і безпосередньо начальник служби РХБ захисту.

5.8.6. Забезпечення та поповнення втрат (витрат) озброєння, військової техніки, матеріально-технічних засобів за номенклатурою Сил підтримки здійснюються із арсеналів, баз, складів та відокремлених відділів зберігання сил оборони.

Головним джерелом поповнення запасів вибухових речовин інженерних та інших боєприпасів, які можуть бути використані в якості вибухівки під час виконання спеціальних завдань, розглядати таке, як здобуття їх у противника, а також в місцях закладання його на конспіративне зберігання поза межами військових об'єктів.

5.9. Основні питання правового забезпечення

5.9.1. Правове забезпечення – це комплекс заходів із нормативно-правового регулювання підготовки і ведення спеціальних операцій (застосування ССпО) у сучасних воєнних (збройних) конфліктах відповідно до вимог чинного законодавства України та міжнародного права.

Дії підрозділів СпО (СпП) відрізняються від операцій (бойових дій), що проводять інші угруповання військ (сил) ступенем фізичного та політичного ризику, способами і методами виконання завдань, а також застосуванням на окремих, ізольованих напрямках у відриві від основних сил, при високому рівні автономності та самостійності. Це обумовлює командирів всіх рівнів враховувати норми законодавства України і міжнародного права, включаючи правила ведення бойових дій, умови міжнародних угод та політичні домовленості під час виконання завдань.

Характер СпО (застосування ССпО) вимагає від особового складу, що залучений до планування, дотримувати правових обмежень. Правове супроводження діяльності ССпО на всіх етапах виконання поставлених завдань є вирішальною умовою для забезпечення законності їх дій.

5.9.2. Організація допуску на територію військових частин ССпО здійснюється відповідно до вимог керівних і нормативних документів щодо забезпечення режиму секретності, технічного захисту інформації, протидії технічним розвідкам та захисту службової інформації.

Право безперешкодного проходу (проїзду) на об'єкти військових частин (підрозділів) СпО надається:

а) Президентів України, Голові Верховної Ради України, Прем'єр-міністру України, голові Ради національної безпеки та оборони України та особам, що їх супроводжують та забезпечують їх охорону;

б) Міністру оборони України, його заступникам та особам, що їх супроводжують;

в) начальнику Генерального штабу – Головнокомандувачу Збройних Сил України, його заступникам та особам, що їх супроводжують;

г) командувачу Сил спеціальних операцій Збройних Сил України та його заступникам.

Допуск на територію військових частин ССпО іноземних делегацій, груп та окремих іноземців здійснюється за письмовим рішенням Міністра оборони України (першого заступника Міністра оборони України), начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України (першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України), командувача ССпО, що попередньо узгоджується з Головним управлінням військового співробітництва та миротворчих операцій Генерального штабу Збройних Сил України.

Допуск акредитованих представників засобів масової інформації на об'єкти військових частин (підрозділів) СпО, а також застосування ними аудіозаписуючих пристроїв здійснюється за письмовим рішенням Міністра оборони України (першого заступника Міністра оборони України), начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України (першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України), командувача ССпО, що попередньо узгоджується з Управлінням комунікацій та преси Міністерства оборони України.

Працівники (службовці) організації та установ (закладів), які забезпечують повсякденну діяльність, побутові потреби, здійснюють нагляд і обслуговування інженерних систем життєзабезпечення, отримують доступ у військову частину СпО за перепустками, зразки яких затверджуються командиром військової частини СпО.

Допуск представників підприємств, установ та організацій, в тому числі громадських організацій, та фізичних осіб, які надають благодійну допомогу військовим частинам, здійснюють командири військових частин у відповідності до Інструкції, що розробляється безпосередньо у військовій частині, з урахуванням специфіки діяльності та розміщення об'єктів (режимних об'єктів, об'єктів, що охороняються) на її території.

Допуск у військові частини СпО осіб, не пов'язаних з їх життєдіяльністю (кандидати на проходження військової служби, родичі військовослужбовців, які проживають на території військових частин, медичний персонал цивільних медичних закладів тощо) здійснюється за рішенням командирів військових частин.

Використання фото- та відеозаписуючих пристроїв на території військових частин (підрозділів) СпО з метою фотографування та відеозапису особового складу забороняється.

5.9.3. Перевірка (інспектування) військових частин (підрозділів) СпО здійснюється за письмовим рішенням Міністра оборони України, Головнокомандувача Збройних Сил України, що попередньо погоджується з командувачем ССпО (у т.ч. склад комісії та питання, що підлягають перевірці).

Допуск у військові частини ССпО військовослужбовців та працівників (службовців, державних службовців) органів військового управління, установ, закладів та організацій, інших військових частин ЗС України з метою перевірки здійснюється на підставі посвідчення про відрядження, припису на перевірку за підписом посадової особи, яка має право перевірки військової частини СпО.

Ознайомлення осіб, які прибули для перевірки (інспектування), з документами щодо підготовки та застосування військових частин (підрозділів) СпО здійснюється за письмовим дозволом начальника Головнокомандувача Збройних Сил України за наявності у них приписів на перевірку та довідок про наявність допуску до державної таємниці.

5.9.4. Більшість завдань, які виконують ССпО, будуть привертати увагу національних і міжнародних засобів масової інформації та громадськості, до початку, під час та після проведення операцій (застосування). Майже будь-які аспекти операцій (застосування) ССпО та їх результати можуть бути або будуть висвітлені національній (світовій) аудиторії в близькому до реального масштабу часу. Своєчасна та ефективна суспільна інформаційна підтримка командира військової частини СпО має важливе значення для ефективного розгляду цих питань, при цьому не ставлячи під загрозу безпеку проведення операцій (застосування) та особового складу.

Доцільність інформування засобів масової інформації має бути оцінена на різних рівнях, з урахуванням обмежень на висвітлення інформації щодо діяльності ССпО. Будь-яка інформація щодо діяльності ССпО не повинна потрапляти до засобів масової інформації під час планування чи проведення операцій (застосування) ССпО. Інформація може бути оприлюднена після завершення виконання поставлених завдань встановленим чином.

У випадку проведення операцій (застосування) ССпО, після повернення особового складу, за умов збереження державної таємниці та дозволу на спілкування з представниками ЗМІ, особам, яким надано повноваження висвітлювати результати виконання завдань, повинні надаватись відповідні поради і рекомендації як поводитись з представниками мас-медіа, з урахуванням їх наполегливості отримати інформацію, включаючи тиск (змушення) на проведення ексклюзивних інтерв'ю.

Додаток 1
до Бойового статуту ССпО
ЗС України
(пункт 1.7.1)

**Розрахункові та вихідні дані для планування застосування повітряного
компоненту ССпО ЗС України**

Таблиця Д.1.1.

Мінімальна безпечна відстань своїх військ від авіаудару, м

Тип боєприпасу	Літаки	Вертольоти
авіабомби	2000	1500
НАР, КР	600	500
снаряди, кулі	500	300

Таблиця Д.1.2.

Мінімальні розміри вертольотних площадок, м

Склад групи і бойовий порядок	Без перешкод на підходах		З перешкодами на підходах до 25м	
	день	ніч	день	ніч
Вертоліт	30x30	50x80	75x100	100x200
Пара	100x120	130x150	180x300	200x320
Ланка: пеленг пар	300x320	350x400	350x500	350x600
колона пар	100x320	130x400	180x500	200x600
Ескадрилія: колона ланок	300x1600	350x1800	350x1800	350x2000
дві колони ланок	650x900	700x1200	700x1200	750x1400

Максимальні нахили площадок для посадки вертольотів, градусів

а) з виключенням двигунів:

Мі-24

- носом на схил - 6
- носом під схил - 6
- бортом на схил - 4

б) без виключення двигунів:

Мі-24

- носом на схил - 8
- лівим бортом на схил - 6
- носом під схил та правим бортом на схил - 4

Мі-8 (Мі-2)

- носом на (3) та під схил (-), лівим бортом на схил - 3
- правим бортом на схил - 2,5 (-)

Мі-8 (Мі-2)

- носом на схил - 7 (4)
- носом під схил - 5 (4)
- лівим бортом на схил - 7 (4)
- правим бортом на схил - 2,5 (3)

**Очікуваний час прибуття авіації в залежності від віддалення аеродромів
базування від району бойових дій (в хвиликах):**

Відстань (км)	20	40	60	80	100	120
Вертольоти	8	14	20	27	35	42
Літаки	3	5	7	9	11	13

Для медичної евакуації (вертольотами) при знаходженні авіації не в повітрі, а на землі, час вказаний в таблиці збільшувати на 10 хвилин при знаходженні в готовності №1 і на 25 хвилин в готовності №2.

Для евакуації, авіаційної підтримки (вертольотами та літаками) при знаходженні авіації не в повітрі, а на землі, час вказаний в таблиці збільшувати на 30 хвилин при знаходженні в готовності №1 і №2.

Тактико – технічні дані літака Ан-26

Практична дальність польоту при зльотній вазі 24000 кг, з вагою вантажу 4680 кг, на висоті 6000 м, при швидкості польоту 430 км/год – 1120 км;

практична дальність при максимальному запасі палива, зльотній вазі 24000 кг, на висоті 6000 м, при швидкості польоту 450 км/год – 2496 км;

максимальна вага десантної навантаження – 5500 кг (при необхідності допускається максимальна вага десантної навантаження – 6300 кг);

перевезення особового складу в кількості до 38 людей;

перевезення поранених та хворих в кількості до 38 людей на сидіннях або 24 на уніфікованих ношах;

парашутне десантування парашутистів – десантників в кількості 30 чоловік;

парашутне десантування військових вантажів з транспорту П-157 (П-157ТТ) в штатній тарі ПГС-500 (7 шт.), ПДСБ-1 (16 шт.), ПДУР-47-20 (27 шт.) загальною вагою до 4550 кг;

парашутне десантування ПГС-200 і членів бойового розрахунку в складі до 20 парашутистів зі зброєю в штатному спорядженні слідом за вантажем;

максимальна швидкість горизонтального польоту при середній польотній вазі 22000 кг, на висоті 6000 м при роботі двох двигунів:

- на номінальному режимі 430 км/год;
 - на максимальному режимі 440 км/год;
- практичний стеля польоту при злітній вазі 24000 кг, 7600м.

Тактико – технічні дані вертольоту Мі-2

Максимальна вага вантажу, який перевозиться:

- всередині – 700 кг;
- на зовнішній підвісі - 800 кг;

максимальна швидкість – 220 км/год;

крейсерська швидкість – 180 км/год;

практична стеля при нормальній взлітній масі – 4000м;

дальність польоту: практична – 480 км;

з додатковими баками – 760 км;

тактичний радіус дій з вагою 540 кг на висоті польоту 500 м - 200 км.

Тактико – технічні дані вертольоту Мі-8 МСБВ

Десантне навантаження: - нормальне – 2 т;
- максимальне - 3 т;
- максимальне за рахунок недозаправки баків – 4 т;

перевезення особового складу в кількості до 24 чоловік;

перевезення поранених та хворих в кількості до 12 чоловік на уніфікованих ношах;

максимальна швидкість (при нормальній і максимальній взлітній вазі)– 250 і 220

км/год;

крейсерська швидкість – 230 км/год;

практична стеля: з нормальною взлітною вагою – 6000 м;

з максимальною взлітною вагою – 4700 м;

дальність польоту: практична – 550 км;

з додатковими баками (одним та двома) – 790 і 960 км;

тактичний радіус дії - 250 км.

Додаток 2
до Бойового статуту ССПО
ЗС України
(пункт 4.3.2)

Довідкові дані для планування застосування засобів зв'язку

Таблиця Д.2.1.

ГТХ радіостанцій КХ та УКХ діапазону

Найменування	Діапазон частот	Задаєть для підготовки мережі (пресет)	Смуга пропускання	Вихідна потужність	Радіус зони обслуговування, км	Безпека зв'язку	Передача даних	ШПРЧ	Модуляція	Діапазон робочих температур	Вага
Harris RF-7800H-MP	1,5 - 59,99 МГц	75	8,33; 12,5; 25 кГц	HF: 1; 5; 20 Вт. VHF: 1; 2; 10 Вт.	До 1000 км.	Citadel II та AES	до 120 кбіт/сек	НОР	DSB (USB, LSB, SSB), H3E (AM), A1A, J2A (CW), F3E (FM)	від -40°C до +71 °C	3,9 кг без батареї (батарея ~1,4 кг)
Harris RF-7800M-MP	30 - 2000 МГц	99	8,33; 12,5; 25 кГц 1,2 МГц; 5 МГц	HF/UHF (30-12МГц) 10W Wideband (225-21ГГц) 5W	До 30	Citadel II та AES	до 4,725 Мбіт/сек	Quicklook IA, 2, 3, Wide TNW	FM/AM; ASK/FSK; FSK/TCM TNW (мережа TDMA Networking Waveform) SATCOM	від -30°C до +60 °C	3,6 кг без батареї
Harris RF-7850M-HH	30 - 512 МГц	25	8,33; 12,5; 25; 75 кГц 1,2 МГц	0,25; 1; 2; 5; 10 Вт	До 7 км	Citadel II та AES	до 192 кбіт/сек	Quicklook IA, 2, 3, Wide TNW	FM/AM; ASK/FSK; FSK/TCM TNW (мережа TDMA Networking Waveform) SATCOM	від -30°C до +60 °C	1,09 кг з батареєю
Harris RF-7800V-HH	30 - 108 МГц	25	25; 75 кГц	0,25; 1; 2; 5; 10 Вт	До 7 км	Citadel II та AES	до 192 кбіт/сек	Quicklook IA, 2, 3	FM/AM; ASK/FSK; FSK/TCM TNW (мережа TDMA Networking Waveform)	від -30°C до +60 °C	1,09 кг з батареєю
Harris RF-7850S-PR	225 -2000 МГц	-	25 кГц 1,2; 5 МГц	0,25; 3,22 Вт Адаптивна до 2 Вт	До 2 - 3 км	Citadel II та AES	-	-	S-TNW (мережа TDMA Networking Waveform)	від -30°C до +55 °C	0,78 кг з батареєю
Harris RF-7800V-V501	підсилювач	-	-	50 Вт	До 50 км	-	-	-	-	від -30°C до +60 °C	18,1 кг з криптомодулем
MICRONET PSTR 0.04	800 - 1200 МГц	16	-	40 мВт	до 4-8 км (на відкритих ділянках) до 450-650 м (в умовах міської забудови)	AES	до 4,8 кбіт/сек	-	DSSS	від -30°C до +50 °C	0,23 кг з батареєю

Продовження додатка 2

Таблиця Д.2.2.

Супутниковий трекер - комунікатор Shout TRS

Найменування	Діапазон частот	Розмір екрану	Модулі антен	Кнопка «Тривога»	Ємність батареї в Аг	Інтерфейси для заряджання	Точність, м.	Готовність до роботи, с.	Діапазон робочих температур	Вага
Трекер-комунікатор Shout TRS	1616 – 1626 МГц	3" TFT 400x240	Iridium, GPS	наявна	1.95	USB	2 – 2,5	29	від -20°C до +55 °C	0,2 кг

Таблиця Д.2.3.

Радіостанція RO HARRIS A9695

Найменування	Покриття супутника	Розмір «плями» зв'язку (зв'язок всередині групи)	Залежність від сонячної активності або щільності іоносфери	Шифрування	Розряд батареї, не менше	Діапазон робочих температур	Вага
Harris A9695	100% поверхні	160-400 км	незалежний	AES	10 год	від -30°C до +71 °C	0,5 кг

Лінійний графік перекривання діапазонів частот радіостанцій

